יודען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאַנד

הייגט 20 זייטען (פולע טאבעלע פון דער מלוכה-לאטעריע - זייט 19)

Opłata pocztowa niszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT פרייז 30 גראשען

נייער פאָלקסבלאַט

№ 186	Łódź, Piątek 11 sierpnia 1933 r.	עלפטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, י"ט מנחם אב תרצ"ג	№ 186

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

אין היינטיגען נומער • „שול און ערציהונג"

געפינט זיך א ביילאגע א. נ.

בברכת מזל-טוב חמה ולבבית אנו
מברכים את ידידינו היקר ש"ב מר
אברהם נ"י אלנברג
לבואו בברית הנשואין עם ב"ל מרת
יהודית תחי' אלנברג
יזכו לבנות את ביתם על הרי ציון וירושלים.
האחים: נחום זעליג ואברהם באנדוס
יחיאל העבער
4118 לאדז, בחודש מנחם אב תרצ"ג.

שטריק-נאָדלען!

רעקלאַמע-חודש! —:— רעקלאַמע-חודש!

איבעראַשענדע נייעס פאַר אלע שטריקער-
און שטרימף-פאַבריקאַנטען!
שווייצארישע נאָדלען, פרימא קוואַליטעט צו אַלערליי
סיסטעמען שטרימף- און שטריק-מאַשינען שוין דא
אויף לאגער און זענען צו בעקומען אין דעם
איבעראַל-בעקאַנטען הורט- און דעטייל-געשעפט

ד. דיבין, לאדז
11. ליסטאָפּאַד 2 (פריהער קאָנסטאַנטינער
ביי פרייהייטס-פלאַץ). טעלעפאָן 151-12

אכטונג!
פון 10. יולי א רעקלאַמע-חודש
פאַר דעטייל-פערקויף פון אַלערליי שטרימף-
און שטריק-נאָדלען צו אויסערסט ביליגע פרייזען.

שטריק-נאָדלען — שטרימף-נאָדלען

OSTRZEGAM
przed wynajęciem lub podnajęciem lokalu handlowego od firmy 4110
S. GRZEGORZEWSKI, BYDGOSZCZ, STARY RYNEK 18,
ponieważ lokal ten firma S. Grzegorzewski wypowiedziała najem z dniem 1 czerwca 1933, kto by wynajął narazić się może na koszta i eksmisję; ten lokal jest tylko do dyspozycji mojej. Administrator domu.

Z pr. szk. państw.
7-קל. מענער-שולע פון
ש. שולדענרייך
29 פּאָלודניאָווא 29
עם גן-ילדים איז די געוואוינטענע שולע פאַר קינדער, וואָס
די עלטערן ווילען זיי געבען צוזאַמען מיט וועלטליכע בילדונג
א שטרענגע רעליגיעזע ערציהונג און גרינדליכע
לעהרע אין תנ"ך, העבּרעאיש ווי אויך אין תלמוד.
דאָס לעהר-פּערסאָנאַל בעשטעהט פון די בעסטע פּעדאַגאָגישע
קרעפטען. אין פאָרבערייטונגס-קלאַס ווערען אנגענומען שילער
פון 5 און א האַלב יאָהר, אָהן שום קענטניש.
איינשרייבונגען טעגליך אין אַלע קלאַסן פון 9–2 און פון 4–6 נ"מ
די למודים הויבען זיך אָן זונטאָג, דעם 20-טען שרפּיען ד. י.

דער פעראיין
פאַר יודישע שולען אין לאדז
מאַכט בעקאַנט, אַז דאָס איינשרייבען פון שילער און שילערינס אין די
גימנאַזיעס פון פעראיין און אין פאָלקסשול-קלאסען ביי די דאָזיגע גימנאַזיעס
קומט פאַר אין די קאַנצעלאַריעס פון דער

ערשטער מענער-גימנאַזיע,
מאַגיסטראַצקאַ 21, טעל. 134-11
צווייטער מענער-גימנאַזיע,
מאַגיסטראַצקאַ 22, טעל. 134-12
פרויען-גימנאַזיע,
פּיראַמאָוויטשאַ 6, טעל. 127-95
פון 10 ביז 2 נאָכמיטאָג.

אין ערשטען פאָלקסשול-קלאַס (די ביז-איצטיגע א קלאַס) ווערען אנגענומען
קינדער פון זעקס יאָהר אָן.
דער שכר-למוד איז פערקלענערט געוואָרען.
פון אָנהויב שול-יאָהר ווערט געעפענט אין צענטר שטאָט אויף שענקעוויטשא 26
א מאָדערנע פרעבעל-שול
איינשרייבונגען אין דער דאָזיגער פרעבעל-שול ווערען אָנגענומען אין דער
קאַנצעלאַריע פון דער פרויען-גימנאַזיע, פּיראַמאָוויטש 6.

די ליטונג פון די ערשטע ארטאדאקסישע
לערן- און ערציהונגס-אנשטאַלטען
„דרכי נעם"
פון גרשון אלי' ליסס אין לאָדז
ערשטער „דרכי נעם", קילינסקיעגא 50 טעל. 215-26
צווייטער „דרכי נעם", אל. 1-טער מאַי 20 טעל. 200-43
מאכט בעקאַנט, אַז די בחינות און עקזאַמענס צום נייעם שול-
יאָהר 1933/34 פאַר די ניי-אָנגעקומענע תלמידים, ווי אויך פאַר די
אַלטע תלמידים, וועלכע דאַרפען נאָכאַמאָל עקזאַמינירט ווערען, הן אין די
למודי קדש, הן אין די למודי חול, הויבען זיך אָן אי"ה דינסטאָג פ' ראה
כ"ג מנחם אב (15 שערפּיען) ה. י.
די רעגולערע למודים צום נייעם שול-יאָהר, הן אין די
למודי קדש, הן די למודי חול. הויבען זיך אָן אי"ה זונטאָג פ' שופטים
כ"ח מנחם אב (20 שערפּיען) ה. י.
איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען טעגליך פון 9–1 און פון 4–7 אין
די קאַנצעלאַריעס ביי די אויבענדערמאָנטע לערן-אַנשטאַלטען.
די ליטונג.

דער פערמיטלער-
פערבאַנד
69 פּיעטריק. 69
(פריהער פיעטרקאָווער 41)
מאַכט בעקאַנט, אַז די מעקלערס, מיטגלי-
דער פון אונזער פעראיין עמפּפעהלען
א גרויסע אויסוואַהל פון פערשידענע
וואוינונגען און לאָקאַלען
סאָלידע און רעעלע בעהאַנדלונג.
בעמערקונג: דער פעראיין איז נישט
פערענטוואָרטליך פאַר די מעקלערס
פון פיעטרקאָווער 41.

FABRYKA SUKNA
A. D. SZPIRO
BIAŁYSTOK
קאמיסיאָנס-לאַגער ביי דער פירמע
ג. שציבוק
פעטריקאווער 61, טעלעפאן 24-000

אלע מוזען וויסען, אז... די אַלע-
מען גוט-בעקאַנטע **כעמישע**
וועשערייי און **פאַרבעריי**
פון 1-טען שטאָק פיעטריקאווער 21
אונטער
פירמע **א. ווידאווסקי**
איז איבערגעטראָגען געוואָרען אויף
פיעטריקאווער 51
פיליע: פיעטריקאווער 10
(די געוועזענע אין הויף)
אונזער דעוויז: בעסטע אויספיהרונג! ביליג-
סטע פרייזען! קומט און איבערצייגט זיך!
געדענקט אונזערע נייע אדרעסען!
פיעטריקאווער 51 און 10.

8 קל. גימנאַזיום און פאָלקס-שולע
„בית אולפנא"
פיעטריקאווער 111 אל. קאשטשושקי 48 טעל. 176-46
די דירעקציע פון גימנאַזיום און פון דער פאָלקס-שולע מאַכט בעקאַנט
אז די איינשרייבונגען אין אַלע קלאַסען קומען פאַר טעגליך פון 10–2 נאָכמ.
דער שכר למוד פערקלענערט. פאַר שילער אבסאָלווענטען פון דער פאָלקס-
שולע ספּעציעלע דערגענצונגס-קורסען פאַר למודי קדש. די עקזאַמענס פאַר
נייע שילער הויבט זיך אָן דעם 15-טען ד. ח. די למודים דעם 20-טען ד. ח.
דירעקציע און פערוואַלטונג.

הנני מברך בברכת מזל-טוב מקרב
לבי לידידי האברך מר
יהודה ארי' ליב פראמער
עם הכלה
פריידל רחל תחי' **כאהן**
יעזור השי"ת שזיוגם עולה יפה ברוב
נחת.
שמואל יצחק רינגאַם
ורעיתו

דער פאַמיליע גאלדשטיין
צו דער פערלאָבונג פון זייער ליבע
טאָכטער
פרל. פריידעל
ווינשט אַ הארציגען מזל-טוב און א
גליקליכע צוקונפט.
4101 אהרן דעמשיצקי

איינקויף פון גאלד
זילבער
ביזשוטעריע
און לאמבארד = קוויטעם צו די
אַלערהעכסטע פרייזען געוויסענהאפטע
בעדינונג.
I. SOŁOWEJCZYK
פיעטרקאווער 27
(פריער שרודמיעסקא 5)

LANDESMANN & KORNHABER
BIELSKO.
G. SZCZYBUK
ul. Piotrkowska 61
tel. 24-000
פערטרעטונג און קאָנסיגנאַציאָנס-לאַגער
פון דער טוך-פאַבריק
Landesmann & Kornhaber
BIELSKO.
4117

אויספלוג קיין וויען פאר 165.— זל.

אינפארמאציעס: „Wagons-Lits-Cook" Piotrkowska 64 ●●● איינשרייבונגען ביז'ן 12 אויגוסט 1933

אוועק מיט אונזער פיינד!
קאראליכען, פרוסאקעס און פלייגן
וואנצן — דאס זענען די פארשפרייטער
פון אנשטעקונג און פארשידענע אנ-
שטעקענדע קראנקהייטען.
מ'דארף זיי גרינדליך פארניכטען
מיט דער הילף פון ערפאלגרייכען
און ראדיקאל מיטעל ווי עס איז
„FLURIN"
צו פערלאנגען אין אלע אפטייקן
און סקלאד-אפטעקעס. 1675

כ'האב ביז איצט איינגאנצען
נישט געקענט פון
אַרטשיטשעס
אז כ'וואלט נאר בענוצט
„LEBEWOHL" שטענדיג
צו פערלאנגען אין אלע אפטייקן
און סקלאד-אפטעקעס
אויסדריקליך
LEBEWOHL
אינלענדישע אויסארבעטונג.

שפּארעז געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„באַרוויך"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטען קידוש-ווייך
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער,
אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען'ס און מעהר.

א עקסקורסיע
קיין ארץ-ישראל
אויף ראש השנה ווערט שוין ארגאניזירט
איינשרייבונגען ווערען שוין אנגענומען.
אינפארמ. טעגליך פון 10—1 און פון 5—7 אוו.
אין תוצ׳ ארץ-ישראל שרודמיעסקא 3

שייטלעך
צו בעקומען
קערש,
סמווראווא 15

7-קלאסיגע שולע אוז פרעבעל-שולע
קאצענעלזאן-באחומאוו
פאמארסקא 20 (צווייטער דורכגאנג סאלגא 4) — טעל. 177-01
איינשרייבונגען פון נייע שילער ווערען אנגענומען אין אלע קלאסען, ווי אויך פאר אנטוויקעלטע קינדער פון 5 יאהר אין A° (פארבערייטונגס-קלאס).
אין פרעבעל-שולע ווערען אנגענומען קינדער פון 3 יאהר אן.
ביי דער שולע עקזיסטירט א נאכמיטאג-הנחה-שולע פאר אונבעמיטעלטע אדער פיזיש-שוואכע קינדער.
אונטעריכטס-שפראך אין שולע, ווי אויך אין פרעבעל-שולע — **פויליש.**
די העברעאישע שפראך און די למודי-קודש זענען געשטעלט אויף דער העכ-סטער מדרגה. די פארמאליטעטן מיט דער שול-מאכט ערלעדיגט די קאנצעלאריע.
די למודים הויבען זיך אן דעם 21/8 (כ"ט אב).
דער לאקאל פון שולע איז פערגרעסערט. איינשרייבונגען פון 10 פריה ביז 2 נ"מ.
אכטונג! דער שול-פראגראם איז צוגעפאסט צום נייעם געזעץ פאר רע-ארגאניזאציע פון נאציאנאלען שול-וועזען. נאכ'ן ענדיגען פון 7 אדזשיאלען טרעטען די שילער אריין אין א האנדעלס- אדער פאך-שולע, און נאך 6 אדזשיאלען אין גימנאזיום. די פרייזען פון שכר-למוד זענען בעדייטענד פערקלענערט.

זאפארט צו פערמיטען
אויף קילינסקיעגא 19 אין פראנט-הויז מיט צוויי איינגאנג 3 צימער מיט א קיך אין 2-טען שטאק אויך איין פאציאט ענ-צעל צימער אין פראנט און אויף דעם הויף אין פארטער 1 צימער מיט א קיך און אויף סקווערא 18 אין פראנט-הויז פארטער 3 צימער מיט א קיך קארידאר א גוטע איינטיילונג לאנג געוואוינט א רעקלאמירטער פעלשער עס קאן אויך דינען פאר א דענטיסט, ביורא און פאר וואס אנדערש אויך איין לאדען מיט 1 צימער און קיך אויך איינינע קעלער א 2 און 3
275 מעטער הויך צו ערפאהרען אויף דער שטעל ביים ווירט.

לאדזער יודען!
גיט אייערע מעבטער א יודישע ערציהונג,
שיקט זיי נאר אין די
„בית-יעקב"-שולען!
איינשרייבונגען אויפ'ן נייעם שול-יאהר 34 1933 קומען פאר אין דער שול-קאנצעלאריע (שרודמיעסקא 32, ערשטער שטאק אין הויף) טעגליך פון 10 ביז 2 נאכם. און פון 5 ביז 8 אווענד.
פרייזען מעסיגע. די לייטונג.

פאלק-שולען
— אין —
שול פאר האנדעל
„בית-יעקב"
לאדז.
32 שרודמיעסקא 32
טעל. 28-170.
●●●

די עלעגאנטסטע שיך
אין א זעהר רייכען אויסוואהל
בעקומט מען נאר ביי
A. Ogórek
ŁÓDŹ, ZAWADZKA 11.
בעמערקונג: ס'זענען אנגעקומען די לעצטע מאדעלען צ ם נייעם סעזאן.

---

7 קלאסיגע לעהר-אנשטאלט
„תחכמוני"
איז לאדז, שיענקיעוויטשא 3.
די לייטונג פון תחכמוני" מאכט בעקאנט, אז איינשרייבונגען פון נייע שילער ווערען אנגענומ'ן אין אלע קלאסען ווי אויך פאר ענטוויקעלטע קינדער פון 5 יאהר אין A° (פארבערייטונגס-קלאס).
די אלע פארמאליטעטען מיט דער שול-מאכט ערלעדיגט די קאנצעלאריע
פון שולע טעגליך פון 10 ביז 12 און פון 5 ביז 7 אווענד.
אכטונג עלטערן!
דער „תחכמוני" צייכענט זיך אויס מיט זיין זארגפעלטיגער יודישער ערציהונג פון קינד.
דער „תחכמוני" האט בעוויזען אין משך פון זיין ערשטען יאהר פון זיין עקזיסטענץ אויסצופיהרען דעם ברייטען פראגראם פון למודי-קדש און למודי-חול צו דער גרעסטער צופרידענהייט פון דער לייטונג און עלטערן. 9766

בײ דעם אינטערנאט פאר יודישע קינדער און פערמע
אין העלענובעק
ווערען געגרינדעט
אגראנאמישע קורסען
לויט'ן מוסטער פון דער **אגראנאמישער שולע אין מקוה-ישראל אין ארץ-ישראל.** עס ווערען אנגענומען יונגלעך און מיידלעך אין על-טער פון 13 ביז 16 יאהר, וועלכע האבען געענדיגט מינדעסטענס א פאלקס-שולע. דער קורס פון די למודים וועט דויערן דריי יאהר און האט די אויפ-גאבע אויסצולערנען די שילער אלע אר בייטען, וועלכע זענען פערבונדען מיט לאנד-ווירטשאפט. ווי: ערד-ארבייט, גערטנעריי, געמיזע און בלומען-צוכט, ביהנען-צוכט און עופות-צוכט, שלאסעריי א. א. וו.
די למודים וועלען געפיהרט ווערען אין העברעאיש.
די קינדער וועלען ערצויגען ווערען אין נאציאנאל-רעליגיעזען גייסט אונטער דער לייטונג פון געניטע פאכמענער.
די קינדער בעקומען פולשטענדיגע בעקעסטיגונג, וואוינונג און ערצט-ליכע אויפזיכט. דער פרייז איז הונדערט זלאטעס א מאנאט.
דער אינטערנאט געפינט זיך אין א שעהנער, געזונטער געגענט, בעזיצט אייגענעם באדען, די מאדערנסטע איינריכטונגען ווי ליכטיגע צימערן, צענטראל-העהייצונג, קאנאליזאציע, עלעקטרישע בעלייכטונג, באדע-צימערן א. א. וו.
די קורסען געפינען זיך אונטער דעם פראטעקטאראט פון צענ-טראל-קאמיטעט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין פוילען, וועלכער האט אויף זיך גענומען די אויפגאבע צו זארגען, אז די תלמידים, וועלכע וועלען ענדיגען דעם קורס זאלען ארויסגעשיקט ווערען נאך ארץ-ישראל.
די למודים וועלען זיך אנהויבען כ"ז תשרי תרצ"ד (17/10 1933).
איינשרייבונגען ווערען אנגענומען אין דער קאנצעלאריע פון אינטערנאט:
לאדז, קילינסקי-גאס 105, טעל. 112-50 פון 3 ביז 5 נאכמיטאג.
עס ווערט בעמערקט, אז דעם יאהר וועלען אנגענומען ווערען נאר 60 קינדער: 50 יינגלעך און 10 מיידלעך פון גאנץ פוילען.
אינפארמאציעס ווערען ערטיילט אויך שריפטליך ביים ביילעגען פון א פאסט-מארקע אויף פאלגענדער לויט'ן אדרעס:
B'uro Internatu i Fermy, Łódź, Kilińskiego 105.
די פערוואלטונג.

אנגעקומען א טראנספארט
ארץ-ישראל-האניג
פון פאמעראנצען און עקאליפטוס ספעציעל פאר הייזעריגע, לונגען ליידענדע און אויף א הוסט.
אין „תוצרת ארץ-ישראל"
(א"י-געוועלב) שרודמיעסקא 3

פאהרעז אויף א ראווער
קען מען זיך אויסלערנען אויף דעם
וועלאדראם,
קאנסטאנטינער 16
דארט ווערען אויך אויסגעבארגט ראווערס אויף אויספלוגען. עס ווערען אנגענומען אלערליי רעפעראטורען פון ראווערען
צו ביליגע פרייזען. 4121

וויכטיג פאר דער ארימער
לאדזער בעפעלקערונג
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז
ס'איז ערעפענט געווארען דאס
אמבולאטאריום
ביים פאראיין „מלבוש ערומים"
שענקיעוויטשא 3/5,
וואו ס'ווערט ערטיילט מעדיצינישע הילף אויפ'ן ארט. שיקט אויך ארויס דאקטוירים-ספעציאליסטען מיט וויזיטען אהיים
נעהמט אויך א געבורטען און אלע ארט אנאליזען. מינימאלע אבצאה-לונגען. די פערוואלטונג.

Dr
Wajnberg
ספעצ. פון לונגען, הארץ און סקלעראזי קראנקהייטען
צו לעטשניצע-פרייזען
וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—4, 8—9 אוו.

כירורגישער קאבינעט
Dra med.
M. Kantora
איז געווארען איבערגעטראגען
אויף זשעלאנא 5
טעל. 112-22
נעהמט אן פון 1—3 און פון 6—8 אוו.
לעטשניצע-פרייזען.

אויגען - קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פיעטריקאווער 90, טעלעפ. 221-72
נעהמט אן שטענדיגע אויגען-קראנקע (צוזעק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטארישע פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אווענד.

Z prawami gimnazjów państwowych
Gimnazjum Żeńskie „WIEDZA"
oraz szkoła powszechna
L. Magalifowej
PIŁSUDSKIEGO 62, tel. 175-38.
די קאנצעלאריע נעמט אן איינשרייבונגען פון נייע שילער טעגליך פון 11—14 און פון 17—19.

Z prawami gimnazjów państw. **Gimnazjum Żeńskie**
Józefa Aba w Łodzi
oraz SZKOŁA POWSZECHNA, Zielona 10, tel. 122-12
איינשרייבונגען אין די ניזע זיבעל-קלאסען ווי אויך אין די פאוושעכנע שולע נעהמט אן דער סעקרעטאריאט ביז'ן 14 אויגוסט אין די צוהר-שעה'ן. אין דער 1-טער קלאס פון דער פאוושעכנער שולע ווערען אנגענומען מעדלעך און יונגלעך ביז 6 יאהר אהן עקזא-מען. דער שכר למוד אין דער פאוושעכנער שולע איז פערקלענערט. די איינטרימס-עקזאמענס אין אלע קלאסען ווערען פארקומען פון 21 אויגוסט ביז'ן 27 אויגוסט ד. י.

ס'ווערט אנגענומען צו
צווירנעז
אלערליי גארן אויך
ווערט געצווירנט אויף
עפעקטען
Skręcalnia Zarobkowa Herman Doktorczyk
Piotrkowska 167, telefon 192-10.

Z pełnemi prawami (Kategorja A)
GIMNAZJUM ŻEŃSKIE
I PRYWATNA SZKOŁA POWSZECHNA
Marji Hochsteinowej
Wólczańska 23
tel. 214-27
די קאנצעלאריע נעהמט אן די איינשרייבונגען פון נייע שילערינס טעגליך פון 9—14 און פון 17—19. 4102

דייטשע יודען פערבאטען צו פערלאזען דייטשלאנד

יודישע פעסער ווערען אפגעשטעמפעלט מיט דער צושריפט: „יוד"

בערלין, 10 (יט"א טעלעגראפיש) די ברעסלויער פאליציי האט פערבאטען די דייטשע יודען צו פערלאזען דייטשלאנד. די פראנקפורטער פאליציי האט ביי די יודען צוגע-נומען די פעסער און זיי אפגעשטעמפעלט מיט דער צושריפט „יוד".

העכער 10,000 מזרח-אייראפעאישע יודען וועלען פערלירען די דייטשע בירגערשאפט

בערלין, (יט"א) אין ,רייכספערוואלטונגס-פלאט" קאמענטירען דער מיניסטעריאל-דירעקטאר ד"הערינג דאס געזעץ פון 14-טען יולי וועגען צו-ריקציהען די דייטשע בירגערשאפט און שטעלט פעסט, דאס נאך דער מלחמה האבען קיין דייטש-לאנד אריינגעשטראמט „פאלקספרעמדע, שעדליכע עלעמענטען", וועלכע וועלען איצט פערלירען די ערווארבענע דייטשע בירגערשאפט.

אין פרייסען האבען זיך פון 1922 ביז 1933 איינגעבירגערט 10,300 אסט-יודען. די צאהל פון אלע פרעמדשטאמיגע, וועלכע האבען זיך איינגע-בירגערט אין פרייסען פון 1919 ביז 1931 ווערט געשאצט אויף 15,500, נישט רעכענענדיג די משפחה-מיטגלידער.

פון דעם קאמענטאר איז צו זעהען, אז די אלע איינגעבירגערטע מזרח-אייראפעאישע יודען וועלען פערלירען די דייטשע בירגערשאפט און וועלען בעטראכט ווערען אלס שטאטסלאזע.

מאסען-ארעסטען פון יודען אין אויבערשלעזיען

בעשולדיגט אין שיקען גרויל-מאטעריאלען קיין פוילען

בערלין, 10. (יט"א טעלעגראפיש) פון בוי-טען טיילט מען מיט, וועגען נייע מאסען-ארעסטען פון יודען אין אויבער-שלעזיען. די יודען ווערען בעשולדיגט אין איבע-שיקען קיין פוילען גרויל-מאטעריאלען.

זיך גענומען דאס לעבען אין בוקארעשטער פאלעסטינא-אמט

בוקארעשט, (י.ט.א.) אין בוקארעשטער פאלעסטינא-אמט איז בעגאנגען זעלבסטמארד די פרוי שיינע העלפמאן, וועלכע האט 3 חדשים צייט אומזיסט געווארט אויף א סערטיפיקאט און לסוף איז איהר אויך אפגעזאגט געווארען א טוריסטען-וויזע. העלפמאן איז ארויסגעשפרונגען פון פענס-טער אין פאלעסטינא-אמט און איז געשטארבען אויפ'ן וועג אין שפיטאל.

שלום שווארצבארד אין אמעריקא

ניו-יארק. (יט"א) קיין אמעריקא איז אנגעקומען א גרופע פראנצויזישע מלחמה-וועטערא-נען דערונטער שלום שווארצבארד, וועלכער האט דערשאסען פעטלורא'ן. שלום שווארצבארד וועט פערברענגען אין די פעראייניגטע שטאטען א'ערך 3 וואכען.

די דייזע פון קאנצלער דאלפוס קיין רוים

פאריז, 10. (ספ. טעל.) „פאריז סאאר" איבער-פארמירט, אז די פראיעקטירטע רייזע פון קאנצלער דאלפוס אין רוים, וועט פארקומען נישט פריהער, ווי אין סוף פון היינטיגען חודש.

די דיפלאמאטישע קאנצעלאריעס פון ביידע מלוכות אבערקע-ען, אז דאס בעגעגענען זיך, פון עסטרייכישע און איטאליענישע פרעמיערען, וועט זיין נוצליך, נאכ'ן ענטגילטיגען ליקווידירען דעם מיספערשטענדניש צווישען עסטרייך און דייטשלאנד.

די סחורה-בערזע אין ניו-יארק וועט זיין געשלאסען שבת

ניו-יארק, 10. (ספ. טעל.) די פערוואלטונג פון דער סחורה-בערזע אין ניו-יארק, האט בעשלאס-סען ביז'ן 2. סעפטעמבער, זאל די סחורות-בערזע אין ניו-יארק זיין געשלאסען שבת.

יאפאנישע דעמאנסטראציע געגען פראנקרייך

לאנדאן, 10. (ספ. טעל.) פון טאקיא איז מען מודיע, אז דאס ארויסשיקען די קריגס-פלאטיל-יע אויפ'ן ים פון צפון-כינע ווערט בעטראכט אלס פראטעסט-דעמאנסטראציע געגען פראנקרייך, וועל-כע האט פערנומען די אינזלען וואס ליגען אויף די זעלבע וואסערן.

פראנצויזישע לופט-פליהער זיך פערמאסטען אויף א נייעם וועלט-רעקארד

פאריז, 10. (ספ. טעל.) היינט אינדערפריה האלב 5 זענען די פראנצויזישע לופט-פליהער ראסי און קאדאס ארויסגעפלויגען פון ראיאך, קיין פראנק-רייך. זיי האבען בעשלאסען צו שלאגען א נייעם רעקארד פון ווייט פליהען.

די האנד וואס האט ערמארדעט ארלאזאראוו'ן איז נישט קיין יודישע

זאגט זשאבאטינסקי אין אנ'אפעל צום ברית טרומפעלדאר

פאריז, (יט"א טעלעגראפיש) זשאבאטינסקי האט ארויסגעגעבען אנ'אפעל צום ברית טרומפעלדור רוהיג און שטאלץ אפצו-ווארטען די בעשולדיגונג וועגען דער אונלעגאלער ארגאניזאציע און די אויספארשונג פון ארלאזא-ראוו מארד. אין דעם אפעל ווערט ארויסגעזאגט די איבערצייגונג, אז די האנד, וואס האט אויסגע-פיהרט דעם מארד, איז נישט קיין יודישע.

אויספארשונג פון די בעשולדיגטע אין ארלאזאראוו-מארד — דויערט

ירושלים, 10. (יט"א טעלעגראפיש) היינט איז פארטגעזעצט געווארען דער פערהער פון סטאוו-סקין, ראזענבלאט און מינצען. ס'זענען אויך אויסגעהערט געווארען צוויי פאליציי-אפיצירען, וועל-כע האבען נישט אריינגעבראכט קיין נייעס. מאר-גען וועט די אויספארשונג פארטגעזעצט ווערען.

די קאנגרעס-וואהלען אין דער שווייץ

ציריך, (י.ט.א.) אין די וואהלען צום קאנגרעס אין דער שווייץ האט די פעראייניגטע ליסטע פון די אלגעמיינע ציוניסטען און מזרחי בעקומען 459 שטימען (אבסאלוטע מעהרהייט). די ליסטע פון דער ליגע פאר'ן ארבייטענדען א"י (בן-גוריון) האט בעקומען 210 און די רעוויזיאניסטי-שע (ד"ר שעכטער) — 205 שטימען.

Podziękowanie.
Niniejszem składam serdeczne podziękowanie p.
D-rowi
A. Urysonowi
zam. w Łodzi, przy ulicy 11 Listopada 20 za skuteczne leczenie mego synka.
B. KLIN.

Dr. ALEXANDER MARGOLIS
אינערליכע קראנקהייטען.
ספעציאליטעט: מאגען און קישקעס
האט זיך איבערגעצויגען
אויף פושעיאזד 20, טעל. 112-31
נעהמט אן פון 5—6 נאכמיטאג. 3919

Dr. med.
M. JAKOBSON
כירורג
צוריקגעקעהרט
ulica D-ra Sterlinga 22
(Nowo-Targowa) tel. 174-42.

Lekarz-Dentysta
Jakób Karmazyn
2 Południowa 2
צוריקגעקעהרט.
נעמט אן פון 9—1 און פון 3—7 נאכמ.

Dr. med.
I. Rozenfeld
אויערן, נאז און האלז-קראנקהייטען
צוריקגעקעהרט
8 זאוואדזקא 8, טעל. 241-53
נעהמט אן פון 2.30—4.30

Dr. J. MANDELTORT
רענטגען-קאבינעט
נעהמט אן
וואלטשאנסקא 18 (ושעלאנג 8)
טעלעפאן 240-24

לעטשניצע כראברענא 4
רוג זגערזשער 87
נעהמט אן קראנקע פון אלע ספעציאליטעטען
וויזיט 3 זל.
ווענעראלאגישער קאבינעט. 3371

Zakład Leczniczy
POŁOŻNICZO - GINEKOLOGICZNY
ul. EWANGELICKA 18
(Sienkiewicza 83)
Ordynują: Dr. med. Sz. Elgerowa i Dr med. J. Baum
Zapisy na porody I i II klasy.

LEKARZ-DENTYSTA
I. Bleichfeld
האט זיך איבערגעצויגען
אויף שענקעוויטשא 18
פראנט. 1-טער שטאק.
נעהמט אן פון 10—1 און פון 2—7 אוו.

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
צוריקגעקעהרט
נעמט אן פון 8—11 פריה, פון 1—2 מיטאג און פון 5—9 אוונט. זונטאג פון 10—1 מיטאג
אלע ארט אנאליזען.
פאר ארבייטסלאזע לעטשניצע-פרייזן

Dr. med. **S. MAŁOWIST**
האלז, נאז און אויערן-קראנקהייטען
וואוינט יעצט אויף
ZACHODNIA 70, tel. 115-93
נעהמט אן פון 12 ביז 2 מיטאג און פון 3 ביז 4 נאכמיטאג.

Dr. med.
B. ROBINSON
צוריקגעקעהרט
10 פיעטריקאווער 10
טעל. 131 86
נעמט אן פון 3—4 נאכמ. און 7—8 אוו.

מודעה ואזהרה מהראבינאט!
די גענולערס: משה בזשיסהא און די פרוי שרהמשע, ווסכאדניא 3, דאס 5-טע נעוועלב פון די נייע גאס, ישראל ליב ברייטשטיין און די פרוי פעריל, ווסכאדניא 27 און הערשיל באמאז, ווסכאדניא 47, זענען נישט בעגלייבט אויף כשרות, און די עופות ביי זיי זענען בחשש נבילות וטריפות.
בעמערקונג: אלע קצבים און רעסטאראנען, וואס נוצען כשרות, ווערען אויפגעפאדערט נזהר צו זיין נישט צו קויפען ביי די אויבענאויסגערעכנטע.
ועד הרבנים.

פאר
גאלד, בריליאנטען
און לאמבארד-קוויטען
צאהלט די העכסטע פרייזען
איזידאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7.

סטאַרשי פעלדשער
ישראל לייב ברעגמאן
צוריקגעקעהרט
קעלמא 28, טעל. 240-43

Doktór
ŁAGUNOWSKI
powrócił
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
choroby skórne weneryczne i moczopłciowe
Gabinet Roentgenoleczniczy.
Przyjmuje od 8.30 do 10, 1—2.30, od 6 do 8.30 w. w niedzielę i święta od 10—1.
Oddzielna poczekalnia dla pań.

מאטארען עלעק-טרישע
נייע און גענוצטע צו דינגדיגסטע פרייזן
רעפעראטור-ווערקשטעלן. איבערוויקלונג פון מאטארען און דינאמא-מאשינען, עלעק-טרישע קראפט-אינסטאלאציעס פון ליכט און סיגנאליזאציע פיהרט אויס
Przedinżyn. ElektrMech. **Maurycy Rak**
Zawadzka 12, tel. 214-11.
גרויסער אויסוואהל פון ראדיא-אפאראטען אויף לאגער

„SALVATOR"
דאס איז א בעריהמטע הייל-מיטעל, וואס בעזייטיגט הינער-אויגען, נאגניאט-קעס און גראבע הויט. פארגנבאר מיט די בעסטע רעזולטאטען שוין העכער 50 יאהר.
צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעקענס. הויפט-סקלאד:
Warszawa, Waliców „SALBOR"

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו. זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמיטאג.
בעזונדערע ווארטע-זאל פאר פרויען.

ווערקשטעל **שירמס** פון און **שפאציר-שטעקענס**
ס. פייגענבוים
לאדז, נארוטאוויטשא 19
עמפפעהלט אין א רייכען אויסוואהל פון קאלירטע דאמען- און מענער-שירמס און שטעקענס צו קאנקורענץ-פרייזען.
נעהמט אן אלערליי רעפאראטורען פון שירמס און שטעקענס.

לעכער
צו וועש און הענט-שקעס ווערן געמאכט
שרודמיעסקא 8

„PRACA"
פראפעסיאנעלע קורסען פאר פרויען
ביי דער געזעלשאפט צו פערשפרייטען פראפעסיאנעלע ארבייט צווישען יודישע פרויען אין לאדז, וואלטשאנסקא 21, טעל. 167-15
נעמט אן איינשרייבונגען אויף פאלג. פעכער:
1) נוצליכע קונסט-ארבייט-שטיקעריי
2) דאמען-שניידעריי — צושניידען
3) גארסעטען — צושניידען
4) הוט-פוצעריי
5) וועש — צושניידען
6) אנדולאציע, 7) מאניקיר.
דער סעקרעטאריאט איז טעטיג פון 15 אויגוסט פון 10 ביז 1 נאכמ.

וויכטיג פאר די, וואס הייראטען!
ווער עס וויל איינשפארען געלד ביים איינקויפען פון מעבעל, איז נור צו בעזוכען די פירמע
ח. רעכט, נארוטאוויטשא 9
איז הויף, וואו מען בעקומט דעם שענסטען אויסוואהל מעבעל צו ביליגע פרייזען. 3938

לעטשניצע
זגערזשער 17
נעהמט אן קראנקע אין אלע ספעציאליטעטען
פון 9 פריה ביז 7 א זייגער אוונט.
וויזיט 3 זל.

א קאטאסטראפע מיט'ן פליהער לינדבערג

קאפענהאגען, 10 (ספ. טעל.)
דא האט זיך פערשפרייט א קלאנג וועגען א קאטאסטראפע, וואס האט געזאלט פארקומען מיט'ן בעריהמטען אמעריקאנער לופט-פליהער פולק. לינדבערג.
די קאטאסטראפע האט געזאלט פארקומען אין גרענלאנד. פרטים פעהלען.

אנטיסעמיטישע פראפאגאנדע איז יאפאן

שאנכאי. (יט"א) אין „איזראעל'ס מעסענדזשער", דעם שאנכאי'ער יודיש-ענגלישען וואכענבלאט, איז פערעפענטליכט א בריף פון יאפאנישען וויצע-אויסערן-מיניסטער מ. שינאמעטסו, וועלכער שרייבט:
וואס שייך דעם אנטיסעמיטיזם אין יאפאן, האב איך וועגען דעם געהערט זעהר ווייניג. נאך אנ'אויספארשונג, וואס איך האב וועגען דעם דורכגעפיהרט, איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז איינינע יחידים פירדרען צטוואס עהנליכעס ווי א פראפאגאנדע געגען יודען, אבער מיט זעהר קליינעם ערפאלג, חיות אין יאפאן איז דער אינטערעס צאר דער דאזיגער אגיטאציע אנ'אונבעדייטענדער.

קרוב א מיליאן דאלאר שוין געזאמעלט אין אמעריקא

אויף א הילפס-פאנד פאר דייטשע יודען

ניו-יארק (יט"א) ראבביי דזשאנאה ב. וייז, דער לייטער פון דער הילפס-קאמפיין פאר די דייטשע יודען, טיילט מיט, אז ביז איצט איז שוין געזאמעלט געווארען קרוב א מיליאן דאלאר פון דער פראקלאמירטער צוויי מיליאן קאמפיין פאר די בערויבטע יודען אין דייטשלאנד.
ניו-יארק. (יט"א) דער „היאס" טיילט מיט, או אין ציזאמענהאנג מיט דער לאגע פון די דייטשע יודען האט זיך בעדייטענד פערגרעסערט די ארבייט פון „היאס", וועלכער האט אין דער ערשטער העלפט 1933 בעזארגט מיט ראט און אינפארמאציע 33,899 פערזאן.

לייטונג פון דער לייפציגער מעסע איז גאסטפריינדליך...

פאר אויסלענדישע יודישע פירמעס...

בערלין (יט"א) די לייטונג פון דער לייפציגער מעסע האט פערעפענטליכט אנ'אפיציעלען קאמוניקאט, אין וועלכען אויסלענדישע יודען ווערען איינגעלאדען צו בעטייליגען זיך אין דער מעסע, וואס איהר עפענונג קומט פאר דעם 27-טען ה. ח.
אין דעם קאמוניקאט ווערט געזאגט, אז נישט-אריער ווערט ערלויבט ווערען צו בעטייליגען זיך אין דער מעסע.
אין דער ערקלערונג פון דער מעסע-לייטונג ווערט ווייטער געזאגט, אז „דייטשע" יודישע פירמעס וועלען נישט האבען קיין שום שטערונגען אין אויסשטעלען זייערע אויסארבייטונגען אויף דער מעסע, הגם זיי וועלען באטירליך נישט צוגעלאזען ווערען ווערען צו דער ספעציעלער „ברויגער אויסשטעלונג", אין וועלכער עס מעגען זיך בעטייליגען בלויז ריין-דייטשע פירמעס".
די איינריכטונג פון דער דאזיגער „ברויגער אויסשטעלונג", ווערט לויט געזאגט אין קאמוניקאט גיט אבער נישט קיין גרונד פאר דער בעהויפטונג, אז יודען זאלען בכלל אויסגעשלאסען ווערען פון דער מעסע.

די אונרוהען איז אירלאנד

געשלאסען דעם אירלענדישען פארלאמענט ביז 17 נאוועמבער

לאנדאן, 10. (ספ. טעל.) פון דובלין איז מען מודיע, אז דער אירלענדישער פארלאמענט, איז געשלאסען געווארען, ביי א אויסערגעוועהנליכע פאליטישע אנשטרענגונג.
אויף דער לעצטער זיצונג זענען געפיהרט געווארען שטורמישע וכוחים ארום די פראגען וועגען דער אומאפהענגיגקייט פון אירלאנד, ווען עס ווירט שאפטליכען קריג מיט ענגלאנד, ס'זענען געקומען צו שטורמישע סצענעס, אין דעם מאמענט, ווען דער פרעמיער דע-וואלערא, האט זיך בעמיהט איבערצורייסען די דיסקוסיע.
די אפאזיציע האט געמאכט א גשרואלדיגע אבסטרוקציע.
דער טומעל איז געווען אזוי גרויס, אז דער פרעמיער האט נישט געקענט רעדען, צום סוף איז דעם פארזיצער געלונגען צו שליסען דעם פארלאמענט ביז'ן 17. נאוועמבער.
לאנדאן, 10. (ספ. טעל.) פון דובלין, איז מען מודיע, אז די סיטואציע אין דארט ווייטער אנגעשטרענגטע.
אלע ווירטיגסטע ערטער פון דער שטאט זענען בעזעצט פון דער פאליציי און בירגער-וואך, די פאליציי און דאס מיליטער, האבען בעקומען א פעראָרדנונג צו זיין גרייט, עס זענען אויך געקומען צו ערנסטע אינצידענטען.
אויף זונטאג האבען די פאשיסטען ארגאניזירט א מאניפעסטאציע, וואס ווערט וואהרשיינליך נישט ערלויבט ווערען.

די רעוואלוציע איז קובא

האוואנא, 10. (ספ. טעל.) פרעזידענט מאטשאדא, האט פעראורזאכט בעלאגערונגס צושטאנד, אויף דער גאנצער טעריטאריע פון קובא.
וואשינגטאן, 10. (ספ. טעל.) אין די פאליטישע קרייזען הערשט די איבערצייגונג, אז עס וועט זיך נישט איינגעבען אויסצומיידען אנ'אינטערווענץ פון אמעריקע.
די פערמיטלונג פון אמעריקע וועט מאכען א גיכען סוף, צו די אונרוהען אין קובא
האוואנא, 10. (ספ. טעל.) אלע ווירטיגסטע עפענטליכע געביידעס, ווי אויך די בריקען זענען בעוואכט דורך מיליטער. פרעזידענט רוזוועלט האט זיך געווענדעט צו די רעגירונג און צו דער בעפעלקערונג אין קובא, זיי האלטען אויפהערען די פאליטישע קאמפען, ווייל דאס ליגט אין אלגעמיינעם אינטערעס.

ענגלישע צייטונג מאכט אויפמערקזאם דעם באראן נויראט אויף זיינע ראסען-גענאסען

לאנדאן. (יט"א) „סאנדיי עקספרעס" שרייבט אין א לייט-ארטיקעל צוו. אנד.:
אין בערלין נעמט זיך דאס לעבען צוזאמען מיט זיין פרוי דער ראדיא-דירעקטאר ד"ר שעפער, וועלכער איז בעזייטיגט געווארען אלס יוד. און דער געוו. בירגערמייסטער פון באכום, ד"ר דיר. וועלכער האט בעקומען דעם אייזערנעם פערדינסט-קרייץ, ווערט אלס יוד ארופגעזעצט און גע'רודפט און נעמט זיך דאס לעבען מיט גיפט. אנ'אנדער יוד ווערט געטריבען צום טויט אין קאנשטאט. און א נאצי-בלאט בעגלייט איהם מיט די ווערטער: „מיר וואלטען נישט געהאט געגען, אז אלע זיינע גלויבענס-גענאסען זאלען זיך מיט אונז אויף דעם זעלבען וועג זעגענען".
אבער דער באראן נויראט, דער אויסערן-מיניסטער, טהוט וויינען בדמעות-שליש; די וועלט בעציהט זיך צו אונז מיט אומצוטרוי און אמאל מיט פיינדשאפט, בעה ד"ר געבעלס, דער פראפאגאנדע-מיניסטער, רעדט וועגען דעם „אייזערנעם באיקאט, מיט וועלכען די וועלט רינגעלט אונז ארום".
דער „סאנדיי עקספרעס" — פערענדיגט דער דער אויטאר פון לייט-ארטיקעל. איז נישט יודיש און נישט מארקסיסטיש. מיר ווילען בלויז ציהען די אויפמערקזאמקייט פון באראן נויראט און זיינע ראסען-גענאסען אויף דעם לאגישען סדר פון סיבה און פועל-יוצא.

א זשורנאליסט, א משומד,

פערמשפט צו 2 חדשים תפיסה פאר טראגען א האקענקרייץ

בערלין (יט"א) דאס פראנקפורטער געריכט האט פערמשפט א זשורנאליסט, א משומד, צו צוויי חדשים תפיסה פאר טראגען א האקענקרייץ.
דער בעשולדיגטער האט אין געריכט געטענהט אז ער איז ווירקליך א יוד פון געבורט, ער האט זיך אבער אפגעזאגט פון יהדות אין 1922 און געקעמפט אין די רייהען פון די נאציאנאל-סאציאליסטען. צווישען אנדערען האט ער מיטגעהאלפען ענטדעקען א קאמוניסטישע ארגאניזאציע. זיינער צייט, דערציילט דער זשורנאליסט, האט ער אין געהאט בעלענגט א דעקלאראציע אויפצונעהמען איהם אלס מיטגליד פון דער נאציאנאל-סאציאליסטישער פארטיי.
דאס געריכט האט אפגעווארפען דעם זשורנאליסט'ס טענות, ערקלערענדיג, אז זיין אריסטאקראטיש פון יהדעטום ענדערט נישט דעם פאקט, דאס ער איז א יוד. און היות א יוד קען נישט זיין א מיטגליד פון דער נאצי-פארטיי, האט ער נישט געהאט קיין רעכט צו טראגען די עמבלעם פון דער פארטיי — דעם האקענקרייץ.

דאס פראגראם פון די ספארט-שפילען אויף דער פראגער מכבי'אדע

פראג (יט"א) יעדען טאג קומען אן צאהלרייכע מעלדונגען וועגען אנטייל אין דער פראגער מכבי'אדע. די א"מאנשאפט אין דער צאהל פון 63 פערזאן איז שוין אנגעקומען קיין טשעכאסלאוואקיי. פון א"י קומען פוטבאל, האנדבאל און וואסערבאל-מאנשאפטען ווי אויך לייכטאטלעטען מיט'ן געוו. טשעכאסלאוואקישען מייסטער פינקעל בראש.
פון פוילען ווערען ערווארט 1000 פערזאן, דערפון וועלען זיך 400 בעטייליגען אין די ספארט-שפילען.
פון אונגארן קומט א שטארקע טורן-מאנשאפט מיט'ן בעריהמטען סארקאני, דעם בעסטען טורנער אויף דער וועלט. לאנדאן שיקט 70 ספארטלער, דערונטער טעניסטען, לייכטאטלעטען, שווימער. פון לאנדאן קומט אויך דער וועלט-מייסטער פון טעניס דניאל טרען, וועלכער האט זיינע צייט רעפרעזענטירט דייטשלאנד.
פון דייטשלאנד זענען אנגעקינדיגט געווארען 100 ספארטלער, דערונטער די אויסגעצייכענטע לייכטאטלעטען פון „בר-כוכבא", זעהר צאהלרייך וועלען זיין פערטרעטען די ווינטער ספארטלער מיט „הכוח" בראש.
פון רומעניען קומען 130 ספארטלער, פון ליטע 23, פון לעטלאנד — 15, פון דאנציג — 15, פון בולגאריען קומען 15 ספארטלער, חוץ דעם מעלדען זיך ספארטלער פון פאריז, שווייץ, בעלגיען, האלאנד א. א.
אויסגעצייכענט איז בעזעצט דער טעניס-טורניר. נאך שטארקער איז דער פינג-פאנג-טורניר, אין וועלכען עס בעטייליגען זיך די בעסטע שפילער פון דער וועלט.
די מכבי'אדע וועט געעפענט ווערען מיט א פייערליכער אקאדעמיע, זונטאג דעם 20-טען אויגוסט אין גרויסען סמעטאנא-זאל.
דעם 23. אויגוסט וועלען פארקומען די אינטערנאציאנאלע שווים-קאמפען, האנערשטאג ד. 24. אויגוסט וועלען זיך אנהויבען די לייכט-אטלעטישע קאמפען, וועלכע וועלען דויערן 2 טאג.
אויף דעם הגבור-פלאץ ווערט דעם 24-טען אויגוסט פארקומען דער יוגענד-טאג.

ווארשאווער געלד-בערזע

ווארשא, 10. (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) אויפ'ן פריוואטען דאלאר מארק, איז די לאגע אהן ענדערונג, ביי קליינע טראנזאקציעס, איז געצאהלט געווארען דער דאלאר 6.55, אין דער אינטערנאציאנאלער אפרעכענונג, האט די באנק פאלסקי ווייטער געצאהלט 6,50, גאלד און ענגלישע פונט, ווייטער שוואך.

„GRAND - KINO"
היינט און פאלגענדע טעג!
„ראמאנס פון א סעקרעטארקע"
זי האט געליבט איהר שעף... אבער ער איז געווען פערהייראט... צי געהן נאך דער שטים פון הארץ? דאס פראבלעם האט צו לעזען די וואונדערשעהנע
SALLY EILERS
און דער טאלאנטפולער
RALF BELLAMY
אנהויב 4.30 נאכמ. שבת און זונטאג — 12 בייטאג

די לאנגיעהריגע
דרוקעריי און ליטאגראפיע
י. גרינבערג
לאדז, וסכאדניא 45
טעל. 131-90.
פיהרט אויס אלע ארט
דרוק ארבייט ווי:
בריפבויגען, רעכנונגען, קאנווערט, פאסט-קארטען, אדרעס-קארטען, וויזיט-קארטען, פלוג-בלעטלעך א. א. וו.
צו זעהר ביליגע פרייזען.
שיינע אויספיהרונג. רעעלע בעהאנדלונג.

איבער די בריסקער „הויפט-גאסען"

האט מען זונטאג געטיילט טויזנטער פלוג-בלעטער פון די פויל. היטלעריסטען

.סאציאליזירען" די קאפיטאליסטישע אונטערנעמונגען. —ארויסטרייבען די יודען פון פוילען,— איינפיהרען א נאציאנאל-סאציאליסטישע רעגירונג אין פוילען — דאס איז די „תורה" פון די פוילישע היטלעריסטען

בריסק.
היינטיגען זונטאג האט מען איבער די בריסקער הויפט-גאסען געטיילט טויזענדער פלוג-בלעטער פון די פוילישע היטלעריסטען. אזא פלוג-בלעטעל איז אריינגעפאלען צו אינז אין די הענד. דאס פלוגבלעטעל הייסט: „וואס פאדערען מיר?" און איז פון לינקס פערזעהען מיט א צייכען פון א „בליץ" — דאס איז די עמבלעמע פון די פוילישע היטלעריסטען. פון דעם בלעטעל ווערען מיר געוואויר, אז דער הויפט-שטאב פון דער פוילישער נאציאנאל סאציאליסטישער פארטיי געפינט זיך אין קאטאוויץ. דאס פלוגבלעטעל איז געדרוקט אין פויליש, עס מאכט אבער דעם איינדרוק, ווי דאס וואלט געווען א שפיקעל ארבייט פון די דייטשע היטלעריסטען אין קאטאוויץ.
אויף דעם דאזיגען פלוגבלעטעל איז אויסגערעכענט געווארען די גאנצע תורה פון אונזערע היימישע פאשיסטען אין 10 פונקטען. די וויכטיגסטע פון זיי זענען: סאציאליזירען די גרויס-קאפיטאליסטישע אונטערנעהמונגען, קאמף מיט אינטערנאציאנאלען פראלעטאריאט, קאמף מיט'ן אויסלענדישען און איינלענדישען קאפיטאל, הילף פאר'ן פוילישען קליינבירגערטום דורך א קאמף מיט'ן יודענטום, וועלכער ווערט געשטיצט פון דעם פינאנסיעלען וועלט-יודענטום, בעשיצען דעם פוילישען דארף געגען די יודישע הענדלער; זיי פאדערען א קלוגע נאציאנאל-סאציאליסטישע רעגירונג, צונעהמען ביי די יודען יעדען איינפלוס אין פוילען, צוטיילען די יודען אויף גלייכע חלקים צווישען אלע פעלקער פון דער וועלט, אבשאפען יעדע מין פאלקס-פערטרעטונג א.אז.וו.
ווייטער שטייט געדרוקט אין דער זייט פון בלעטעל, אז גאנץ פוילען געפינט זיך אין די צוואנגען פון די מיליארדערען און די... יודען. קעמפען דערמיט וועט די נאציאנאל-סאציאליסטישע פארטיי.
• • •
דאס איז אין קורצען דער אינהאלט פון דעם פאשיסטישען בלעטעל, וואס מ'האט פון קאטאוויץ ארויבגעבראכט קיין בריסק און מסתמא פאר דער גאנצער בריסקער געגענד.
אינטערעסאנט איז אזא פאקט. זונטאג איז איינער א קריסט צוגעגאנגען צו א יודיש יונגעל אויף 3-טע מאי גאס און פארגעלייגט איהם, פאר א געוויסען אבצאהל צו פונאנדערטיילען די פלוג-בלעטלעך. דער יונגעל איז אנ'אנאלפאבעט. ווייסט ער? עלהיי מ'גיט איהם פונאנדערצוטיילען פלוג-בלעטלעך פון טעאטער און צירק פארשטעלונגען. האט ער ביי דעם קריסט צוגענומען דאס פעקעל-בערך עטליכע טויזנד פלוגבלעטער און געטיילט עס. זונטאג איז געווען—איז די „סחורה" געגאנגען פון הענד. גראד איז דורכגעגאנגען דער דירעקטאר פון קינא סארווער, ה' מישע סארווער, וועלכער האט אויך בעקומען א „מתנה" אזא בלעטעל. בעקענענדיג זיך מיט דעם אינהאלט פון דעם בלעטעל, איז ה' סארווער צו צום יונגעל און ביי איהם צוגענומען די גאנצע היטלער סטישע ליטעראטור...
אויף מארגען, מאנטאג, איז דער יונגעל צוזאמען מיט'ן קריסט אוועק צום ה' סארווער אבנעמען די „סחורה"... ה' סארווער האט געבעטען, אז דער היטלעריסט זאל אריינגיין צו איהם — אבער דעם בריסקער היטלעריסט האט פערפעהלט מוט אריינצוגיין פערזענליך און ער האט נאר אריינגעשיקט א צעטעלע, וועלכעס געפינט זיך ביים ה' סארווער.
אט אזוי מוזען די בריסקער היטלעריסטען טיילען זייער „ליטעראטור" אין בריסק דורך א יודיש יונגעל...

דאס דאפעלטע שפיל פון די נאצים

פאר'ן אייגענעם לאנד איז מען חוצפה'דיג, אין דער ווירקליכקייט קאפיטולירט מען פאר קראפט

אין די לעצטע וואכען זענען פארגעקומען א רייה אינצידענטן וועלכע האבען נאכאמאל בעוויזען וואסער גרויסע סכנה פאר דעם שלום אין אייראפא עס שטעלט מיט זיך פאר דער רעזשים פון די ראסען־מערדער אין דייטשלאנד. נאך די פאציפיסטישע ערקלערונגען פון היטלערן, נאך דער אונטערצייכנונג פון פאקט פון די פיר זענען אין אייראפע געווען אפטימיסטען וועלכע האבען געפרובט בעווייזען אז די נאציאנאלע רעוואלוציע איז א ריין אינערליכע דייטשע אנגעלעגנהייט, אז אויף דער אינטערנאציאנאלער פאליטישער לאגע, לכל הפחות אין דער באהענטסטער צייט וועט זי קיין השפעה נישט האבען, אז אייראפע קאן שלאפען רוהיג (דער געשריי וואס טראגט זיך מצד די הונדערטער טויזענטער געפייניגטע אין די קאנצענטראציאנס־לאגערן, דער פיין און ווייטאג פון די געפלאגטע און פערפאלגטע יודען אין דריטען רייך קאן דאך נישט זיין קיין גענוגענדער גרונד אויפצורויבען דעם שלאף ביי די ציוויליזירטע פעלקער פון אייראפע) די פאליטישע געשעהענישען האבען אבער בעוויזען אז קיין שום יסוד פאר אפטימיזם איז נישטא.

פון זינט אין דייטשלאנד האט זיך איינגעשטעלט דער ביינער רעזשים איז שוין אין אייראפע פארגעקומען א גרויסע איבערגרופירונג פון די כוחות. עס איז אנגעמערקט געווארען א דערנעהנטערונג צווישען פראנקרייך און איטאליען, עס איז פארגעקומען אן ענדערונג אין דער אריענטאציע פון דער סאוויעטישער אויסערן־פאליטיק (אנשטאט דער אריענטאציע אויף דייטשלאנד א ווענדונג אין דער ריכטונג פון פראנקרייך און פוילען) און אין דעם ליגט באטיירליך די השפעה פון דייטשלאנדס פאליטיק. נאך מעהר זענען פערבונדען מיט די דאזיגע געשעהענישען אזעלכע פאקטען, ווי די פערשארפונג פון דער עסטרייכישער פראגע, די געענדערטע בעציהונג פון א רייה מלוכות צום פראבלעם פון רעוויזיע, קאמפליקאציעס אין דער פראגע פון ענטוואפנונג — און דאס אלץ איז געשעהען איינער דעם איינפלוס פון דעם, וואס עס טוט זיך אין דייטשלאנד, שוין איצט ווערט קלאר אז די דייטשע פראגע וועט הענגען איבער אלע פראבלעמען פון דער אינטערנאציאנאלער לאגע.

קאנקרעט האנדעלט זיך איצט וועגען פאלגענדע אינצידענטן. געורינג, דער רייכסמיניסטער פאר אוויאציע, האט דערווקט אין א געשפרעך מיט דעם ענגלישען פערטרעטער אין בערלין, די פראגע וועגען דעם, אז דייטשלאנד זאל זיך איינשאפען אין ענגלאנד מיליטערישע עראפלאנען. ענגלאנד האט געענטפערט מיט א קאטעגארישען אפזאג, פערזופענדיג זיך אויף דער פאריזער קאנווענץ פון יאהר 1926, לויט וועלכע דייטשלאנד איז פערבאטען צו האבען אזעלכע עראפלאנען די ווענדונג פון געורינגן האט געמאכט א זעהר נישט גינסטיגען איינדרוק אין די פאליטישע קרייזען פון די פערבאנדעטע, ווייל זי האט בעוויזען אז אין בערלין האט מען בדעה צו מאכען ערנסטע אויספיהרונגען פון דעם כלומרשטען אנפאל פון עמעס פיינדליכע אעראפלאנען אויף בערלין.

דער צווייטער אינצידענט איז געווען דאס אוועקפיהרען דריי מענשען פון סאאר־געביט, וואס געפינט זיך אונטער דער פראנצויזישער אקופאציע דורך די היטלער־באנדעס. צווישען די אוועקגעפיהרטע מיט געוואלד האבען זיך געפינען דריי פראנצויזישע בירגער. די אוועקגעפיהרטע זענען אוועקטראנספארטירט געווארען קיין דייטשלאנד. דער פראנצויזישער באטשאפטער האט צוליב דעם זיך געווענדעט מיט אן אינטערווענץ אין דייטשען אויסערן־מיניסטעריום און די רעגירונגס־קאמיסיע פון סאארגעביט מיט א פראטעסט צום פעלקערבונד אין זשענעווע, די דייטשע רעגירונג האט צוגעזאגט דעם אינצידענט אויסצופארשען און א סברא, אז די פראנצויזען זענען שוין בעפרייט געווארען. אבער א בעזונדערע אומרוהיגקייט רופט ארויס אין די אייראפעאישע קרייזען די קאמפאניע געגען עסטרייך וועלכע הערט מצד די היטלעראווצעס אין דייטשלאנד נישט אויף. דייטשע עראפלאנען האבען זיך נישט איין מאל בעוויזען איבער דער טעריטאריע פון עסטרייך און האבען אראפגעווארפען פראקלאמאציעס געגען דער ווינער רעגירונג. אין דער זעלבער צייט פיהרען די דייטשע ראדיא־סטאנציעס א העפטיגע פראפאגאנדע געגען דער עסטרייכישער רעגירונג. עס איז בעוואוסט וואסער סימפאטיע עס געפינט און אייראפא די מוטיגע פאליטיק פון דאלפוס'ן, וועלכער פיהרט אן ענערגישען קאמף פאר דער איינאהענגיגקייט פון עסטרייך. אט די סימפאטיע גיט צו דעם עסטרייכישען קאנצלער, ווי מיר האבען שוין געהאט אנגעוויזען, מוט אין קאמף געגען די אנגריפען פון די נאציאנאל־סאציאליסטען פון אינוויניג און פון אויסען.

צוליב די גרויסע און שווערע קאמפליקאציעס, צו וועלכע עס קאן ברענגען די אגרעסיווע פאליטיק פון דייטשלאנד אנטקעגען עסטרייך וואלטען די פיהרענדע אייראפעאישע מלוכות שוין פון לאנג געדארפט אונטערנעהמען די געהעריגע שריט מיט'ן ציל אנצוווייזען דער היטלער־רעגירונג אויף די קאנסעקווענצען פון איהר האנדלונג. אבער נישט אזוי גיך האבען זיך די מלוכות דעצידירט אויף אן אינטערווענץ אין בערלין, עס איז געווען בעקאנט אז צווישען פאריז, לאנדאן און רוים קומט פאר זייט א געוויסער צייט א מיינונגס־אויסטויש איבער דער עסטרייכישער פראגע. ס'איז זעלבסטפערשטענדליך, אז די פעראינטערעסירטע קרייזען האבען געשטרעבט דערצו אז די דיפלאמאטישע אינטערווענץ זאל טראגען א קאלעקטיווען כאראקטער, ד. ה. אז זי זאל געמאכט ווערען געמיינזאם דורך ענגלאנד, פראנקרייך, און איטאליען. אבער צו קיין איינשטימיגקייט צווישען די דריי מלוכות איז נישט געקומען, און איטאליען האט זיך אין דער אינטערווענץ נישט בעטייליגט, בלייבענדיג געטריי איהר פאזיציע, אלס דעם פיינדליכסטען פארטנער פון היטלעריסטיש־פאשיסטישען נאצי־לאנד.

די דיפלאמאטישע אינטערווענץ איז געמאכט געווארען בלויז דורך פראנקרייך און ענגלאנד, און שוין דער פאקט אליין האט בעוויזען ווי שוואך עס זענען די יסודות אויף וועלכע עס איז געבויט געווארען דער בעריהמטער „פאקט פון די פיר“ מלוכות.

עס שטעלט זיך ווידער די פראגע, צו וואס איז געווען נויטיג דאס שליסען פון פאקט פון די זיך ביים ערשטען פרוב איהם אנצווענדען ארויסגעקרעטען פאל ארויס אז די אמת'ע כוונה פון דיי־ווייזען פאר נישט טויגבאר. עס ווייזט זיך אויפ'ן קאנ־טשלאנד און איטאליען ביים שליסען דעם פאקט איז געווען נאר צו בעקומען א מיטעל ביים דורכפיהרען זייערע רעוויזיאניסטישע שטרעבונגען. און אויב דער „איניציאטיגער“ אינצידענט וועט צואיילען דעם פיאסקא פון „איטאליענישען קלוב“ ווי מען האט אנגערופען דעם געשלאסענעם פאקט, וועט קיינער דאס נישט בעדויערען, ווייל עס וועט אפגעשאפט ווערען א גרויסער טייל פון אומרוה אין אייראפא.

אין קאנקרעטען פאל פון דער בעציהונג צו עסטרייך הט זיך ארויסגעוויזען, אז די בערלינער רעגירונג האט געשפילט דאס דאפעלטע און צביעות'דיגע שפיל, וואס ווערט דורך איהר סיסטעמאטיש אנגעווענדעט: פאר'ן געברויך פון לאנד, וואס איז אנגעוויזען בלויז אויף דער אייגענער אינפארמאציע פון געבעלס'ן, האט מען פרעפארירט א ידיעה, אז די פארשטייער פון פראנקרייך און ענגלאנד זענען שיער נישט ארויסגעשטעלט געווארען פאר דער טיר, אז עס איז זיי געגעבען געווארען א ברוטאלער און חוצפהדיגער ענטפער, דאס דייטשלאנד וועט נישט לאזען קיין פרעמדע מלוכות זיך אריינצומישען אין איהרע בעציהונגען מיט עסטרייך. אזא „העלדישע“ שטעלונג דארף אימפאנירען דעם דייטשען קליינבירגער, וועלכער ערווארט בצחונות פון היטלערן אויפ'ן געביט פון דער אויסערליכער פאליטיק.

אין דער ווירקליכקייט האט די נאצי־רעגירונג הכנעהדיג גענומען צו קענטניש די אינטערווענץ פון די צוויי גרויסע מלוכות (א סברה אז היטער די קוליסען האט אין דער ריכטונג אפילו מיטגעהאלפען אויך איטאליען), די דייטשע רעגירונג האט פערזיכערט, אז זי וועט אפשטעלען די אגיטאציע געגען עסטרייך, אז זי וועט נישט לאזען קיין עראפלאנען איבער דער עסטרייכישער טעריטאריע א.ז.וו. די היטלעריסטישע העלדען האבען ווידעראמאל בעוויזען, אז זיי זענען קליין און נישטיג באלד ווי עס בעווייזט זיך נאר געגען זיי א ממשותדיגע קראפט.

גוסטע געראטעניש אין די יודישע ראיאנען אין קרים און אוקראינע

מאסקווע, (יט"א). אן אויסערגעוועהנליך גוטע געראטעניש איז היי־יאהר אויף די פעלדער פון די יודישע ראיאנען אין קרים און אוקראינע. אנשטאט 8 און 10 צענטנער ברויט, וואס מען האט גערעכענט ארויסצונעהמען פון העקטאר, נעהמען א סך קאלכאזען ארונטער 15־20 און אפילו 25 צענטנער פון העקטאר.

דער שניט אין די יודישע ראיאנען פון אוקראינע איז שוין אין פולען גאנג. צוליב דעם דוחק אין ארבייטס־הענד ווערען צוהילף די יודישע נאציאנאלע ראיאנען מאביליזירט אין די שטעט פון אוקראינע און רוסלאנד ארבייטער פון פאבריקען, וואס האלטען „שעפטום“ איבער די יודישע ראיאנען, סטודענטען און מיטגלידער פון געזעלשאפטליכע ארגאניזאציעס.

סער הערבערט סעמיועל איז קאנאדע

מאנטרעאל, (יט"א). אין מאנטרעאל וויילט איצט סער הערבערט סעמיועל, דאס אנטיסעמיטישע פראנצויזיש־קאנאדישע בלאט „לע פאטריאט“ שרייבט, אז „סער הערבערט סעמיועל איז איינער פון די זקני־ציון, און איז אהער געקומען אלס עמיסאר פון די זקני ציון כדי אויסצופועלען ביי דער דאמיניע אריינצולאזען דייטשע יודען“.

סער הערבערט סעמיועל, האט, ווי זיין שטייגער, נישט צו ערטיילען קיין אינטערוויוען, זיך אפגעזאגט אויפקלעהרען דעם צוועק פון זיין נסיעה.

בעזייטיגט פיל ריכטער און אדוואקאטען אין דייטשלאנד

בערלין. (יט"א) אויפ'ן סמך פון די לעצטע געזעצען און פעראָרדנונגען זענען אין משך פון דער לעצטער וואך בעזייטיגט געווארען פון זייערע אמטען פיל ריכטער, פראקוראָרען, נאטארען, געריכטס אסעסארען, ווי אויך אדוואקאטען.

אין בערלין זענען בעזייטיגט געווארען 2 סענאט־פרעזידענטען, 5 קאמער־ריכטער, 17 לאנדגעריכט־דירעקטארען און 56 לאנד־געריכטס־ראטען, 36 יוסטיץ־בעאמטע זענען בעפרייט געווארען מיט עמעריטור און 124 אהן עמעריטור, ווייטער זענען בעזייטיגט געווארען 21 נאטארען, דערונטער 10 פון בערלין. פון די אדוואקאטען־ליסטעס זענען געשטראכען געווארען 185 פערזאן, דערונטער 1,30 פון בערלין.

Dr. med.
L. Berman
צעגעלניאנא 15, טעל. 149־07
ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און געשלעכטס־קראנקהייטען, מענער־שוועכע־בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג.
צעלע ארט אנאליזען.
נעמט אן פון 8—11 און 4 -8 אוו. זונטאג פון 9—1 בייטאג.
פאר אונבעמיטעלטע — דגסטניצע־פרייזען.

„זי זינד דאך יודע, ניכט וואר?“

בילדער פון היטלער־לאנד

אין בעכטיגען „קור. וויל.“ געפינען מיר א זעהר אינטערעסאנטען בריף פון דעם בערלינער קארעספאנדענט פון דער צייטונג, אונטער דעם נאמען: „זי זינד דאך יודע, ניכט וואר“?

מיר ברענגען דא גרעסערע אויסצוגען פון דעם דאזיגען העכסט־אינטערעסאנטען בריף:

„דער פילאזאף־אנטיסעמיט בליהער האט נאך איניגע יאהר פאר דער „נאציאנאלער רעוואלוציע“ אין דייטשלאנד אויף פאלגענדען אופן דעפינירט דעם תוך פון דער יודען־פראגע: „פרובט אין א המון א געשריי טון אויף א יודען: „יוד“! — וועט ער אנדערש רעאגירען ווי א דייטש, אויף וועלכען מען וועט א געשריי־טון „דייטש“, אדער אן ענגלענדער, אויף וועלכען מען וועט א געשריי טון „ענגלענדער“. א יוד, וועט, לויט דער מיינונג פון בליהער'ן, זיך גלייך דערשרעקען, אז ער איז דעמאסקירט געווארען און די שרעק זייגע וועט זיין אן אויסדרוק פון דעם געפיהל פון דער זינד, וועלכע ער איז בעגאנגען לגבי דעם אריער“.

וועגען די זינד פון יודען אין בעצוג צו די אריער וועלען מיר נישט רעדען. ניצשע האט די זינד געזעהען דערין, וואס יודען האבען, לויט זיין אויסדרוק, „אונטערגערוקט“ די ארישע פעלקער דאס קריסטענטום. אבער צי דארף מען, כדי אויפצוקלערען די רעאקציע פון א יוד זיך ווענדען אזש צו דעם פראבלעמאטישען געפיהל פון זינד“?

„אין יודישע ווערטער קען מען ווארפען מיט זאמד דערפאר, ווייל זי איז יודיש. אזוי ערקלערט מיר א 6־יאהריגע מיידעלע אויפ'ן הויף, בכלל דארף מען קיין זאמד אויף יודען נישט ווארפען. אבער אין יודישע מעג מען. פאר יודען זענען געשריבען געווארען בעזונדערע געזעצען“.

און פארוואס זאל דאס מיידעלע אנדערש דענקען און פיהלען? אט געהט איהר מאמע און קוקט קרום אויף די יודישע קינדער, וועלכע שפילען זיך: „יודענפאק! וואס האבען די אויף איינער דויטשער ווירע צו זוכען? מעגען זי אויף איהרעם יודענמיסט הויפען שפילען“? און פארוואס? דערפאר, ווייל זיי זענען יודען, פרעמדע און דאס ווארט „האספעס“ (פרעמדער) שטאמט פון דעם ווארט „האסטיס“ (שונא). אזוי האלטען די פילאלאגען. און אזוי איז עס אויך וואהרשיינליך.

אין אלע לערן־ביכער פון געשיכטע פון רעכט לייענען מיר, אז לכתחילה זענען די פרעמדע איבעראל בעטראכט געווארען אלס רעכטלאזע פאר־דייער. לגבי זיי איז אלץ געווען דערלויבט, וואס בעטייט עטליכע טויזענד יאהר קולטור? א קלייניגקייט.

„יוד איז א פרעמדער, קיינער שטיט איבער איהם נישט, און דערפאר האט ער נישט קיין רעכט. אט דאס איז אלץ“.

„אונטער דעם ענגלענדער שטיט דער ענגלישער פלאט, אונטער דעם פראנצויז — די פראנצויזישע ארמיי. און אונטער דעם יוד — ווער אונטער דעם יוד שטיט נישט קיין בעוואפענטע קראפט. און דערבער איז לגבי איהם ערלויבט דאס, וואס איז לגבי אנדערע נישט דערלויבט“.

אין דער פראגע „זינד זי פאלש“? קען קליגען א בעהאלטענע אומפריינדשאפט, אומגינסטיגקייט. אין דער פראגע „זי זינד דאך יודע, ניכט וואהר?“ קלינגט עפעס אנדערש.

איך וועל ברענגען איניגע אילוסטראציעס פון אונזערע צייטען.

איך האב בעגעגענט די פרוי מ. זי זאגט צו מיר: „איהר ווייסט, די יונגע איז זעהר דעפרימירט, „מיין זוהן“...

„איך קען איהר זוהן, ער האט געענדיגט יורי און איז א געריכטס־אפליקאנט. נעכטען האב איך געלייענט אין צייטונג „דער געריכטס־אפליקאנט מ. איז בעפרייט געווארען אויפ'ן סמך פון ארט. 3 פון געזעץ וועגען דער סעלעקציע פון בעאמטע... ער איז בעפרייט געווארען דערפאר ווייל ער איז א יוד“.

א קליינע בעמערקונג, גלייך נאך זיין נאמען האבען זיך נאך געפינען די נעמען פון צוויי מיינע פריינד, וועלכע האבען קיין שום שייכות נישט צו יודען, זיי זענען בעפרייט געווארען אויפ'ן סמך פון ארט. 4 פון דעמזעלבען געזעץ. אויף יעדען בעפרייטען יוד פאלען אויס איניגע ארייער, אין זאקסען האט מען ביז איצט בעפרייט 6 געריכטס־אפליקאנטען: צוויי יודען און פיער אריער. דא איז אבער פערהאן אן אונטערשיד. אויב מען זאגט צו איינעם: „מיר בעפרייען דיך, ווייל דו ביסט א פאציפיסט“. אויב מען זאגט אבער ווענען: „מיר בעפרייען דיך, ווייל דו ביסט א יוד“ — דאן האבען מיר אן אנדערע סיטואציע. נישט קיין יוד קען ער נישט זיין“.

„דער סטודענט ה. א יוד, א רומעניש־בירגער, איז ארויסגעווארפען געווארען אין דער קאנצלאריע פון אוניווערזיטעט.

— איירע דאקומענטען האבען מיר אפגעשיקט קיין בערלין אין דער צענטראלער קאנטראל־קאמיסיע“.

— „זי זינד דאך יודע, ניכט וואהר“?

דאס האט איינגענטליך שוין בעקלעקט פאר אן אויסשעפענדיגע תשובה, אבער דער בעאמטער האט געהאלטען פאר נויטיג צוצוגעבען:

— די ניכט־געוואונשענע פרעמדע ווערט פארגעלייגט ווערען צו קאנטראלירען זייער בילדונג, אין דעם אייגענעם פאטערלאנד“...

ה' צ. האט מיט צוויי יאהר צוריק אפגעגעבען דעם עקזאמען אויף מעדיצין. ער האט נישט געהאט קיין געלד אויף אפצודרוקען די דיפלאם־ארבייט, ערשט איצט האט ער די ארבייט אוועקגעגעבען.

— דער דאקטאר־דיפלאם וועט איהר נישט בעקומען — האט ערקלערט דער בעאמטער.

— פארוואס?

— „זי זינד דאך יודע, ניכט וואהר“.

צי איז נאך דא וועגען וואס צו רעדען? א גענוג אויסשעפענדיגע תשובה.

פריילין ג. האט מיט א צייט צוריק גוט געענדיגט די טעאטער־קורסען, זי פלעגט בעקומען קליינע ראלען אין שטאטישען טעאטער, דער האנאראר זעכציג פעניג פאר אן אווענד. פריילין ג. איז נישט קיין הויכגעוויקסיגע בלאנדינקע. אויסערליך איז שווער איהר אנצוזעהן אלס יודישקע. דאך איז זי א יודישע. און דערפאר האט מען איהר בעזייטיגט פון טעאטער. און צי קען טאקע היטלערס מלוכה דערלויבען א יודישע מיידעל צו פערדינען כאטש זעכציג פעניג אן אווענד?

פריילין ג. איז אוועק אין דער פערוואלטונג פון ראדיא. די פארנעהמע בלאנדינקע האט מיט געפיהל דעקלאמירט שילערס א געדיכט. דער לייטער איז געווען צופרידען, און האט איהר גיסטיג אויפגענומען, ער איז זיך צוגאנגען אין קאמפלימענטען.

— פופציג מארק פאר א האלב שעה! פופציג מארק! די פריילין האט קיינמאל נישט געחלומט וועגען אזא סומע.

— א קליינע פארמאליטעט — האט בעמערקט דער לייטער און איהר דערלאנגט א בויגען פאפיר.

„איך פערזיכער נאך בעסטע וויסען און געוויסען — האט זי איבערגעלייענט — דאס ווערער איך, נאך מיינע עלטערן, נא דגראסעלטערען, יודין אדער יודישער אפשטאמונג זינד“. די פיס האבען א ציטער געטון ביי פריילין ג. איך קען דאס נישט אונטערשרייבען האט זי אויסגעשטאמעלט.

— איהר קאנט דאס נישט אונטערשרייבען?

דער פריינדליכער שמייכעל איז פערשוואונדען געווארען פון דעם געזיכט פון לייטער, אזוי, קענט איהר ביי אונז נישט ארויסטרעטען“.

— פארוואס?

— זי זינד דאך יודין, ניכט וואהר“?

די אינסטיטוציע פון אויסדערוועהלטע
אין דער מאדנע מיז דעמאקראטיזם

אויפ׳ן לעגיאָניסטען־צוזאַמענפאָהר אין וואַרשא האָט דער פיהרער פון דער סאַנאַציע פולק. סלאַוועק איינער פון די נאָהנטסטע מקורבים פון מאַרשאַל פילסודסקי אָנגעקינדיגט די גרונד־פּרינציפּען, אויף וועלכע עס וועט זיין געבּויט די מלוכה־אָרדנונג אין פוילען. פול מיט התלהבות קאָמענטירט די נייע יסודות דער בעקאַנטער סאַנאַטאָרישער פּובליציסט פון ווילנער מאָנאַרכיסטישען „סלאָוואָ", דעפּ. צאַט מאַצקיעוויטש.

אַלזאָ: די נייע קאָנסטיטוציע וועט זיך באַזירען אויף דריי יסודות: ערשטענס וועט די קאָנסטיטוציע זיין אַנטימאַטעריאַליסטיש. דער מלוכה־שעף וועט זיין פעראַנטוואָרטליך בלויז פאַר גאָט און פאַר דער געשיכטע.

צווייטענס, וועט דאָס זיין די קאָנסטיטוציע פון פרייען מענשען. דאָס וועט זיין אַ בראָנזענער סלופּ אַריינגעקלאַפּט צווישען אונז און באָלשעוויזם... אַ סלופּ, וואָס עס וואָלט אויף איהם אין לאַטיין געקענט זיין אָנגעשריבען די לאָזונגען פון פרייען געדאַנק און פון פרייער אַרבּייט.

ענדליך וועט עס זיין אַ קאָנסטיטוציע פון דער עליטע...

די דעמאָקראַטיע פון ניינצעהנטען יאָהר־הונדערט האָט צוגעזאָגט די גלייכהייט פון אַלע מענשען אין אַלע פּאָליטישע רעכט. פּולק. סלאַוועק האַלט, אַז די רעכט פון די בּירגער צו ווירקען אויף עפענטליכע ענינים דאַרפען געמאָסטען ווערען מיט זייערע אָנשטרענגונגען און פערדינסטען פאַר דער מלוכה.

איבער די פרטים פון דער נייער קאָנסטיטוציע, ענדיגט מאַצקיעוויטש, קען מען מיד דיסקוטירען. אָבער אָט די דריי גרויסע סימנים איהרע: די פעראַנטוואָרטליכקייט פון דער מאַכט פאַר גאָט, די אַרבּייט פון פרייען מענש אַלס יסוד פון קאָלעקטיווען לעבען, ענדליך, דער גרויסער פּרינציפּ פון פּאָליטישע רעכט לויט די נוצען, די אָנשטרענגונגען און קרבּנות, וואָס דער מענש ברענגט פאַר דער מלוכה, אָדער דער סוף, וואָס איז געמאַכט געוואָרען פון דער גלייכהייטס־אַבּסורד, די דאָזיגע דריי גרויסע יסודות מאַכען אונז ענטוזיאַסטיש געשטימט פאַר דער קאָנסטיטוציע.

באַכ׳ן דורכלייענען דעם דאָזיגען ענטוזיאַסטישען קאָמענטאַר פון ווילנער מאָנאַרכיסטישען סאַנאַטאָר שטעלט זיך פאַרט די פראַגע: וואָס איז סוף כל סוף מחודש די נייע קאָנסטיטוציע? צי איז זי אין איהרע הויפּט־פּרינציפּען אַ ניי וואָרט אין דער געשיכטע פון מלוכה־רעכט? און ביי אַ געהעריגען היסטאָרישען אַנאַליז ווייזט זיך אַרויס, אַז קיין בעזונדערע נייעס ברענגט זי מיט זיך נישט, אַז אַזעלכע מוסטער׳ן זענען אין מלוכה־רעכט שוין געווען און האָבען איבערגעלאָזט נאָך זיך דווקא נישט קיין גוטען אָנדענק, ווי אַ שטייגער די פערזאַמלונג פון ״אויסדערוועהלטע, וועלכע עס האָט מיט זיך פאַרגעשטעלט דער אַמאָליגער רוסישער גאָסודאַרסטווענע סאָוויעט.

מען וואָלט מיט דעם סענאַט איינענטליך געקאָנט איינפאַך ערלעדיגען, ווייל קיין סך בעגייסטערטע אָנהענגער האָט די דאָזיגע אינסטיטוציע נישט בעהאַט, מען האָט אויף איהם געקוקט ווי אויף אַ זקנים־הויז און אפילו ווי אויף אַ דריטען ראָד אין וואָגען, און דער אינטערעס צום סענאַט און צו זיינע אַרבּייטען איז אַפילו אין די בעסטע בלי־התגס־צייטען געווען אַ מינימאַלער. מען וואָלט געקאָנט די אינסטיטוציע אינגאַנצען מבטל מאַכען. עס ווערט אָבער געשאַפען אַ נייע אינסטיטוציע פון אויסדערוועהלטע, וועלכע וועט האָבען די זעלבע רעכט וואָס דער סיים;; דער סיים הגם אַנאַרומגעשניטענער אין זיינע רעכט, ווערט איבערגעלאָזט און דערמיט ווערט נאָך אַפּגעהיט אַ שאָטען פון דעמאָקראַטיע, וועלכע איז שוין ביים היינטיגען טאָג פערוואַנדעלט געוואָרען שיער נישט אין אַ זידעל־האָרס און אין דעם „וואָס בעקומט די פּעטש" מצד אַלע בעגייסטערטע פון אויטאָריטעט - טעאָריעס.

וואַהל־רעכט צום סענאַט וועלען האָבען בלויז בירגער, וועלכע האָבען זיך אויסגעצייכנט אויפ׳ן מיליטערישען געביט, די, וועלכע זענען קאַוואַלערען פון מיליטערישע אָרדענס, פון אָרדען ווירטוטי מיליטאַרי און פון קושיוש ביעזשאָדליעגלאָששי. קאַוואַליערען פון ערשטען אָרדען זענען אין פוילען פער האַן זעקס טויזענד, פון צווייטען 22000. די דאָזיגע צאָהל וועט ביז סוף יאָהר פערגרעסערט ווערען ביז אַ דרייסיג טויזענד. אָט דאָס וועט זיין די צאָהל פון די אויסדערוועהלטע בירגער, וואָס וועלען האָבען דאָס רעכט צו וועהלען אין דעם נייעם סענאַט, אין דער געזעצגעבערישער אינסטיטוציע, וועלכע וועט בעזיצען די זעלבע רעכט, וואָס דער דעמאָקראַטישער סיים. אויף טויזענד בירגער וועט בלויז איינער האָבען וואַהל־רעכט צו דער עליטע־אנשטאַלט, וועלכע גייט אַרויס פון דער קוואַליע פון נייעם מלוכה־געדאַנק.

עס איז אינטערעסאַנט מיט וואָסערע קונציגע פּשט׳לעך עס פּרובּען די פּובּליציסטען פון דער סאַנאַציע צו ערקלערען און אויסצוטייטשען די אויסדערוועהלטקייט פון אַ געוויסער גרופּע בירגער צו בעהאַנדלען און בעשליסען די פראַגען, וואָס זענען גוגע אַלע אַנדערע. עס איז שוין געשאַפען געוואָרען אַ נייער טערמין, דער אַזוי־גערופענער „עליטאַריזם", די לעהרע פון דער אויסדערוועהלטקייט. עס ווערט בעווייזען, אַז אייגענטליך הערשט איצט אין אַלע לענדער, וועלכע האָבען געבּראַכט אַ ניי וואָרט אין בּוי פון מלוכה־ווענן דער פּרינ־ ציפּ פון עליטאַריזם. אין רוסלאַנד אַ שטייגער זענען די אויסדערוועהלטע די פּראָלעטאַריער, זיי געהערט די דיקטאַטור;; די גרעסטע רעכט האָבען די יעניגע, וועלכע קאָנען זיך פערופען אויף זייער פּראָלעטאַרישער אָפּשטאַמונג. אין איטאַליען איז דער אויסדערוועהלטער דער פאַשיסט. אין דייטשלאַנד איז אַרויסגערוקט דער פּרינציפּ פון דער ראַסע אין פוילען ווערט געשטעלט אין פאָדער־גרונד אַ פּרינציפּ, וועלכער איז מעהר דעמאָקראַטיש פאַר די פּרינציפּען, אויף וועלכע עס איז געבּויט דער מלוכה־בּוין אין די דעמאָהנטע לענדער, דאָ ווערט אַרויסגערוקט דער פּרינציפּ פון דער פערדינסטקייט לגבי דער מלוכה און די זאַך פון בירגער וועט זיין דורך פערזענליכע פערדינסטען פאַרן כלל צו בעקומען גרעסערע רעכט און דער ענטשיידונג פון די פראַגען, וועלכע זענען דעם כלל נוגע. אָהן אַ ווייטערדיגער קריטיק פון דאָזיגען שטאַנדפּונקט איז בלויז געגוג, דאַכט זיך, אָנצוּווייזען אויף דעם מאָדנעם דעמאָקראַטיזם, וועלכער בעהמט אַרום אַ פערשווינדענד קליינעם טייל פון פאָלק און וועלכער באַזירט זיך אויסשליסליך אויף מיליטערישע פערדינסטען.

און וואָס וועט האָבען די יודישע מינדערהייט פון דער פּראָיעקטירטער ענדערונג פון דער קאָנסטיטוציע? קודם כל מוז אונטערגעשטראָכען ווערען, אַז צווישען די צוויי דרייסיג אויסגעוועהלטע מיטגלידער פון נייעם סענאַט וועט קיין איין יוד זיך נישט געפינען. עס איז מעגליך בלויז, אַז צווישען אַ דריטעל מיטגלידער, וועלכע וועלען נאָמינירט ווערען וועלען זיך געפינען עטליכע יודען אבער שוין לויט איינזעהען פון דער רעגירונג און אינגאַנצען אָהן דער השפּעה און אָהן צוזאַמענהאַנג מיט די יודישע געזעלשאַפטליכע כּוחות. עס איז אלזא גאַנץ מעגליך, אַז אין דער צווייטער געזעצגעבערישער אינסטיטוציע וועלען די יודען קיין שום השפּעה נישט האָבען. עהנ־ ליך וועט עס זיין אויך מיט די אַנדערע נאַציאָנאַלע מינדערהייטען.

מאַנכע שטעלען די פראַגע, ווי אַזוי וועט מען דורכפיהרען די רעפאָרם פון דער קאָנסטיטוציע אין איצטיגען סיים, וואו די סאַנאַציע האָט נישט ענדערען די גרונד־געזעצען פון דער מלוכה. דערויף די נויטיגע קוואַליפיצירטע מעהרהייט אויף צו ענטפערט אין סאַנאַטאָריש בלאַט, אַז גרויסע היסטאָרישע פּראָצעסען וועלען זיך דאָך נישט אָפּהאַלטען פאַר אַזאַ קלייניגקייט, ווי עטעס אַ פּאָר שטימען, וואָס וועלען פעהלען ביי דער אָפּשטימונג. און ווירקליך: מיט אַזעלכע קלייניגקייטען האָט זיך גערעכענט אין אונזער היסטאָרישער תּקופה דאַכט זיך, בלויז די דייטשע סאָציאַל־דעמאָקראַטיע: זי האָט דערפון זעהר שלעכט אָפּגעשניטען (פ.פ.ק.)

מארגענז מוז מען אויך לעבען...
אין דעם ים פון ברוינע העמדלער

וואָס האָט זיך אין דייטשלאַנד געענדערט פון זינט דער נאַציאָנאַלער רעוואָלוציע? פון שטאַנדפּונקט פון דורכשניטליכען מענש, וועלכער איז ווייט פון פּאָליטישע ליידענשאַפטען, האָט זיך געענדערט בלויז איין זאַך: עס זענען פערשוואונדען פון די גאַסען און פון די טראָטואַרען די אונצעהליגע פערקויפער פון שנוראָוואַדלעס און פון ספּינקעס צו מאַנזשעטען... זייער אָרט האָבען פערנומען הענדלערס מיט פּאַרטיי־אָבצייכענס און פון בילדער פון די פיהרער, פון פעהנדלעך מיט׳ן האַקענקרייץ און אַנדערע סעזאָן־אַרטיקלען. אָט דאָס איז יעדענפאַלס דער אויסערליכער שינוי, וואָס איז פאָרגעקומען אין דייטשלאַנד. אין די שטעט אין פערלויף פון די לעצטע זעקס חדשים: די פערקויפער אין די־ גאַסען האָבען געענדערט זייער סחורה.

דער דלות איז אין משך פון דעם האַלבען יאָהר נישט פערשוואונדען. פּונקט ווי פריהער, בעטלאָנערען אויך איצט גאַנצע מחנות אָרימע לייט די געשעפטען, זייענדיג זייערע הויפּט־קליענטען. צוואַנציג דרייסיג אָרימע לייט אַ טאָג — דאָס איז די געוועהנליכע צאָהל. דער טאַריף איז פאַר דער צייט בעדייטענד פערקלענערט געוואָרען. אַמאָל פלעגט מען געבען צעהן פעניג, דאַן פינף, איצט בעגנוגענט מען זיך מיט צוויי פעניג...

דער מסחר מיט גענענשטאַנדען פון ריטואַל ווערט אין דריטען רייך בעזונדערס לעבעדיג אין די טעג פון די נאַציאָנאַלע פייערליכקייטען. אויפ׳ן מאַנגעל פון אַזעלכע פייערליכקייטען קען מען זיך נישט בעקלאָגען. אין איין וואָך, אַ שטייגער, זענען אין לייפּציג פאָרגעקומען אַזש דריי נאַציאָנאַלע צוגען. די אָרקעסטערס אין די קאָנדיטאָרייען, פון ראַדיאָ און פון מאַרשירענדע גרופּען האַלטען אָהן אויפהער אין איין שפּילען דעם האָרסט־וועסעל־מאַרש.

אויף דער אויפפאָדערונג פון אָרטיגען פּאַרטיי קאָמיטעט זענען אַלע הייזער בעצירט מיט פעהנער. פון די פענסטער הענגען אַרויס די אַלטע מאָנאַרכיסטישע פעהנער און די נייע מיט׳ן האַקענקרייץ פון דריטען רייך. אַ ים פעהנער. אפילו די יודישע קהלה האָט צוליב אַזאַ גרויסען און פריידיגען יום טוב ווי דער צוזאַמענפאַליה פון די שטורם־ אַבטיילונגען אַרויסגעהאָנגען אַ פאָהן...

בעזונדערס בּונט זעהט אויס אין דעם האַנדעלס־צענטער. אויף יעדען געשעפט הענגען פעהנער, איינע אויף דער צווייטער. אין די פענסטער זענען אַרויסגעשטעלט ביוסטען פון פיהרער, פּאָרטרעט מיט זיין בילד אין בונטע גירלאַנדען בלומען.

איך הער אין טראַמוואַי, ווי אַן אַלטע דייטשקע פרעגט מיט אַ ציטערדיגער שטים: ער אליין וועט קומען? אליין? אין מאָן פון איהר קול הערט מען פערוואונדערונג און ענטציקונג, וואָס איז גאָר אונמעגליך צו בעשרייבען. אזוי רעדט מען ארוים בלויז די אונגענדליך זיסע און אינטימע פראַגע: ליבסט דו מיך?

„ער" קוקט אַרויס פון די מאַגאַזינען פון פערטיגע דאַמען־קליידער. ער קוקט אַרויס פון די קאָנדיטאָריי־אויסאַרבּייטונגען, פון די אילוסטרירטע זשורנאַלען, פון די הערצער פון פירצעניעהריגע שילער און פון אכציגיעהריגע ווייבער... אָט גייט אַן אַלטע, אַ קליינע איינגעהויקערטע זקנה... פאַר דער האַנד פיהרט זי איהר אייניקעל, אַ פיריאָהריגען יונגעל... און דאָרט פויקט מען אין די פויקע. אָט דעם בעליבטען אינסטרומענט פון פאָלק, וואָס האָט אַרויסגעגעבען מאַצאַרט׳ן און בעטהאָווענען. עס מאַרשירט אַ קאָלאָנע ס. אַ. און די באָבעשי רעדט אריין צום אייניקעל: „לאָמיר גוסט דו עס שרייען, דאַמיט זי עס הערען, מיין יונגע!" דער יונגעל הערט זיך איין אין די אָנוויזונגען פון דער באָבע און ער שרייט הויך, ווי נאָר ער קאָן: הייל היטלער! דאָס פּנים פון דער אלטיטשקער ווערט אויפגעלויכט, אָבער דאָס קלאַפּען פון די פויקען פערגלויכט דאָס קול פון קינד, די ס. אַ. האָבען נישט געהערט די שטים פון דעם יונגען היטלעראָוויטש.

אין די גאַסען דרייען זיך אַרום הענדלער און לייגען פאַר אויף שריט און טריט: פּעסטאָבצייכען! פּעסטפּראָגראַם! פריהייטסקאַמף!

איך בין געזעסען מיט אַ בעקאַנטען אין אַ קאָנדיטאָריי: אין משך פון אַ שעה צייט, אָהן גוזמא האָט מען אונז דרייסיג מאָל פאָרגעלייגט פּעסטאָבצייכענס און אַנדערע עהנליכע זאַכען. מיין בעקאַנטער האָט סוף כל סוף געקויפט סיי אַ פּעסטאָבצייכען, סיי אַ פּעסטפּראָגראַם, סיי אַ פריהייטסקאַמף. אַבי פּטור צו ווערען... איך האָב אויסגעהאַלטען ביז׳ן סוף! שנוראָוואַדלעס? אין אוניווערסאַל־מאַגאַזין קען מען פאַר צוואַנציג פעניג בעקומען פיר פּאָר, אין גאַס ווערען זיי פערקויפט פאַר צוואַנציג פעניג... זאָל דער אַרבּייטסלאָזער פערדינען, אָבער קויפען זאַכען פון ריטואַל פון דריטען רייך? דאַנקע, קיין בעדאַרף... און אויב מען וועט מיר אין משך פון אַ שעה צייט פאָרלייגען דרייסיג מאָל דאָס זעלבע, וועל איך דרייסיג מאָל אָפּזאָגען...

צוליב דעם צוזאַמענפאַליה און די פייערליכקייטען זענען איינגעאָרדענט געוואָרען ספּעציעלע טריבונעס: ערטער פון דריי ביז צוועלף מאַרק. די טייערסטע ערטער זענען נישט געווען פערנומען, דאָס בעסטע געשעפט האָבען געמאַכט די אַרומיגע צוקערניעס און רעסטאָראַנען: זיי האָבען גענומען צו צוויי דריי מאַרק פאַר אַן אָרט ביי אַ טישעל, האָבען פערדונגען די פענסטער מיט אַ גוטען אויסבליק אויפ׳ן פּלאַץ, וואו עס איז פאָרגעקומען די דעפילאַדע.

אין דעם צוג האָבען זיך בעטייליגט לויט אָפיציעלע אויסרעכנונגען הונדערט און פערציג טויזענד מאַן. בעהאַווענטע האָבען מיר ערקלערט וואָס עס בעדייטען די בעזונדערע צייכענס אין דעם ים פון די ברוינע העמדער: גרינע בענדער, דאָס זענען די ס. אַ., די אין שוואַרצע הויזען דאָס זענען ס. ס., מיט׳ן צייכען „קי" דאָס זענען פּאַרטיי־מיטגלידער פון יאָהר 1923, מיט׳ן שוואַרצען פאָהן דאָס זענען די יוגענדליכע. מיט ווייסע אָבצייכנונגען דאָס זענען די לייטערס פון די פּאַרטייאישע קאַמער־לעך. אחוץ די דערמאָנטע האָבען נאָך דעפילירט גרויסע מחנות מאַטראָסען. עס איז אַפילו געווען אַ גרויסע קשיא פון וואַנען האָבען זיך פּלוצים גענומען אין דער הויפּט־שטאָט פון זאַקסען די מאַטראָסען. אָבער צום פייערליכסטען האָבען זיך געפיהלט די ס. אַ. זיי זענען פאַריבער אין אַזאַ פייערליכען שריט איבער דעם פּלאַץ, אַז די פעלדפעבעלס פון דער גאַנצער וועלט און פון אַלע צייטען וואָלטען געווען בעפּלאַצט פאַר קנאה צוקוקענדיג זיך דערצו.

דער טאָג איז געווען זעהר אַ הייסער. אין ־אם זענען ארויס יונגע פרויען און מיידלעך מיט צמערס וואַסער און האָבען פאָרגעלייגט וואַסער די שטורעם־לייט. זיי האָבען זיך פערהאַלטען און דורשטיג געטרונקען דאָס וואַסער. בלויז איינער האָט גענומען אַביסעל וואַסער אין מויל אריין און האָט עס אויסגעשפּיגען. איך האָב זיך דערמאָנט וואָס מען האָט מיך אַמאָל געלערנט: אין מאַרש דאַרף מען נישט טרינקען, ווייל דאָס פערשטאַרקט נאָר דעם דורשט, מען דאַרף בלויז אויסשווענקען דאָס מויל...

פאַר דעם איינגאַנג צו איין פרוכטען־געשעפט איז געשטאַנען די אייגענטימערין, אַ יונגע שיינע בלאָנדע דייטשקע. זי האָט קיין פעהנער נישט אַרויסגעהאָנגען. אויף מיין פראַגע, פאַרוואָס זי האָט דאָס געטון האָט זי געענטפערט אומעטיג:

— מאָרגען מוז מען דאָך אויך לעבען...

(אב)

ווייטערע פרטים וועגען פערהער פון די ארעסטירטע רעוויזיאניסטען

ירושלים. (יט״א). צום אָנהויב פון דעם בעכטיגען פערהער פון די אַרעסטירטע רעוויזיאָניסטען פאַר׳ן בריטישען אויספאָרשונגס־ריכטער אין יפו האָט דער עפענטליכער בעשולדיגער שיטריס מיטגעטיילט אַז פון אַרעסט זענען בעפרייט געוואָרען פאָלגענדע זעקס רעוויזיאָניסטען, געגען וועלכע עס זענען נישט געפינען געוואָרען קיין שום שולד בעווייזען: הלל צורי, יצחק צימאַנאָוויטש, אריה בן־אליעזר, צבי שניידעמאַן, שמואל בייגעלמאַן און יהושע שרובי.

ווייטער פאָדערט דער פּראָקוראָר צו פערלענגערן אויף ווייטערע צוויי וואָכען דעם פּרעווענטיוו אַרעסט פון פאָלגענדע אַרעסטירטע: דביר, האַל־פּערין, משה קבּהאי, יעקב אָרענשטיין (ירושלים) הר - אבן, ד״ר ייבין, ליכטער, אַבּאַ אחי - מאיר, שלמה בוימאַן, אביגדור קיפּניש, צבי פיינבערג, דר. מלאַווסקי (תל־אביב), הפטן (רמת־גן), און יוסף האַראָוויץ־הגלילי (נתניה).

דער פּראָקוראָר האָט ערקלערט אז די אַרעסט־פערלענגערונג איז נויטיג כדי די פּאָליציי זאָל האָבען די מעגליכקייט צו איבערזעצען אַ גרויסע צאָהל דאָקומענטען און בריף, וועלכע זענען קאָנפיסקירט געוואָרען בעת די רעוויזיעס. וואָס זענען דורכגעפיהרט געוואָרען אין די וואוינונגען פון די אַרעסטירטע.

דער פּאָליציי־אָפיציר טעגעבוים פון קרימינאַל־אויספאָרשונגס - דעפּאַרטאַמענט האָט אונטער אַ שבועה ערקלערט, אַז עס זענען דאָ גענוג בעווייזען אויפצושטעלען דעם בעשולדיגונגס־אַקט געגען די אַרעסטירטע און דערויף האָט דער ריכטער ערטיילט די געפאָדערטע פּרעווענטיוו־אַרעסט־פערלענגערונג.

די פּערטיידיגער פון די אַרעסטירטע האָבען פאָרגעשלאָגען אַז אַלע אַרעסטירטע זאָלען בעפרייט ווערען געגען קויציע.

פּראָקוראָר שיטריס איז אַרויסגעטרעטען געגען דעם פאָרשלאָג. דער ריכטער האָט אָבער בעשלאָסען צו דערלאָזען אינדיווידועלע אַפּליקאַציעס וועגען בעפרייען געגען קויציע. און אויב די פּאָליציי וועט נישט האָבען געגען דעם וועט פון יעדען אַרעסטירטען געפאָדערט ווערען פופציג פונט קויציע.

אַלע אַרעסטירטע ווערען בעשולדיגט אין אַריבערשרייטונגען, וואָס זענען פאָרגעזעהען אין „סע דישיעס אָפענסעס אָרדינענס" און וועלכע זענען שטראָפבאַר מיט 3 יאָהר תּפיסה. דאָס געזעץ איז אַרויסגעגעבען געוואָרען אין יאָהר 1929 אין צוזאַמענהאַנג מיט דער דעמאָלסדיגע אַנטי־יודישע אויגוסט־אויסרוהען און בעציהט זיך אויף פאָלגענדע פערברעכענס: צוגעהעריגקייט צו אַן אונלעגאַלער אָרגאַניזאַציע און די בעטייליגונג אין אַ פערשווערונג, וואָס האָט דעם צוועק צו בעגעהען אַזעלכע מעשים, ווי די שטערונג פון דער א״י רעגירונג, אַ געוואַלטזאַמע ענדערונג פון דער א״י קאָנסטיטוציע, דאָס רופען צו פיינדליכע אַרויסטרעטונגען צווישען קלאַסען און טיילען פון דער בעפעלקערונג און לסוף דאָס בעזיצען אויפרייצענדע דאָקומענטען.

נישט צוריק, נאר פאראויס

פון לעא קעניג

מיט וואס מיר דארפען אצינד בעזונדער קעמפען — און מיט דער זעלבער אבשלאסענקייט ווי מיט אונזער אויסערליכן שונא, מיט'ן היטלעריזם — איז מיט דער געפאהר פון אפהענדיגקייט און יאוש, וועלכע גנב'עט זיך שוין אריין אין אונזער לעבען, און צופרעסט און פאראליזירט די מוטיגסטע און ראציאנאלסטע יודישע שיכטען.

מיט די לעצטע כוחות דארפען מיר זיך אצינד אנשטרענגען נישט איבערצוחזר'ן אונזער היסטארישען פעהלער: „אז מען קען נישט אריבער מוז מען ארונטער"; אונטער די אויסערליכע קלעפ בעהאלטען זיך ווידער אין דער אייגענער טונקעלער אבער היימישער שאלעכץ.

דאס, וואס וואלט געווען היטלערס גרעסטער זיג געגען דעם יודישען פאלק: „ער וויל צוריקדרעהען דעם זייגער" — דעם יודען וויל ער צוריקפערשפארען אין דער מיטעלאלטערליכער פינסטערער געטא מיט איהר אייגנארטיגען מיסטיציזם משיחיזם און פרימיטיווער עקאנאמיק...

די ראציאנאלע ליכטיגע בלעטער יודישע געשיכטע פון די לעצטע פאר הונדערט יאהר וויל דער היטלעריזם אויסרייסען. אויף אונזער מענשליך און נאציאנאל פנים, וואס איז אלץ ליכטיגער און שטאלצער געווארען אין די לעצטע תקופות פון עמאנציפאציע, אויטאעמאנציפאציע און סאציאליזם, וויל ער מיט געוואלד אנטאן די אלטע געטא־מאסקע, וועלכע הארמאנירט אזוי מיט זיין פעאדאלען אידעאליזם בכלל.

וועלען מיר איהם זיך אונטערגעבען? וועלען מיר געבויגענע, צושלאגענע און האפנונגסלאזע ווי א צושלאגענע סטאדע שאף אין א שטורעם זיך לאזען אריינטרייבען אין דער אלטער געטא. וואס מיר האבען מיט די בעסטע — נאציאנאלע און אינדיווידועלע — כוחות ביז איצט כמעט ווי צושמעטערט?

דער גרעסטער שאדען, וואס דער היטלעריזם האט אונז אלס א פאלק שוין אנגעטאן, איז נישט אזוי די זעקס הונדערט טויזענד יודען, וועלכע ער וויל איצט אזוי ברוטאל און סיסטעמאטיש אויסראטען; נאר דעם פרעסטיזש, די ווירדע פונ'ם גאנצען יודישען פאלק האט ער שוין שטארק צושעדיגט אפילו אין די לענדער, וואס זיינען פאקטיש נאך נישט אנגעריהרט געווארען פונ'ם פאשיזם, אבער וועלכע זיינען נישט איבעריג סימפאטיש געשטימט צו זייערע יודישע מיטבירגער צוליב עקאנאמישע סיבות און צוליב דעם היסטארישען נאציאנאליזם, וועלכער לעבט נאך איבעראל. דער היטלעריזם האט געשאפען א זעהר מיאוס'ן און זעהר שעדליכען „פרעצעדענט". ער האט געגעבען, אזוי צו זאגען, די אידעאיש און סאציאל צושוועבעטע מאסען א הכשר צו אטאקירען אונזערע עלעמענטארסטע בירגער־רעכט... ער האט געוויזען אן אויסוועג, פאר די מיאוס'סטע אינסטינקטען פון מאסען און פעלקער בכלל. ער האט אונזער נאציאנאלען „סטאטוס" שוין אראפגעשטירצט. ער האט שוין ארויפגעלעגט די געלע לאטע אויף דעם אלטען יודישען רוקען, וועלכער האט פארן לעצטען יאהרהונדערט זיך גענומען אזוי וואונדערליך אויסגלייכען.

אלע פעלקער זעהען שוין די געלע לאטע, אויף דער יודישער פלייצע.

אבער ווי געזאגט, דאס ערגסטע, דאס אומגליקליכסטע וועט געשעהן, ווען מיר יודען אליין — און אפילו די פייסטע און מאדערנסטע צווישען אונז — וועלען זיך פסיכיש אנהויבען, ווען אפילו אומבעוואוסט דערויף, אונטערגעבען.

זי בריהט אונז שוין די געלע לאטע, זי ליגט שוין ווי אן אומגעהויערער יאך אויף אונזערע פלייצעס און זי בויגט אראפ די שטאלצסטע און די גלייכסטע צווישען אונז.

די שאנדע — די פרימיטיווסטע, די עלעמענטארסטע רעכט פון א שעפעריש פאלק — האבען מיר נישט קיין פראכטפולע דעקער, דיכטער, קינסטלער, קאמפאזער? — צוצונעהמען...

הויבען מיר שוין אן אלע פיהלען די געלע לאטע. וואו ס'איז נאר דא א יוד, א יודישע נשמה, איז זי איצט פערוואונדעט פונ'ם היטלעריזם.

פסיכיש פערוואונדעט. און דער יאוש ווי א פינסטערע, פערהוילענע קראנקהייט הויבט שוין אן מאטשען, עסען...

אפילו אין די פרייסטע לענדער קוקט שוין דער יוד נישט אזוי שטאלץ, אפען און פריי ווי מיט א פאר יאהר צוריק, איידער די היטלעריסטישע מכה האט זיך צובליהט אויפ'ן קערפער פון דער קראנקער אייראפע. קיין יוד קוקט שוין מעהר נישט אזוי שטאלץ און פריי ווי מיט א פאר יאהר צוריק.

פון די „העכסטע" ביז די „נידעריגסטע". עס קען זיין, אז עס דאכט זיך אונז נאר אזוי אויס, אבער דער פאקט, אז עס דאכט זיך שוין אזוי, איז שוין א גענוג טרויעריגער סימפטאם.

און די אייגענע פסיכאלאגישע רעאקציע וועט זיך אין גיכען, אויב מיר וועלען זיך נאכגעבען, אנהויבען פיהלען אויך אין אונזער נאציאנאלע בעוועגונגען: דערווייל פיהלט זיך פאלעסטינע שטאלץ מיט דעם ביסעל טרייסט, וואס זי קען געבען אלע יודען, אבער באלד וועלען זיי אנהויבען פיהלען, אז אי'ם נאמען פון א דעגראדירטע פאלק פאדערט זיך נישט אזוי שטאלץ א נאציאנאלע היים. אט די גרויסע און אמת'ע געפאהר — די אינערליכע געפאהר פון יאוש — מוז שוין בעקעמפט ווערען.

און עס מוזען שוין בעקעמפט ווערען אט די אידעאישע סימפטאמען, די ערשטע שווארצע בלימעלעך פון אונזער יאוש. וועלכע האבען זיך שוין בעוויזען אין אונזער פובליציסטיק, צווישען אונזער אינטעליגענץ.

עס הערען זיך לעצטענס שוין צו אפט און צו אויפריכטיג די לאזונגען (ניין, די קרעכצען) „צוריק":

צוריק צו דער יודישער געטא: צוריק צו אונזער מיסטיציזם. אין דער יודישער געטא איז שוין געווען בעסער ווי אין דער יודישער עמאנציפאציע...

און דער אלטער „וילנער" קליגט שוין אין דער לופטען:

פאר וואס האבען מיר זיך געלאזט ארויסציהען פון דער געטא? זעהען דארט וועניג קברים געווען מיר זאלען דארפען דא אויסשטארבען אין דער מדבר פון נאציאנאלער און סאציאלער זעלבסטבעפרייאונג?

מיר געדענקען נאך די געפילטע פישען און די טייערע עסיג־פלייש פון דער געטא? פארוואס האבען מיר געדארפט ארויס פון דארט? און אפשר איז א פלאן מיר זאלען אהין געהן צוריק?!

ס'איז דארט געווען פינסטערלעך, אבער ז'איז געווען א היימליכער בין השמשות אונטער א סאמעטענער חופה מיט אויסגעהאפטענע שטערען.

ס'איז דארט געווען ענג, אבער דערפאר אזוי היימיש־ווארים און אין דער היימישער ענגשאפט איז געווען אזוי גוט צו חלומ'ען וועגען דער פארפירענער און אייזערנער בריק, וועגען משיח'ס צייטען, וועגען עולם הבא, וועגען א יום שכולו טוב — צוריק — צוריק...

באטירליך, ווערט געניצט א מאדערנע טערמינאלאגיע פאר די רעאקציאנערע יאוש־שטימונגען, וועלכע הערען זיך שוין אין אונזער גאס, אבער דער תמצית איז דער זעלבער: מיר שטעהען איצט פאר דער געפאהר, וועלכע האט זיך א סך מאל איבערגע'חזר'ט אין אונזער געשיכטע אונטערן דרוק פון פערשטארקטע רדיפות אויף יודען. אונזערע קאמפס־פעהיגקייט און נאציאנאלע ענערגיע איז אפגעשוואכט געווארען און זיך איינגעוויקעלט אין דער קליאטשע פון מיסטיציזם.

און דער פעהלער טאר איצט נישט בעגאנגען ווערען.

היטלער האט נאך נישט געזיגט אויסערליך און טאר אונז נישט בעזיגען אינערליך.

נישט צוריק, נאר פאראויס! — דארף זיין אונזער לאזונג. מיר דארפען אנגעהן מיט דער גרויסער ארבייט, וואס דאס ראציאנאל־יודישע דענקען פונ'ם לעצטען יאהרהונדערט האט אונז אויפגעגעבען.

נישט מעהר צוריק, נאר אלץ מעהר און ווייטער פאראויס!

און שטארקער, אינטענסיווער זאל גאר זיין דער קאמף ווי פריהער.

דער אויפגעוואכטער ישראל וועט זיך נישט געהן צוריק לעגען שלאפען, ווי הייליג און פרום ס'זאלען נישט זיין די שפרוכען מיט וועלכע מ'וויל אונז איצט פערוויגען.

מיר זעהען מיר, ענטוישט — אינערליך און אויסערליך — אבער אפגעבען דעם קאמף טארען מיר שוין נישט, ווייל געטא הייסט אין די מאדערנע צייטען זעלבסטמארד. א קבר אבות אפשר, אבער דאך א קבר.

דאס גאנצע יודישע פאלק קען מען נישט אריינזעצען אין א „קאנצענטראציאנס־לאגער" און אליין זיך לאזען איזאלירען ווי גייסטיגע מצורעים אוודאי נישט.

היטלעריזם האט נאך נישט געזיגט און דאס יודישע פאלק וועט נישט זיין זיין איינציגער זיג.

מיר געהען אן ווייטער מיט אונזער אינערליכער אויפבוי־ארבייט. און ווי געזאגט, מיט פיל מעהר ענערגיע און אינטענסיווקייט. מיר טארען נישט און וועלען נישט פערלירען אונזער מוט, אונזער קאמפס־לוסט!

דאס וועט זיין אונזער ערשטער און שטארקסטער זיג געגען דעם היטלעריסטישען גיפטיגען אנטיסעמיטיזם.

היטלער און די קאטוילישע קירכע

פון ד"ר א. גינזבורג

דער קאמף צווישען דעם היטלעריזם און דער קאטוילישער קירכע איז אפגעשטעלט געווארען. ביידע צדדים זענען איינגעגאנגען אויף אן אפמאך אדער „קאנקארדאט", ווי אזא מין אפמאך צווישען קירכע און מלוכה ווערט אנגערופען אויפ'ן קירכליכען לשון.

דאס אינטערעסאנטסטע דערביי איז, וואס די קאטוילישע קירכע איז דערווייל די איינציגע געגנערישע קראפט, מיט וועלכער היטלער האט זיך ווילענדיג נישט־ווילענדיג געמוזט רעכענען. מיט אלע אנדערע געגנערישע כוחות האט היטלער געמאכט, וואס מ'רופט, „קורצען שריפט", די עלף־צוועלף מיליאן סאציאליסטען, די זעקס־זיבען מיליאן קאמוניסטען, שוין נישט רעדענדיג וועגען די יודען — זיי אלעמען האט ער אויפ'ן ברוטאלסטען אופן צעיאגט און צוטריבען. צעהנדליגע טויזענדער פון זיי האט ער אריינגעזעצט אין די תפיסות. און אין די קאנצענטראציאנס־לאגערען, וואו זיי זענען געצוואונגען צו טון צוואנגס־ארבייט און ווערען געהאלטען אונטער א שטרענגער סאלדאטסקער דיסציפלין. הונדערטער פון זיי זענען ערמארדעט געווארען דורך שרעקליכע און אומענשליכע פייניגונגען. אפילו די פראטעסטאנטישע קירכע, צו וועלכע עס בעלאנגט דער גרויסער רוב פון דעם דייטשען פאלק — אפילו איהר האט ער, היטלער, נישט געשאנעוועט. ער האט אראפגעזעצט דעם געוועלטען אויסגעקליבענעם הויפט־פאסטאר, אדער בישאף און האט אויף זיין פלאץ ארויפגעזעצט אן אייגענעם מענשען, א „נאצי"־בישאף. מען קען זיין זיכער, אז דערביי וועט עס נישט בלייבען. היטלער, אויב ער וועט זיך לאנג האלטען, וועט נישט רוהען ביז ער וועט נישט מאכען פון דער פראטעסטאנטישער קירכע זיינס א ווערקצייג. און אז דאס וועט איהם געלינגען, איז גאר קיין ספק נישט. די פראטעסטאנטישע קירכע האט זיך שוין אונטערגעגעבען און זי וועט זיך שפעטער נאך מעהר אונטערגעבען.

צו מאכען עס בקיצור: אלע זיינע געגנער האט היטלער אונטערדריקט מיט אן אייזערנע פויסט, אהן שאלות און אהן שום שענות, ווי עס פאסט זיך פאר א דיקטאטאר. עטוואס גאנץ אנדערש האט אבער פאסירט, ווען ער איז געקומען צו די קאטוילילקען, בסך־הכל צעהנדליגע מיליאן אין דייטשלאנד — פיל־פיל וועניגער ווי די פראטעסטאנטען און דאך, האט ער בנוגע זיי פערלוירען זיין זיכערקייט און פערלוירען זיין גבורה. אנשטאט צו געברויכען זיין אום'ברחמנות'דיגען אייזערנעם פויסט געגען זיי, האט ער געפונען פאר נויטיג צו פיהרען מיט זיי אונטערהאנדלונגען און איינצוגעהן אויף פשרות. ער האט זיך דערשראקען פאר דער מאכט פון דער קאטוילישער קירך און האט פאר איהר געבויגען זיין דיקטאטארישען קאפ. ער קען אנשטעלען זיינע אייגענע מענשען אלס פאסטארען און בישאפען אין דער פראטעסטאנטישער קירכע, ער קען „קאארדינירען" די פראטעסטאנטישע קירכע און מאכען פון איהר אן „אריש־דייטשען קריסטענטום". ער קען עס אבער נישט טון מיט די קאטוילילקען. די קאטוילילקען וועלען בלייבען קאטוילילקען, און מען קען זיי נישט קאארדינירען מיט דער „נאצי"־קירכע. זייערע פריסטער און זייערע בישאפען וועלען בלייבען ווי געווען. די „נאצים" וועלען דערמיט גארנישט האבען וואס צו טון. די קאטוילילקען וועלען אויך בלייבען ביי זייערע שולען און ביי זייערע אנשטאלטען. אלץ ווי געווען. דאס איינציגע וואס היטלער האט געוואלט איז, אז די קאטוילישע צענטער־פארטיי זאל זיך פונאנדערלאזען און אז די קאטוילישע פריסטער זאלען זיך נישט מישען אין פאליטיק.

פרעגט זיך: אין וואס בעשטעהט די גבורה פון דער קאטוילישער קירכע? פארוואס האט זיך היטלער פאר איהר דערשראקען? מען קען נאך פערשטעהן, פארוואס מוסאליני, אין וועמענס טריט היטלער זוכט נאכצוגעהן, האט געמאכט שלום מיט'ן פויפסט. די איטאליענער זענען כמעט אלע קאטוילילקען. א חוץ דעם געפינט זיך אין רוים דער פויפסט אליין, וואס דאס איז נישט בלויז א כבוד פאר איטאליע, נאר אויך א שטיק פרנסה. צעהנדליגע און הונדערטער טויזענדער „פילגרימס" קומען יעהרליך קיין רוים צו בוקען זיך פאר דעם „הייליגען פאטער" און אנצוקוקען די הייליגע מקומות. זיי אלע פערברענגען אין רוים און אין אנדערע שטעט פון איטאליען א לענגערע, אדער קירצערע צייט. זיי גיבען צו לייזען די האטעלען, די קרעמער און די הענדלער, וואס לעקען אפ גאר נישט קיין שלעכטען ביינדעל. עס איז דעריבער אין די עקאנאמישע אינטערעסען פון איטאליען, אז דער פויפסט זאל דארטען בלייבען. צו שטארק קען מען זיך מיט איהם נישט איינרייסען.

קען מען פערשטעהן, פארוואס מוסאליני האט געפונען פאר נויטיג זיך פאראייניגען מיט'ן פויפסטום אויף פשרות. וואס האט אבער געצוואונגען היטלערן צו טון דאסזעלבע?

דאכט זיך מיר, אז די גבורה פון דעם קאטוליציזם ליגט אין צוויי פונקטען: ערשטענס, אין דער שטארקייט, פעסטקייט און גאנצקייט פון זיין ארגאניזאציע, און צווייטענס, אין זיין אינטערנאציאנאליזם.

דער קאטוליציזם ווייסט נישט פון קיין סעקטען און סעקטעלעך, ווי דאס איז דער פאל מיט דער פראטעסטאנטישער קירכע אדער, להבדיל, מיט דער ארבייטער־בעוועגונג. איין אידייע, אויב נישט איין אידעאל, פערבינדט זיי אלעמען צוזאמען אין איין גאנצעס. נישטא קיין חילוקי־דעות. נישטא קיין רייסערייען. איין פיהרער, איין „פאסטוך" פאר אלעמען. זעהר מעגליך, אז ווען די פראטעסטאנטישע קירכע וואלט מיט זיך פארגעשטעלט אזא איינהייט און גאנצקייט ווי די קאטוילישע וואלט היטלער נישט געסטייעט איהר אנצוגרייפען, ער וואלט אוודאי נישט געסטייעט אנצוגרייפען אזוי ברוטאל די דייטשע ארבייטער־בעוועגונג, ווען זי וואלט נישט געווען צוטיילט אין אזעלכע צוויי ביטערע פיינדליכע לאגערען, ווי די סאציאליסטען און די קאמוניסטען, עס וואלט דאן גארנישט געקאנט קומען צו קיין היטלעריזם. די צושפליטערונג פון דער דייטשער ארבייטער־בעוועגונג האט היטלערן געגעבען זיין געלעגענהייט.

דער צווייטער שטארקער פונקט פון דעם קאטוליציזם בעשטעהט אין זיין אינטערנאציאנאליזם. אוודאי מעג אייך אזא מין אינטערנאציאנאליזם נישט געפעלען ווערען. ער געפעלט מיר אויך נישט. דאס איז א שווארצער אינטערנאציאנאל, א פערבינדונג פון שווארצע כוחות, אבער דאך אן אינטערנאציאנאל, אן אמת'ער, שטארקער. עס מעג אייך געפעלען ווערען אדער נישט, אבער דער קאטוליציזם איז דער עלטסטער און דער מעכטיגסטער אינטערנאציאנאל. זיין אינטערנאציאנאליזם איז שוין ביי איהם געווארען א טראדיציע פון פילע הונדערטער יאהרען. די קאטוילילקען פון אלע לענדער פיהלען זיך, אויב נישט ווי ברידער פון איין טאטען, איז וועניגסטענס, ווי שאף פון איין פאסטוך....

פאר אזא אינטערנאציאנאל, פאר אזא אמת'ן אינטערנאציאנאל, האט זיך אפילו א היטלער געמוזט דערשרעקען. ווען, למשל, די עטליכע הונדערט מיליאן קאטוילילקען וואלטען בעשלאסען צו באיקאטירען היטלערס דייטשלאנד, וואלט אין א גאנץ קורצער צייט געקומען א סוף צו דעם היטלעריזם. היטלער האט זיך דערשראקען נישט אזוי פאר די דייטשע קאטוילילקען, ווי פאר די קאטוילילקען פון דער גאנצער וועלט.

און וועהרענד היטלער האט זיך דערשראקען פאר דעם קאטוילישען אינטערנאציאנאל, האט ער זיך אינגאנצען נישט געקימערט וועגען דעם ארבייטער־אינטערנאציאנאל. אן אינטערנאציאנאל, וואס בעשטעהט פון צוויי אינטערנאציאנאלען, וועלכע זענען פיינדליך איינער צום אנדערען, איז קיין אינטערנאציאנאל נישט. נישטא וואס מורא צו האבען און נישטא וואס צו שרעקען זיך פאר אזא מין אינטערנאציאנאל.

דער מוסר־השכל דערפון איז קלאר. פירושים זענען איבעריג....

* * *

רעדענדיג וועגען היטלערן. ער ווערט אלץ בכבוד'יגער און חשוב'ער אין די אויגען פון די דייליין פון דער קאפיטאליסטישער ארדנונג. די קאפיטאליסטישע צייטונגען רעדען מעהר נישט וועגען איהם מיט גרינגשעצונג און פעראכטונג. זיי האבען אויפגעהערט פאר איהם מורא צו האבען. זיי האבען אין איהם דערקענט א זייעריגען, אן אייגענעם מענשען, וואס טאנצט נאך זייער פייפעל. מען האט שוין אנגעפאנגען צו געפינען אין איהם מעלות. ער איז געווארען א „מעסיגער שטאטסמאן".

די דאזיגע ענדערונג איז פארגעקומען זינט היטלער האט פון זיך אראפגעווארפען זיין מאסקע פון ראדיקאליזם און „נאציאנאלען סאציאליזם". „די רעוואלוציע", האט ער ערקלערט, „האט זיך געענדיגט. עס איז געקומען די צייט פון „עוואלוציע", פון לאנגזאמער ענטוויקלונג". איצטער, אז ער האט שוין די מאכט אין זיינע הענד, דארף ער נישט מעהר די דאזיגע מאסקע, וועלכע איז בלויז געווען א מיטעל צו פערצארען דעם דייטשען עולם צו זיך אין פאסטקע. איצטער זוכט ער פטור צו ווערען פון זיינע אייגענע „היץ־קעפ" — פון די ראדיקאלען פון זיין אייגענער פארטיי. ער בעהאנדעלט זיי אויפ'ן אייגענעם שטייגער ווי ער בעהאנדעלט די סאציאליסטען, די קאמוניסטען און די נישט־אריער. ער שיקט זיי אין די קאנצענטראציאנס־לאגערען.

„דער מוהר האט זיין ארבייט געטון. דער מוהר מעג געהן".

פערשאלטען זאלט איהר זיין!

זכור את אשר עשה לך עמלק

מיך, וועלכען ס'האט געעקעלט פאר יעטוועדער בלוט-פערגיסונג
פון מענשען, צי פון חיה,
מיך, וועלכען ס'האבען די מלחמות כל'ערליי די וועלט
געוואלט פער'מיאוס'ען,
מיט לייכעס אייטערדיגע פערכראקען און פערשפייען,
מיך, וואס האט א פליג אויף וואנד, א שטייגער, נישט
געוואגט צו ריהרען —
דערפאר, וואס אויפגעוויילט איהר האט מיך,
אין גיהנום-קראמף דעם קאפ מיך באלד געמאכט פערלירען,
דערפאר, וואס צו שנעון מיך געיאגט פערביסען:
צו לייקענען אין יעדער שיין —
דערפאר פערפלוכט, פערשאלטען זאלט איהר זיין!

מיך, דעם ייד, וואס אויסען איז געוועזן פון אייביג אן
דאס גוטס פון אלע,
געקלעמט אין אויסגאנגלאזיגקייט פון אלוועלט-קלעם,
מיך, וואס תפילה'דיג געגאנגען תמיד איז מקדש זיין דעם שם
מיט האפנונג-שמייכעל און מיט גלויבען-טרער,
מיך האט איהר, ברוטאלסטע פון ברוטאלע,
אין מיר האט איהר דערוועקט בעגעהר
צו טירישער נקמה,
אן אויסקוקען געמאכט אויף בלוט-באד פון מלחמה —
פערשאלטען זאלט איהר זיין
צוזאמען מיט די יעניגע, וואס האבען אייך געבוירען,
צום ווידמענען זיך אויף דער וועלט געבראכט
אויף שווארצע מורא
און אויף וואיענדיג:ר נאכט —
פערשאלטען זאלט איהר זיין
צוזאמען מיט די קינדער אייערע און קינדס-קינדער
פאר יעדער אויפציטער פון אונזער אונשולדיגען פיין
פערשאלטען זאלט איהר זיין!!!

פון משה בראָדערזאָן

אזוי ווי מיר עס גיסט זיך בלוט פון אויגען,
אזוי ווי מיר — דורך אייער נבזה'דיגען ליגען —
דאס הארץ און לייב און לעבען ווערט מיר גוואלדיג בעשפיגען,
און קאפ ביז סאמע דר'ערד געבויגען,
אזוי ווי איך פאר אונמאכט ווער דערווארגען,
און כ'ווייס נישט, וואו מיין צער און ביטערניש איך זאל פערבארגען,
און כ'קאן שוין באלד קיין פריינד נישט אין די אויגען קוקען,
און נישט גיין פארביי איהם —
אזוי מיט אייך געשעהען זאל,
אויב דערלעבען וועט איהר מארגען,
כפל כפלים!!!

פאר דעם, וואס האבען האט איהר מיך געמאכט צו חלום'ען:
פון-הונגען שווערט און קויל,
פון אומגעלומפערטען נקמה-גרויל,
פון אייער בלוט אויף כעסער,
פון בלוט-פערפלייצונגען פאר אונזער עולה גרעסער,
צו חלום'ען —
צו שטעלען זיך אין די אכזריות-רייהען
פון פחדים'דיגע פרעמדען-לעגיאנען,
וואס נאר דאס רויט פון בלוט און פייער
איז זיי נאהנט און טייער,
צו שטעלען זיך אין רייהען
פון שרעק-דיוויזיעס, פון געשפענסטער-באטאליאנען,
צו חלום'ען
פון שחיטות ביז נישט איבערלאזען אייגעם
פון די צעיאכמערטע, צעשויבערטע, צעוושעטע טעמאנען,
צו אויסראטען ביז ווארצעל, ביז צים גרונד

דעם מענש, וואס בילט מאוים'דיג:
האלב-פאוויאן מטורפ'ער,
האלב — ווילד=משוגענער און סמ'ענדיגער הונד,
וואס טאר נישט אין בן אדם-גבול אריין,
פאר דעם=א חלומ'ען,
דערפאר פערשאלטען זאלט איהר זיין!!!

דערפאר פערשאלטען
צום גיפט דעם אומעטום צוטריפטען
אין פיל נישטדאגעדאכט=לענענדען,
וואס שלענגלען זיך ארום די מיינע לענדען,
ארום די היפטען,
דערפאר פערשאלטען
צום סם צום אומגעריכטען
פון חסר דעה'דיג פערדרייטען קאלטען,
ווייל גארנישט לאזט זיך נישט אין אייך פערריכטען,
ווייל גאזען גיפטיגע,
וואס אנגעווענדט דורך אייך, די ערשטע, אין מלחמה-שחיטה,
עס זענען דאך א שפילכל — א גארנישט
געגען דער תליניסקייט געניסער,
וואס אויסגעפריבט איהר האט אצינד אויף מיר,
און אנגעשטעקט מיך, אנגעצונדען מיך מיט שנאה-פלאמען,
וואס מוזען אייך און וועלען אייך צום אונטערגאנג פערסמ'ען!

פאר דעם-א אומגליק מיין
אויף אייביג-אייביגקייט פערשאלטען זאלט איהר זיין!

פאר דעם אלץ און דערפאר
געפרובט זיין זאלט איהר מיט מיין איבערמענשליך צער!!!

צרות פון א זוהן א דאקטאר!...

מאנאלאג פון א יוד, וואס האט א ווייב מ'ט חולאת'ן

פון י. אבערזשאנעק

אַי, דאס ביסעלע געזונד! ס'געזונד איז מעהר ווי געלד! געזונד איז אַ מתנה פון גאט — אַזוי פלעגט אייביג זאָגען מיין יודענע, און גע־זאגט האט זי דאס, בעת זי האט געזעהען אַנדערע ווייבער, וואס לעבען אויף א דיעטע, וואס עסען קאָטלעטען פון „וואָלאָסקע קאַפּוסטע", בעפּשיקען פון צוריבענע מייהרען און קאָמפּאָט פון חרוסת. זי האט זיך געפיהלט גליקליך, וואס זי דארף נישט עסען „פּשעפּיסאוועס": יויך אהן זאלץ, טיי אָהן צוקער, לאקשען אהן אייער, ברויט אהן מעהל זי האט געהאַקט און געלויבט גאָט, וואָס זיאיז געבענשט מיט אַ געזונדען מאָגען, וואָס זי שפירט נישט קיין האַרץ און האט נישט קיין געשעפטען מיט דער גאַל, וואס זי ווייסט נישט דעם טעם פון דער לעבער און וואס ביי איהר איז נישט פערשטאפּט די נירען-קאנאליזאציע....

נו ווער, כ'בעט אייך, וואלט עס געקענט ווי־סען, אַז מיין יודענע איז אַ תרוב'דיג מענש? אז מיין געזונד ווייב, וואס האט קיינמאל אין איהר לעבען נישט געגעסען קיין קאטלעטען פון „וואָלאָז סקע קאַפּוסטע" און קאמפּאָטען פון חרוסת, זאל זיך פלוצלונג מוזען האַלטען אין אַ „שטשיסלע דיעטע" און אַלץ צוליב וועמען? אַלץ צוליב מיין אייגענעם זוהן:

צו מיין אומגליק האב איך אַ זוהן אַ דאקטאר, ס'הייסט קיין גאַנצער דאקטאר איז ער נאך נישט — ער „לעקסירט" ערשט אויף דאָקטערא, אַזוי ווי ער האט געסקיצשטיט מעדיצין, דארף ער האבען פּראַקטיקע און אויף וועמען זאל ער פּראַקטיצירען, אַז נישט אויף דער אייגענער מאַמע!...

— מאַמע, האט ער אַנימעלטען אַ זאָג־געטון צו דער מוטער — לעג דיך אַוועק!

— וואָס הייסט, איך זאָל מיך אַוועקלייגען? מיר איז דען חלילה עפּעס, וואס איך זאל מיך לעגען?

— „פּאָלאָזשיטש שען"! — האט ער מיט אַ בעפעלערישען טאָן אַ געשריי־געטון.

האָט זיך די מאַמע טאַקע געלעגט, און אַזוי ליגט זי ביז'ן היינטיגען טאָג. דער דאקטאר, מיין זוהן, הייסט עס, האט די מוטער אַזוי־לאַנג „גע־באדעט", בעהארכט און בעטאפּט, ביז ער האט אויס געפונען, אַז אויפ'ן רעכטען פוס, האָט זי אַ גאַנ־צע... מעטעאָראָלאָגישע סטאַציע — אַטרעטיס, הייסט עס, וואָס זאָגט־אָן די ענדערונג פון וועטער...

דער דאקטאר, מיין זוהן, הייסט עס, איז גע־ווען אַ גליקליכער, זיין פּנים האָט געשטראַהלט פון שמחה, וואָס ער האט ביי זיין ערשטע „פּאַ־ציענטקע" — ביי זיין מאמעלען, הייסט עס, „ענט־דעקט" אַטרעטיס און אַז ער וועט האָבען אַ גלענ־צענדע „אָקאַזיע" צו פּראַקטיצירען, דארף דען אַ יונגער דאקטאָר אַ בעסערע פּאַציענטקע ווי אַנ׳־אייגענע מאַמע?!...

האָט ער טאַקע די מוטער נישט אָפּגעלאָזט. ער האַט איהר פערשריבען אַ צעטעל פון מאכלים, וואס זי מעג עסען און וואָס ס'איז פאַר איהר סם....

נו, האָט זיך מיין יודענע געהאַלטען אין דער „שטשיסלע דיעטע", וואס איהר זוהן, וואָס לעק־סירט אויף דאָקטארא, האָט איהר פערשריבען, און זי האט שוין נישט קיין פּוח אויף די פיס צו שטעהען....

אָפּגעפערטיגט זיך מיט די אַטרעטעס, האָט מיין זוהן ווייטער גענומען פּראַקטיצירען... אויף דער מאמע. ער האט אַזוי־לאנג געזוכט, געטאפּט און געהאָרכט, ביז ער האָט אויסגעפונען, אַז איין לונג האט עפּעס קיין שלום-בית מיט דער אַנדערער לונג...

מיין זוהן האט ווידער געשטראַהלט פון שמחה, וואָס איהם איז געלונגען ביי דער מאַמען צו „ענטדעקען" א לונגען-פעהלער. האט ער שוין אָפּ געלאָזט די אַטרעטעס און זיך גענומען „פּראַקטי־צירען" אויף דער מאַמעס לונגען, האט ער ווידער פערשריבען אַ נייעם צעטעל פון מאכלים, מעדי־צינען, פּראָשקעס און פּילען, און מיין ווייב האָט שוין צוויי חולאת'ן...

פערטיג געוואָרען מיט די לונגען, האָט מיין זוהן, וואָס לעקסירט אויף דאָקטארא גענומען פאָרש זעצען זיין „פּראַקטיקע" אויף דער מוטער. גאַנצע טעג איז ער געזעסען ביים בעט און געטאַפּט. גאַנ־צע טעג איז ער געפאהרען איבער "דער מוטערס לייב מיט'ן רעהרע'ל אויפ'ן אויער, און געהאָרכט און געבעטען צו גאָט, ער זאָל ווידער עפּעס גע־פונען, און אַז אַ דאקטאָר זוכט — געפינט ער. האט ער טאַקע צו זיין צופרידענהייט אויסגעפונען, אַז היות ווי די לונגען זענען גאָר באַהעפטע מחו־תנים מיט'ן האַרץ, איז דאָס האַרץ אויך קיין האַרץ נישט און ער האט פערשריבען אַ פרישען צעטעל מיט נייע מאכלים, מיט נייע מעדיצינען, פּראָשקעס און פּילען.

האָט שוין מיין ווייב דריי חולאת'ן...

אָבער די אַלע חולאת'ן, זענען גאָרנישט אַקע־גען די פערטע חולאת, וואָס מיין זוהן, וואָס לעק־סירט אויף דאָקטאַרא, האט „ענטדעקט" ביי דער מוטער, ביי מיין ווייב, הייסט עס, — הערט, וואָס מיין זוהן האָט ביי זיין מוטער ענדעקט:

געוועזן איז עס מיט עטליכע טעג צוריק. מיין יודענע האט געכאַפּט אַ ביסען, נישט לויט מיין זוהנס דיעטע, אין מיטען נאַכט, האט זי בעקומען שרעקליכע לייב-שמערצען.

דער זוהן האט זיך באַלד אַ נעהם-געטון צו דער מוטער, געהייסען אַרויסשטעקען די צונג, גע־טאַפּט דעם דופּק, געמאָסטען די היץ, געשפּילט פּיאַ־נע אויפ'ן בויך, געלאָפּען מיט'ן רעהרע'ל אויפ'ן אויער אַרויף און אַראָפּ און נאך אַ צוויי, דריי שעה קלאַפּען און האָרכען, האט ער מיך אַרויסגע־רופען אין אַ זייט און מיך געפרעגט אויפ'ן אויער:

— טאַטעשי, פון ווען אָן?

— וואָס הייסט, פון ווען? פון היינט ביינאַכט — האָב איך געענטפערט.

— אָבער... אָבער... ווי לאַנג... האט ער מיך געפרעגט.

— וואָס הייסט? איך האָב דאָך דיר שוין גע־זאָגט ווי לאַנג — פון היינט ביינאַכט.

— טאַטעשי פערשטעהט נישט, צי מאַכט זיך נישט פערשטעהען, האט ער מיר געקוקט אונטער די אויגען — איך פרעג דעם טאַטעשי, ווי לאַנג די מאַמעשי איז... נו, טאַטעשי פערשטעהט נאָך נישט?

— דער קלאָרע דיבורים — בין איך שוין גע־וואָרען אויפגערעגט. איך פערשטעה נישט קיין האַל־בע ווערטער.

— נו, איך מיין... איך מיין, האט ער גענומען שטאַמלען — ווי לאַנג... ווי לאַנג איז שוין די מאַמעשי שוואַנגער?

— מיינע ווייסטע, ביטערע חלומות צו מיינע שונאים'ס קעפּ! — וואָס הייסט, די מאַמעשי איז שוואַנגער? פון ווען? פון יועמען? ווי אַזוי? על כל פּנים וואלט איך דאָך אויך געדאַרפט עפּעס וויסען דערפון!...

— מאַ... מאַ... מאַ... האט זיך מיין זוהן, וואָס לעקסירט אויף דאָקטארא זיך פערגאַנדער־געלאַכט. דער טאַטעשי האָט אַ שלעכטען זכרון. דער טאַטעשי ווייסט נישט ווי אַזוי, און די מאַמעשי איז שוין אין זעקסטען חודש!...

וואָס ס'האט זיך אָפּגעטון, קענט איהר זיך אַליין פאָרשטעלען. אַ קלייניגקייט אַזאַ אומגליק? אַזאַ אומגעהערטע צרה? אַ מענש ווייס נישט פון וואָס צו זאָגען און אין מיטען העלען טאָג אין 6-טען חודש גאָר! אַ יודענע, וואס האט אַ מעטעאָראָלאָגי־שע סטאַציע אין רעכטען פוס, וואָס ווייסט די ענדע־רונגען פון וועטער. אַ יודענע, וואס האט אַ האַרץ און לונגען, וואָס האָבען נישט קיין שלום-בית צווישען זיך, אַ יודענע, וואָס עסט קאָטלעטען פון „וואָלאָסקע קאַפּוסטע" און שלינגט פּילען מיט פּראָש קעס — אַזאַ שברי כלי זאָל גאר זיין אין זעקסטען חודש און דערצו אָהן מיין הסכּמה?!...

איך האב געשריגען, געמאַכט געוואַלדען, ס'־האט שוין געהאַלטען גאָר באָהענט צו אַ גט. מיין יודענע האָט געוויינט, ספּאַזמירט, גע'חלש'ט און ווער ווייסט, מיט וואָס ס'וואָלט זיך געענדיגט, ווען נישט אַנ'אַנדערער דאָקטאָר, שוין מיט אַ גרויסען קאָפּ און מיט אַ ברייטע ליסיגע, וועלכער האָט מיין יודענע ערשט בעטאַכט ווי ס'געהער צו זיין, און פעסטגעשטעלט, אַז מיין ווייב האָט זיך פערדאָר־בען דעם מאָגען מיט'ן טשאָלענט...

אָט, אַזעלכע צרות, האָב איך פון מיין זוהן, וואָס לעקסירט אויף דאָקטאַרא און וואס פּראַקטי־צירט... אויף דער מאַמע.

——§§[]§§§——

דייטשע יודען מיט 400 יאָהר צוריק

אַ טאָג אין רעגענסבורג און אליהו בחור — פון י. אָפּאַטאָשו

פון ש. ניגער

לייב פון רעגענסבורג און פישל פון פּראַג, יידישע זינגערס (אָדער ווי זיי וואָלטען געהייסען איצט, דיכטערס) פון 16. יאָהרהונדערט, טרעפען זיך אויף אַ גביר'ישער חתונה אין רעגענסבורג. לייב איז דאָרט מיט זיין רעגענסבורגער קאַפּעליע, פישל איז געקומען מיט די „פּראַגער לצים"…. אין יענע צייטען האָט זיך געפיהרט, אַז דער זינגער פלעגט פאָרלייענען אַליין זיינע לידער אויף שמחות אָדער ער פלעגט זיי לאָזען שפּילען פאַרן עולם דער חברה „לצים" („באַרען"!). אַזוי האָבען געטון אויך אונזערע צוויי זינגערס, לייב פון רעגענסבורג און פישל פון פּראַג, זייענדיג שטאָלץ, אויך אַליפּעריזיכטיג, ווי דער שטייגער איז ביי קינסטלער האָבען זיי אין אָנהויב געפּראַוועט גאווה'דיגע שטיק געצ'הנ'ט זיך, קאַפּריזעוועט. יעדער האָט געוואָלט אַז דער אַנדערער זאָל צוגעהען פריהער צו איהם. דערנאָך אָבער האָבען זיי זיך בעקענט און בעפריינדעט: ווי לאַנג דויערען קינסטלערישע קאַפּריזען? און — „לייב האָט אַריינגעלייגט אויף פישלען אַ האַנד: — „בלייב מיט מיר, פישל". — וואו? הי אין רעגענסבורג? אין אשכנז?" „לייב", דערצעהלט י. אָפּאַטאָשו „איז געגאַנגען מיט פישלען עטליכע טריט ער איז געבליבען שטעהן ביי דער טרעפּ און האָט זיך צורעדט, אַז ער טראַכט גאַרנישט צו בלייבען אין רעגענסבורג. פאַר לייב'ן איז „אשכנז" פיל מעהר, ווי די שטעט אַרום ביידע זייטען רהיין. פאַר איהם איז אשכנז — וועלשען־לאַנד. צרפת אַפילו סטאַמבול — אומעטום, וואו מען רעדט „אונזער לשון", וואו מען רעדט יודיש". און „אונזער לשון", יודיש, האָט מען גערעדט שיער נישט אומעטום, וואו עס האָבען זיך געפונען „אשכנזישע" יודען, — נישט נאָר אין די דייטשע מדינות, נישט נאָר אין צפון־איטאַליע („וועלשען־לאַנד") און אין אין די סלאַווישע לענדער, — וואו נישט? אין דרום־פראַנקרייך, אויך אין האָלאַנד, אין דער שווייץ „אשכנז" פאַר י. אָפּאַטאָשון אַזוי ווי פאַר לייב פון רעגענסבורג, פיל מעהר ווי די שטעט אַרום ביידע זייטען רהיין, אשכנז איז פאַר איהם שיער נישט די גאַנצע יודישע וועלט פון יענער צייט… און ווען ער דערצעהלט אונז „די געשיכטע פון רעגענסבורג", איז עס נישט קיין לאָקאַלע געשיכטע, ניין, ס'איז די געשיכטע פון אַ טאָג אין דער יודישער וועלט פון 16. יאָהרהונדערט. אַ טאָג האָט י. אָפּאַטאָשו אויסגעקליבען דווקא נישט קיין געוועהנליכען, נישט קיין וואָכעדיגען: — ס'איז אַ חתונה־טאָג. עס האָבען זיך מחותן געווען שלמה בעלאָסער, איינער פון די שעהנסטע בעלי־בתים אין רעגענסבורג און אליהו מרגליות, אַ גביר פון ווירדמיזע. זענען געקומען מחותנים פון אַלע עקען וועלט, — פון פראַנקפורט־אַם־מיין, פון ווינען, פון אַזוי ווייט ווי סטאַמבול. „לצים" (שפּילערס, קונצענמאַכערס, בדחנים) זענען אָנגעפאָהרען פון פּראַג בעטלערס, — פון גאַר דער וועלט. און עס פערשטעהט זיך, אַז ס'איז געווען דאָ אויך „גאַנץ רעגענסבורג". גרויס און קליין זענען אַרויס אַנקוקען די פּראַגער לצים, צווישען וועלכע עס איז געווען אויך אַ „שפּילוויב", אַ טענצערין. געקומען זעהן די גבירישע שמחה. אַרום און אויף דער חתונה גופא, האָבען זיך געפונען די פאַרשטעהערס און פאַרשטעהערינ'ס פון שיער נישט אַלע קלאַסען פון דער יודישער בעפעלקערונג: דער ראש־ישיבה מיט די ישיבה־בחורים, בעל־מלאכות און שמשים, אָרימע ווייבער און ריין־פערפוצטע נגידישע טעכטער, דיימענט־הענדלער, שענקערס. דאָ איז געווען אויך דער פרנס און שתדלן ר' יוסל ראָזהיים, דער קור־פירשט אַליין איז געווען אַ גאַסט אויף דער חתונה…

אַ דאַנק דעם איז „אַ טאָג אין רעגענסבורג", אַ מיניאַטור־בילד פונ'ם גאַנצען יודישען לעבען, אַ בילדליכע אנצוהעהעניש אויף שיער נישט אַלע אינעווייניגסטע און דרויסענדיגע בעציהונגען פון דער יודישער קהלה אין סוף מיטעלאַלטער. אַ זעלטענע קאָנדענסירונג פון פאַקטען. אַ צונויפגעפּרעסטע קייט, אויך וועלכער י. אָפּאַטאָשו איז ביי אונז דער גרעסטער בריה… איין קורצער געשפּרעך, — און מיר האָבען פאַר זיך ר' פּתחיה פון רעגענסבורג, דעם בעקאַנטען רייזעהער, (ער האָט, אמת, געלעבט, נאָר אין צוועלפטען, נישט אין זעכצעהנטען יאָהרהונדערט, אָבער די כראָנאָלאָגישע אומפּינקטליכקייט איז נישט וויכטיג). אַ פּאָר פּאַראַגראַפען, — און עס לעבט אויף דער טויטען־טאַנץ, — אַ פּרעכטיג קאַפּיטעל יודישע קונסט־געשיכטע. עטליכע שורות — און עס שטעהט פאַר אונז דער אַלטער פּאַקענטרעגער, דער אומרויסטיגער רופא, דער פערבענקטער ישיבה־בחור, דער מגושמ'דיגער דימענט־הענדלער, די יודישע שענקערין, די שמש'טע, די גביר'שע….

דעם גרעסטען אָרט צווישען די אַלע היסטאָרישע פאַקטען, בעשעהענישען און פּערזאָנען פערנעהמען די יודישע דיכטונג און דיכטער פון 16. יאָהרהונדערט. אָפּט דוכט זיך, אַז „אַ טאָג אין רעגענסבורג", ווי אויך די דריי בילדער אונטער'ן נאָמען „אליהו בחור" זענען אָנגעשריבען געוואָרען צוליב אָט די דיכטונגען, — צו ווייזען אונז די סביבה, אין וועלכער עס האָבען געלעבט און געשאַפען די פאַרצייטיגע יודישע זינגערס, שפּילליט, לצים — די פאָרגעהער און פּיאָנערען פון דער היינטיגער יודישער ליטעראַטור, פון דעם היינטיגען יודישען טעאַטער. אָפּאַטאָשו האָט אַזוי ווי געוואָלט מאַכען אַ קינסטלערישען פּירוש אויף דער וויסענשאַפטליכער געשיכטע פון דער יודישער ליטעראַטור. אַנשטאָט צו פאָרשען די ליטעראַרישע פערגאַנגענהייט, וויל ער זי מאָלען.

אָט איז דער אַלטער פּאַקענטרעגער, דער פערשפּריטער פון עברי־דייטש־ספרים. ער פערקויפט „ראָמאַנצען" (מעשה־ביכלעך) אויך, נישט נאָר פרומע ספרים, די לומדים זענען ברוגז אויף איהם, ווער פאַר די „וועלט־ביכער" און ווער דווקא הערפאַר, וואָס „מע דרוקט שוין תפילות אויך אין לשון אשכנז" (ז. 41). „וואָס רעדט איהר מיט די לומדים"? האָט אַנ'עלטערע יודענע אַ כאַפּ־געטון דעם מוכר־ספרים פאַרן אַרבעל, „די לייט וועלען סיי־ווי נישט קויפען" „די לייט", — דאָס זענען די חשוב'ע בעלי־בתים, זיי האָבען נישט געהאַלטען פון די „ווייבערשע" ספרים. אָבער נישט אַלע מאַנסביל האָבען אויף זיי געקוקט מיט ביטול די לצים, די פריילעכמאַכערס, און די, וועלכע האָבען זיך צוגעהערט צו זיי, אַלץ איינס בחורות אָדער בחורים, — זענען ביים פּאַקענטרעגער געווען דווקא גוטע קונדען. פאַר זיי האָט ער געהאַט אליהו בחור'ס „בבא־בוך", „קיניג אַרטיש האָף" און אַנדערע „ראָמאַנצען".

די הויפּט קויפערין און שטיצערין פון דער אַלטער יודישער ליטעראַטור איז געווען די גביר'טע די פּאַטראָנעסע. ווענען איהר איז דאָ ביי אָפּאַטאָשון אַ פּרעכטיג קאַפּיטעל אין „אליהו בחור" („דער מייסטער געהט פערקויפען אַ בוך"). אליהו בחור. שפּילמאַן איז פערבעטען געוואָרען צו קומען צו פּעסלען, דער פרוי פון דעם רייכען מענדעל ווירדמיזער, וועלכער וואוינט אין איטאַליע, זיי גיבען אויס די עלטסטע טאָכטער, וויל פּעסלין, אַז אליהו בחור זאָל פאַר דער כלה צונויפשטעלען „אַני־איינגענעם ווייבערשען כל־בו", צוקלייבען פּאַסיגע תפילות און „קורצווייליגע געשיכטעס". דער זינגער פערבערגט ביי אַ גלאָז וויין מיט דער פּאַטראָנעסע און איהרע דריי טעכטער. ער פרעגט ביי זיי, וואָס וואָלטען זיי וועלען אַריינשטעלען אין סידור פון וועלט־זאַכען. „מיר געפעלט „דיטריך פון בערן", האָט ראָזלין זיך אָנגערופען, — „און מיר, — דאָס שעהנע גליק", האָבען זיך ביי דער יינגסטער, ביי טילציל'ן, די בריי־אויגען צושוימט, — „און מיר — „מייסטער הילדעבראַנט" — האָט די מיטעלסטע, גראַציע, אַ זאָג געטון און איז רויט געוואָרען. — גיב זיי נאָר ראָמאַנצען", האָט די מוטער געשעפּט נחת פון די טעכטער, וואָס זענען אַזוי בעהאַוונט, — שטעלט אויך אַריין רעטענישען. ס'קומען געסט, דאַרף אַ יונגע באַלעבאָסטע ווילען דעם עולם, זעהען, זיי זאָלען זיך נישט לאַנגווילען, — „גערעכט, פּאַטראָנעסע, — און אליהו בחור האָט זיך געווענדט צו די מיידלעך, — „כ'האָב בעסערע סחורה. וואָס מיר „הילדעבראַנט", וואָס מיר „דיטריך פון בערן", אַז איך וועל אייך געבען שעהנערע העלדען, „קענט איהר די געשיכטע פון בבא'ן?" און ער פערהאַנדעלט זיי זיין אייגענע יודישע איבערדיכטונג פון דער „בבא־מעשה".

לויט אָפּאַטאָשון זאָל לייב פון רעגענסבורג האָבען געווען דער פערפאַסער פונ'ם בעריהמטען „שמואל־בוך". דאָס איז אַ טעות. דער דאָזיגער אַלטער עפּאָס, וועלכער האָט בעזונגען דעם מאַטעריאַל פון שמואל א' און שמואל ב' און די פערד־מאָס פונ'ם דייטשען ניבעלונגען־ליד, שטאַמט פון 14. אָדער 15. יאָהרהונדערט. ווער עס האָט דעם שמואל בוך פערפאַסט, ווייסט מען נישט, לייב פון רעגענסבורג האָט איהם, יעדענפאַלס, נאָר איבערגעשריבען, אַזוי זאָגען די היסטאָריקער פון דער יודישער ליטעראַטור. אָבער דאָס איז נישט וויכטיג. ווי אַ בעלעטריסט, איז אָפּאַטאָשו נישט מחויב געווען צו נעהמען דווקא דעם היסטאָרישען לייב פון רעגענסבורג, — ער האָט געמעגט אויסטראַכטען אַנ'אייגענעם לייב. אָפּאַטאָשו'ס ציל איז געווען נישט צו דערצעהלען אונז, וואָס יענער זינגער האָט פאַקטיש געזונגען, געשריבען, נאָר וואָס איז געווען די טענדענץ, פאַר וועלכער ער האָט זיך איינגעשטעלט. די טענדענץ איז געווען, — נישט צו זיין פערקאָכט אין אַזוינע נישט יודישע געשיכטען, ווי „דיטריך פון בערן", „ריטער זיגמונד" א. ד. גל. פאַר פישלען און אַנדערע, וועלכע האָבען זיך דווקא מיט די דאָזיגע מעשיות אַרומגעטראָגען, האָט ער קיין אַנדער נאָמען נישט געהאַט, ווי „דאָס געבינטעל לצים", „די פּראַגער ריקים", ער האָט געוואָלט נישט קיין „וועלשע" (איטאַליענישע) און נישט קיין דייטשע, נאָר יודישע זאַכען, ער האָט, ווי אַלע אַנדערע זינגערס, געוואָלט האָבען וועלטליכע דיכטונג אויף יודיש. אָבער אייגענע, אָריגינעלע, נישט קיין איבערזעצטע, נישט קיין געבאָרגטע, וועלטליכע דיכטונג. ער האָט געוואָלט, „פישל זאָל צוגעבען, אַז קיניג דוד, אַז יהודה המכבי זענען געווען אַזעלכע שטאָלצע ווייגאַנטען (קריגס־העלדען). ווי די דייטשע קיניגען און פירשטען". „און אויב אַזוי", האָט ער געטענה'ט, „אויב מיר, קאַמעראַדען, האָבען קיין אַנדערע עשירות, וואָס דאַרפען מיר יודען אַ הילדעבראַנט, אַ דיטריך, ווען מיר האָבען אַנ'אייגענעם דוד, אַ יהודה המכבי, אַ בר־כוכבא"?

אָפּאַטאָשו האָט דער יודישער דיכטונג פון 16. יאָהרהונדערט און דער סביבה, אין וועלכער זי איז בעליבט געווען, געשענקט אַ סך קינסטלערישע אויפמערקזאַמקייט. אויף אַ קונציגען אופן האָט ער אַריינגעפלאָכטען איהרע אַלטע פּאָעזיען, און די, וועלכע האָבען זיי געזונגען, אין „אַ טאָג פון רעגענסבורג" און אין די דריי בילדער פון „אליהו בחור". דער עיקר איז אין די ביידע זאַכען דאָך נישט דער „יודישיזם" און אויך נישט די געלונגענע רעסטאַווראַציע פון דער קולטור־היסטאָרישער סביבה, נאָר, ווי אַלעמאָל אין קונסט — דאָס מענשליכע. דאָס אייביג־מענשליכע.

ר' שלמה אבן גבירול

[היסטאָרישע ערצעהלונג]

פון אהרן מאַנספעלד

קאַפּיטעל 1

אַ קיילעכדיגער יתום געבליבען

ביים אָנהויב פון פערטען צעהנדליג יאָהר פון די ערשטע העלפט פון עלפטען יאָהרהונדערט, אַ בּלאַ אויסגעוואַשענער, אויסגעצוואוגענער הימעל איז געלעגען אויסגעשפּרייט איבער דער שטאָט סאַראַגאָסאַ נישט געווען אויף איהם דער מינדסטער שפּור פון אַ וואָלקענדעל. אַ ליכטיגקייט איז איבעראַלעם אויסגעגאָסען געווען. די זון איז געשטאַנען הויך, איהרע גאָלדענע שטראַהלען האָבען אַריינגעדרונגען אין די פערוואָרפענסטע, בעהאַלטענסטע ווינקעלען, אַלעמען געשראַפען און מוטערליך, ליבליך געגלעט. זי האָט נישט געגליהט, געברענט ווי זי פלעגט עס גאַנץ אָפט טון אין די דרום־לענדער, נאָר ווי די צאַרטע האַנד פון אַני־איבערגעבענער, אָפּפערפולער מוטער, וואָס לאַשטשעט איבער דעם קינד'ס קעפּעל — אַזוי איז זי איצט געווען….

געווען אַ טאָג, וואָס יעקט צום לעבען; אַ טאָג, אין וועלכען אַלעס לעבט, אַלעס קריגט אין זיך אַריין חיות און רעגענות. די נאַטור, נישט פערטרויערט, פער'מרה־שחורה'ט, ווי אין אַ רעגען טאָג. אַלץ אָטעמט מיט פרישקייט, מיט זאַפטיגקייט, די בלומען, געווענדעט מיט די פנים'ער צו דער זון גיבען פון זיך העריליכע דופטען און אַראָמאַטען אַרויס, גן־עדן'דיגע ריחות טראָגען זיך אין חלל, אויספיהלענדיג יעדעס ווינקעלע, די פּרעכטיגע, הויכע פון די זון־בעשטראַהלטע פּאַלמען־בוימער, זעהען איצט נאָך פיל שענער, אַלעס, די גאַנצע בריאה איז ווי אין אַ טלית פון שענקייט איינגעהילט, דער גאַנצער אוניווערזום איז ווי אַ מיסטעריע. די יעדעסט פער'כישופט. דאָס שענקייט, וואָס איז אויף אַלעם אויסגעגאָסען בעצויבערט דיך. די ווערסט געפאַנגען, ווי מיט קייטען צוגעשמידט, נישט קענענדיג אָפּרייסען דיין בליק פון דעם, וואָס שטעלט זיך פאַר דיינע אויגען פאָר. עס גלוסט זיך דיר אַזוי שטעהן און קוקען און אַזוי אייביג געניסען פונ'ם בהימען גייסטיגען תענוג. איביג זאָל עס אַזוי דויערען. קיינמאָל זאָל צו דעם קיין סוף נישט נעהמען. די פערגעסט אין אַלעם, אין דער אַרומיגער סביבה אין דעם אָרט, וואו די געפינסט דיך. האָסט קיינעם נישט אין זין, גאָרנישט עקזיסטירט פאַר דיר, געדענקסט אַפילו אין דיר אַליין נישט…. דיין אייגענע אינדיווידואַליטעט ווערט פערשוואונדען. ווי? — אין אַ וועלט אַ העכערע, אין אַ וועלט פון שענקייט, ליטערע שענקייט, תפארת שבתפארת….

אַלטע לייט פיהלען זיך אין אַזאַ טאָג ווי די וואָלטען מיט צעהנדליגער יאָהרען יונגער געווען, קרעפּטיגער, ווי דאָס אַלטקייט איז מיט אַ צויבער שטעקעלע אַוועקגענומען געוואָרען, קריגען אַריין יונגע, פרישע כוחות, פערגעסען מיט אַמאָל, אַז זיי שטעהען שוין אויפ'ן ראַנד פון לעבען; שוין לאַנג אַדורך די צייט, וועלכע איז אויסגעזעצט פאַר מענשען'ס לעבען. עס פאַלט זיי אָבער אַפילו נישט איין צו קלערען וועגען טויט. זייערע אַלטע, געפרוירענע בלוט, ווערען פון דער זון ערוואַרעמט און עס דאַכט זיך זיי, די זקנים, אַז דאָס איז אַני־אינערליכע נאַטירליכע וואַרימקייט, וואָס קוועלט אַרויס פון די נאָך גענוג יוגענדליכע זאַפטען־אוצרות אין זייערע קערפּער….

און ווער אַלעס קריגט נישט צו מוט און האָפנונג אין אַזאַ ליכטיגען, זוניגען טאָג?...

שוואַכע און קראַנקע קריגען אין זיך אַריין בטחון און האָפנונג, אַז זיי וועלען געזונד ווערען אַמאָל אויסגעלייזט ווערען פון זייערע צרות און עינוים, נישט בדרויכען מעהר ליידען און געפּייניגט ווערען.

ווי קאָן עס דען אַנדערש זיין? ווען אַלץ און אַלע אַרום זיי זענען לוסטיג און פריהליך, געניסענדיג פון אַלעם מיט דער פולער מאָס, זאָלען זיי ליידען?….

אָבער אויך אין אַזאַ טאָג ווערען לעבענ'ס אויסגעלאָשען, צאַנקענדיגע נשמות פערגעהען אין יסורים, מאַטערענדיג זיך און ראַנגלענדיג אין גסיסה־ווערען, פערלאָזען די וועלט פון די לעבעדיגע, קאַלערענדיג זיך אין שמערצען, שטיקענדיג זיך און כאַרכלענדיג, כאַפּען זיי דעם לעצטען אָטעם־צוג און זענען מעהר נישטאַ….

ערגעץ אויף אַ ווייטיגע גאַס אין סאַראַגאָסאַ איז געשטאָרבען איינער פון דער משפּחה אבן גבירול כאָטש געווען אַ חשוב, האָבען איהם קיין סך מענשען נישט בעגלייט צו זיין איביגער רוה. עטליכע מנינים יודען. צווישען זיי האָט זיך אויך, פערשטעהט זיך, געפינען דער קליינער שלמה, דער איינציגער זוהן פון נפטר.

דער פערשטאָרבענער איז געווען נישט קיין אַלטער מענש. ביי נאָרמאַלע אומשטענדען, וואָלט ער נאָך אין די יאָהרען — די מיטעלע — נישט געענדיגט זיין לעבען. אָבער צרות, פיין האָבען געלעגען אויף זיין לעבענ'ס־וועג, האָבען אויסגעצייכענט זיין סוף. די אבן־נגף'ס, וואָס זענען איהם געטראָפען די לעצטע, ווי אַ פּיאַווקע, אויסגעזויגען דעם מאַרך און ווען ער איז איצט קראַנק געוואָרען, האָט זיין אָפּגעשוואַכט האַרץ נישט איבערגעטראָגען און די קאַטאַסטראָפע איז געקומען.

צוריק פון בית־עולם איז דער 12־יעהריגער שלמה געגאַנגען אַ דערשלאָגענער, אַ פערביטערטער מיט'ן קאָפּ צו דער ערד געבויגען. האָט נישט געוואָלט געהן צוזאַמען מיט די מלוים; האָט זיי אויסגעמיטען. ס'איז איהם געווען זעהר שלעכט אויפ'ן האַרץ, און ר'האָט נישט געקאָנט פערטראָגען, אַז נאָך עמיצער זאָל זיין מיט איהם. ער איז געווען שוואַך, די פיס זענען איהם פשוט נישט געטראָגען געווען, נישט געקאָנט איהם דערטראָגען; אַפילו דאָס לייכטע גופ'ל פונ'ם דאָזיגען יונגעל נישט אומשטאַנד געווען אויף זיך צו האַלטען. די קניהען האָבען זיך איהם אונטערגעבראָכען, דער קאָפּ האָט זיך געדרעהט. מען האָט איהם געוואָלט אַהיימפיהרען. שלמה האָט אָבער צו דעם נישט מסכים געווען.

— אַליין וועל איך געהן, מיט מיינע אייגענע כוחות וועל איך אַהיימקומען — האָט ער שטיל געשעפּטשעט, רעדענדיג מעהר צו זיך ווי צו עמיצען אַנ'אַנדערען.

ער איז געגאַנגען טריט ביי טריט, לאַנגזאַם, קליינע, געמאָסטענע טריט. נישט געקוקט אויף דעם, האָט ער אַלע ווילע אנגעהאַקט אין אַנ'אַנדערען שטיין, וואָס איז געלעגען אויפ'ן שלעכט־אויסברוקירטען וועג. ס'האָט זיך געדאַכט, אַז אָט פאַלט ער. [illegible] שטאַרק איז ער שוין נישט, אַז ער זאָל דאָס בעווייזען צו טון.

שלמה האָט געגראָבט פערגרעסערן זיינע שפּרייזען. ער האָט געוואָלט, וואָס שנעלער דורכמאַכען דעם וועג, וואָס פיהרט צו דעם שרעקליכען אָרט, וואו ער האָט אָקאָרשט איבערגעלאָזען זיין טייערען פאָטער. די דאַרע שוואַכינקע פיסלעך דינען אָבער נישט איהם, העהען זיך נישט צו צום בעפעהל פון זייער בעזיצער.

דער וועג איז דאָך אָבער פאַר איהם אַזוי שמערצליך, אַזוי ווייטאָגליך, נישט צום איבערהאַלטען.

ווי לאַנג איז, ווי ער איז אויך אויף דעם זעלבען וועג געגאַנגען? ערשט נאָר מיט אַ קורצער צייט צוריק, אינגאַנצען עטליכע חדשים אַדורך, ווי ער האָט זיין מוטער צו איהר איביגער רוה בעגלייט. וויפיל טרערען האָט ער דענסטמאָל אויסגעגאָסען, זיינע אויגען זענען דאַן קוואַלען געוואָרען, פון וואַנען ס'האָט זיך שטראָמענווייז אָהן אויפהער געגאָסען. זיין צער, זיין איצטער־געוועהנליכער צער — ס'האָט דאָך צו איהם קיין גרעניץ נישט געהאַט. פון קבר, וואו מען האָט זי איינגעלייגט האָט ער זיך נישט געקאָנט אָפּרייסען.

— ניין, איך וועל נישט געהן! דאָ ליגט מיין מאַמע! — האָט ער האַרציסענד געשריגען, ווען דער פאָטער האָט איהם געגראָבט אַוועקנעהמען.

ער האָט זי דאָך אַזוי ליב געהאַט. זיין גאַנץ לעבען וואָלט ער דאָך פאַר איהר מקריב געווען. זיין איינציגע טייערע מאַמע, איהרע זיסע, האַרציגע רייד צו איהם, איהר צערטלען, צי איז נאָך דאָ עפּעס טייערס און בעסערס פון דעם? ווי זי האָט זיך מיט איהם געגרויסט, וויפיל האָפנונג האָט זי אויף איהם אַרויפגעלייגט!

דער וועג איז פאַר איהם שרעקליך. דורך דאַנען האָט מען דורכגעפיהרט צום בעגראָבען זיינע טייערסטע פריינד אין לעבען. דורך דאָ געהענדיג האָט ער דענסטמאָל פערלוירען זיין מאַמע, און היינט — זיין פאָטער.

פון די אויגען גיסען זיך די טרערען באַגיי[illegible]

איצט איז ער אַליין, אינגאַנצען אַליין, [illegible]

(ווייטער אויף 19־טע זייט)

דאס נייעס אין דארף

(דארפיש לעבען)

פון **יוסף זעלקאוויטש**

פון דעם היילער הויז האט פלוצלינג אונזער דארף א טריפעניץ געטראפען און עס איז ארויס פון די האלאבליעס. געוואוסט געגוי אייגענטליך פון וואנען, פון וואו עס שטאמט די ידיעה, — צי איז זי בכלל אמת, — האט קיינער נישט, אונזער דארף האט אבער אינסטינקטיוו דערפילט, אז די ידיעה איז אמתר פון דעם אמת אליין, — עס איז אנגעקומען אין דארף אריין צו גאסט יאדושע.

יאדושע? זי זאל עס זיין געוועזען, וועלכע האט אזוי אויפגעטרייסלט דאס גאנצע דארף? — יא, יאדושע, אבער איהר זעבען דאס געפיהרט גע־וואָרען אומגעפעהר אזעלכע שמועסען:

— דו האסט איהר געזעהען?

— איהר האט געזעהען יאדושען?

— אין א קאפעלוש, זאגט מען, זאל זי זיין געקומען!

— אין א מאנטעל אזא מיט א פוטערנעם קאלנער, א פויסט די פרייז.

— און דאפעלטע שיך זאל זי טראגען: פון אונטען לעדערנע און פון אויבען אזעלכע, ביז צו די קניען מיט גלאנציגען גומי.

— יאדושע!

דאס איז עס געווען, וואס יאדושע, א טאכטער פון אן ארימער פויערטע, וועלכע האט קיינמאל קיין מאן נישט געהאט און וועלכע וואוינט איינגע־דינגען ערגעץ אין סאמע עק פון דארף, האט בע־בען בית־הקברות, זאל האבען, ווי מען זאגט, אנ־געשפארט אויף קיין סאמע לאדן און זאל זיין אהיימ־געקומען אויסגעפוצט אין א שטאט, ווי דעם פריצס טאכטער, וועלכע לערנט זיך אויף די שקאלעס אין אויסלאנד.

אונטער דעם צייכען פון יאדושעס צוריקקומען, האט זיך אנגעהויבען דער ערב יום־טוב, א באַלע־באסטע האט א צווייטע געטראפען, צי דאס איז גע־וועזען ביים ברונעם נאך וואסער, צי אין קרעטשמע ביי שמואליקן — זעצן אויעק שמועסען וועגען יאדושען:

— אט די יאדושע! — יעט האט געזאלט רעד־בענען! און אזוי כסרר, ביז עס האט זיך נישט ווער־געכאפט, אז די ברויטע וועלען צי לאנג אין אויוען פארויצען, אדער דאס טייג צו די יום־טוב'דיגע פלאצקעס וועט צופיל אביירען און דער שמועס איז געבליבען אן איבערגעריסענער, אפגעהאקט איבגמי־טען, נישט אהין און נישט אהער און מחמת איי־לעניש האבען די באלעבאסטעס אין זייער וועג א היים אויסגעמאכט טיפערע לעכער ווי געוועהנליך, מיט זייערע הילצערנע טרעפעס אין דעם ווי ספע ציעל אויף יום טוב פריש אנגעפאלענעם שנייי.

עס וואלט אבער געווען זעהר פאלש צו טראכ־טען, אז יאדושעס צוריקקום האט אבסארבירט בלויז דעם ווייבערישען מין אין אונזער דארף. ביי אונז גילט א ידיעה אלעמען גלייך — דער גאנצער לע־בעדיגער וועלט פון אונזער דארף. קומט אהין א פרעמדער דערשמעקען איהם די הינט מאמענטאל און זיי גיבען זיך איבער סיגנאלען, ווי וואריענדיג איינער דעם צווייטען, פאר דער ווענטוועלער גע־פאהר, וועלכער דער אומבעקאנטער קען מיט זיך ברענגען, די הענער, ווי וועלענדיג זיך אויסמענש־לען און אויספיינען, פערהערען זיך אין הלכות קרייען, די קעלבער מעקען און זוכען שוין אונטער די ווארימע בייכער פון זייערע מאמעס, וועלכע הערען אין אזעלכע פאלען אויף צו מעלה־גרהן און טראמפייטען אויס זייער תקיעה־גדולהס, און די פערד, באמרוהיגט וועגען זייערע גורלות, ווייל עס קען דאך גרייליך, מעגליך זיין. אז דער פרעמ־דער איז נישט קיין אנדערער, ווי דער הער היצל אליין, צי גאר א פערד־הענדלער, הויבען זיי אן צו הירזשען און גריזשען מיט זייערע ציינער די הילצערנע ווענד פון זייערע קארייטעס —

דער לעבעדיגער אינווענטאר פון אונזער דארף. איז עס געווען דער בעשטעטיגטער פון דער ידיעה:

„עס איז אמת, א נייער מענש האט זיך אין דארף בעוויזען", און מחמת דעם, וואס די אידענטיש קייט פון דעם נייעם מענש איז שוין געווען פעסט־געשטעלט, האבען די בעלי־בתים אין איילעניש אפ־געטאן זייערע ערב־יום־טוב־ארבייטען, און האבען זיך דורך היבטער וועגען, בגנבה פאר זייערע ווייבער געלאזט צו שמואליקן אין קרעטשמע אריין מכלומרשט אזוי אויף אן איבערבייסעכצעל.

„שמואליקס קרעטשמע" איז די נייעס־קוועניצע פון אונזער דארף. דער צענטער פאר אלע ידיעות. דארט קומען זיי אריין, דארט ווערען זיי בעארבייט, צעלעגט אויף טעלע־לעך און פון דארט ווערען זיי פערשפרייט איבער דער וועלט.

— נו, און די שמולע, האסט איהר געזעהען?

ניין, שמולע, ווייסט מכלומרשט גארנישט, ער האט נישט געזעהען, ער האט נישט געהערט.

— אבער דו זאג שמולע, מען זאגט דאך א גאנצע פריצה! עס וועלען אונזערע טעכטער אין קלויסטער פערשעהמט בלייבען צוליב איהר הולך!

שמולע האט אבער הערצו קיין שום עצה נישט... פערפאלען.

קומט אריין א באלעבעסל, נאך איינער. פשע־ווערט זיך קאמאטער מיט קאמאטער. שכן מיט שכן. צעוועצט מען זיך אין קאמפאניעס, בעשטעלט מען קאלייקעס או זמען שמועסט:

— אבער דו, שמולע ביזט דאך א קלוגער ושיהעק, נו, איך מיין... א קאפעליש... א פאלטען מיט אזא פוטערנעם קאלנער, נו און דאפעלטע שיך, הע שמולע, עס קאסטען דאך געלד אזעלכענע זאכען...

— זי, די יאדושע, זאגט מען, דער טייוועל ווייסט איהר, א דינסט נאר זאל זי געוועזען זיין, הע?

נו, וואס ווייסט שמוליק צו זאגען? ער קען די פערזאָקן די יאדושע. איהר מוטער, דער אלטער פראנצישקען קען ער נאך בעסער, זי קומט דאך צו איהם אלע שבת פארטאג הייצען די הרובע און בע־קומט דערפאר א מוציא חלה און א פוגס זאלץ, ער אליין האט דאך איהר עס טאקע געעצהט אוועקצו־פיהרען איהר אין דער גרויסער שטאט, כדי זי זאל נישט ליגען אויפען־ אלטערס פלייצעס. יא. ער קען איהר גאנץ גוט. ער קען אבער אויך די גרויסע שטאט. ער קומט דאך דארט אויף די יודישע ימים־טובים, ער קויפט אין דער שטאט איין פאר זיין קרעטשמע אין עסיג, אי זאלץ, אי צוקער, אי טאַ־באקע־טאבאק און אלע אנדערע זאכען סיי פון פאדים, סיי פון זייף און ציגדהעלצער, ווייסט ער דעריבער, אז די ווייבער אין שטאט גייען טאקע זייער שיין אנגעטאן, אבער דאס קאסט אויך שיין געלד.

גייט ער דעריבער מיט דער פלאש פון איין טיש צום צווייטען, פון איין קאמפאניע צו דער צווייטער, גיסט אן, דערלאנגט און חשבונט: א קאפעלוש, זאגען זיי, א פוטערנער קאלנער, דאפעל־טע שיך... און וויפיל האט זי דען פערדינט די גאנ־צע שיקסע? — זי זאל גאר נישט האבען עפעס ערגיץ געמוילעקסט, ווער ווייסט צי נישט אמאל ביי א יהודי?!..

עס טומעלט זיך שוין איינמאל אביסעל! וואס מער די יונגען פוצען זיך, וואס מער זיי שפייען אויף די פלאכען פון זייערע הענט כדי אנידער צוגלייכען זייערע פלאקסענע האר אום צו האבען פלאטשיקע קעפ צום ביינאכטיגען קלויסטערגאנג, וואס מער זיי בארשטען און וואס מער זיי גלאנצען זייערע יום־טובדיגע אובראציעס און שיך,—וואס מער עס בלייבען די מידע אפהענטיק, וואס וועלען זיי שוין, מישטיינס געזאגט מיט זייערע יום־טובדיגע קע־צקעס אויפטון, אז יענע דארט, צומאל נישט קיין בא לעבאטישע טאכטער, א מויד פון עפעס א קאמאר־ניצע, וואס וואוינט איינגעדינגען אין עפעס א כאלופע, דארט נעבען בית־הקברות און הייצט ביי שמולען די הרובע וועט זיין אויסגעפוצט, ווי דעם פריצס טאכטער וואס לערנט זיך אויף די שקאלעס ערגעץ אין אויסלאנד!?

מאמעס פערשטייען דעם צער, וועלכער קוקט מאַנען־דיג ארויס פון זייערע טעכטערס שטימע אויי־גען. קייפט עס זיי אונטער די הארצבעטשער און די שילטען זיך, פארוואס די צויגען זיצען, ווי אנ־געמלאכהט און כאפען נישט א קוק צו די ברוסטען אין אויוען אריין. טאטעס דרייען זיך ארום אנ־געכמורעט, רויכערען זייערע מאכארקעס און האר־פען הילכי, און גרויסע שפייען אויף די שוין לכבוד יום־טובדיג אויסגעקעהרטע און מיט געלבען זאמד באשאטענע דילען:

— האבען די ביינע רוחות איהר געהארפט אנ־טראגען! קומען און דעם יום־טוב פערשטערען, בראַנדיג זאל זי גפערען!

—):0:(—

דאס תהלים'ל, די ירושה און דאס ק'יטערע...

(עפיזאדע פון תלמוד) • פון מיכל זיסקינד

און די תלמודישע ליטעראטור איז רבי ינאי באַקאַנט א וויכטיגע גרויסע פערזענליכקייט.

ער האט געלעבט, און געווירקט אין צווייטען יאָהר התנאים און איז איבעראל בעקאַנט אלס „רבי ינאי דער אמורא־ירושלמי".

ער האט זיך בעשעפטיגט מיט „אגריקולטור" און האט זיין פאַך גריגטליך פערשטאַנען.

ספעציעל האט זיך רבי ינאי אויסגעצייכענט אין „פלאַנצען פרדסים" און עס ווערט דערצעהלט דאס זיינע „פרדסים" האבען זיך געצעהלט איבער פיר־התנאים (זעה בבא בתרא, י"ד).

זייענדיג א גרויסער „עושר" האט ער זיך אויסגעבויט „א טרקלין", א פאלאץ, ווען די צייט וואס איהם ערלויבט, האט ער דארט עוסק געווען אין תורה וחכמה.

אמאל זיצענדיג אין זיין „טרקלין" על התורה ועל העבודה האט ער געהערט ווי „א רוכל" א טרעוו לער, וועלכער פאהרט ארום מיט זיין „פעקעל סחורה" פון שטאט צו שטאט רופט אויס:

— מי מבקש ליקח סם־היים? ווער וויל קויפען די רפואה צום לעבען?!

אלע זענען געלאפען צום „רוכל" נאך דעם „קלינגענדיגען ארטיקעל", רבי ינאי האט אויך „געשיקט זיינע מענשען דאס ער זאל קומען צו איהם מיט זיין „סחורה" און געזאלט „איהם גוט בעצאהלען. דער „טרעוולער" האט געענטפערט, דאס זיין „סחורה" איז נישט פאר איהם און זיינס גלייכען.... — — — —

ווען רבי ינאי האט שטארק אנגעהאלטען, האט דער „טרעוולער" ארויס גענומען א קליין „תהילים'ל" — ער האט פערקויפט תהילמ'לעך — „דאס פער־קויפט ער, און האט אנגעוויזען דעם פסוק: „מי האיש החפץ חיים"?, ווער איז דער מאן, וואס וויל לעבען? און באלד געהייסען רבי ינאי, לייענען וואס שטעהט דערנאך „נצור לשונך מרע". האלט דיין צונג פון צו רעדען שלעכטס. רבי ינאי האט „געקויפט דאס „תהילמ'ל" און מיט א שמייכעל געדאנקט דעם „טרעוולער" ווייל דורך איהם, האט רבי ינאי, געזאגט, האט ער פערשטאנען א פסוק אין משלי: „שמר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו" דער, וואס היט האלטען זיין מויל, ליידט נישט צרות... (זעה ויקרא רבה ט"ז, אויך עבודה זרה י"ט).

זיין „טרקלין" האט ער געהאט אין „צפורי" זיין רעזידענץ־שטאט אבער זיין אויסטערבליכע ארבייט האט ער געזוכט אין דער פראווינץ.

אין א קליין ארץ־ישראל'דיגע שטעטעל האט רבי ינאי געגרינדעט א גרויסע ישיבה די תלמידים האט ער אויסגעהאלטען פאר זיין אייגען געלד, און מרביץ־תורה געווען ברבים.

צווישען זיינע תלמידים האבען זיך געצעהלט די צוויי גרויסע תלמידי־חכמים רבי יוחנן, און ריש־לקיש און פיל אנדערע גדולי תורה פון זיין צייט.

זיינע תלמידים האט ער געלערנט פעלד־ארבייט (זעה ירושלמי שבועות פ"ה הלכה ו') און אום זיי זאלען זיין צופרידען מיט די פעלד־ארבייט, האט ער זיי ערמוטיגט, און געוויזען דאס די מייסטע און שווערסטע ארבייט טוט פאר זיי דער באשעפער:

„ווען א מענש האט רבי ינאי געזאגט קויפט א פונט פלייש איז גאס מוז ער שווער ארבייטען, און א סך זיך מטריח זיין איידער ער קען דאס פלייש בעקומען אין מויל אריין... אבער ווען א מענש בעשעפטיגט זיך מיט ערד־ארבייט און דער צייט ווען „ער" רוהט, און שלאפט ווערט זיין ארבייט פארטגעזעצט ביי גאט וואס „ער" שיקט מיט זיין רעגען. מאכט עס פרוכטבאר דיזע הימלישע טוי, ער הייבט אויף די צמחים און מאכט פארטיג צו עסען אלע פירות... (זעה ילקוט שמעוני פרשת אמור).

אויסער זיין וויסענשאפט אין תורה חכמה, האט ער פערשטאנען די אייערליכע איידעלע־ואח־טעד פונ'ם מענשליכען נאטור. און נישט אייז־יאל אלעמאל ער זיך ווילען וועגען דעם ענין: — מ'האט איהם אמאל געפרעגט — פארוואס איז א פרוי מעהר איינגעשפארט און זיין שווער זיך צו לאזען איבערבעטען ווי א מאן?

האט רבי ינאי געענטפערט:

— ווייל זי איז געשאפען פון א הארטען ביין, ווייל ער איז געשאפען פון א ווייכער ערד. וואס איז ווייך, ווי א ביין אדער א ריפ... (זעה נדה דף ל"א).

ער האט ליב געהאט תלמידי־חכמים בלב־ונפש, די זעלבע שטענדיג געווען זיינע ערענ־געסט, און האט זיי שטארק געפיהרט. ווען ער האט זיך געקענט מפלפל זיין מיט זיי ביים טיש...

„זעהר אינטערעסאנט איז דער דערציילטע עפי־זאד פון מדרש: אמאל איז רבי ינאי געגאנגען אויפן וועג האט ער אנגעטראפען „א מענשען" זעהר אנשטענדיג געקליידעט, און אין זיין גאנצער בע־נעהמונג האט ער אויסגעזעהען צו זיין חשוב'ער תלמיד־חכם; רבי ינאי האט איהם פערבעטען צו זיך א היים... מ'האט געגרייט צום טיש פון די בעסטע און שענסטע מאכלים. רבי ינאי האט פער־פיהרט א געשפרעך וועגען תנ"ך. ער האט געזעהען, דאס דער „אורח" האט נישט קיין ידיעה אין תנ"ך, האט ער געדעכענט דאס דער אורח מוז אוודאי זיין „א בעל־משנה" האט רבי ינאי געריעדט וועגען משנה דער אורח האט זיך נישט ארייגעמישט, האט ער אנגעהויבען א שטיקל פלפול וועגען „גמרא", הגד־קעדיג, דאס דער אורח איז „א בר־אורין" אין תלמוד, ליידער האט ער געזעהען דאס זיין גאסט ווייס דאס אויך נישט... איז געאנגען רבי ינאי און האט איהם מכבד געווען מיט'ן בענשען... אבער ווי ערשטוינט איז ער, רבי ינאי, געווארען, ווען דער אורח האט ערקלערט, דאס „ער" קען נישט בענ־שען"... דעמאלט האט רבי ינאי געזאגט מיט א שטיקעל כעס...

— זאג נאך, וואס איך וועל זאגען!!! און רבי ינאי האט געזאגט, א הונט, האט אויפגעגעסען ינאי'ס ברויט....

פלוצים איז דער אורח אויפגעשפרונגען פון זיין שטוהל אנגעכאפט רבי ינאי'ן ביי די קלאפעס פון זיין בגד און געשריגען:

— ינאי, ינאי, גיב מיר צוריק, די ירושה, וואס מ'האט דיר פערטרויט צו האלטען!

— וואס פאר א ירושה, אורח? האט רבי ינאי א דערשראקענער געפרעגט.

דער אורח האט זיך אביסעל בערוהיגט, און געזאגט: — אמאל בין איך פערבייגעגאנגען פאר „א חדר", האב איך געהערט ווי דער מלמד לערענט מיט די קינדער: „תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב".

משה האט געבאטען מ'זאל האלטען די תורה די איז די ירושה פון יעקב'ס קהלה...

— ינאי, פאר וואס שטעהט קהלת־יעקב, און נישט קהלת־ינאי?! אויב משה'ס תורה בעשטעהט בלויז פון פלפול און וויזוי אקראבאטישע קינ־צען, ווער ס'קען א גרעסטערן בארג אויסרייסען, האט געבויכט צו שטעהן מורשה קהלת־ינאי... און אויב ס'שטעהט קהלת־יעקב איז גאנץ מעגליך צו האלטען די יודישע תורה כאטש מ'קען נישט וויזוי קינצען אין פלפול... — — —

— אויב אזוי, האט רבי ינאי געפרעגט, אין וואס בעשטעהט דיין תורה?!

אויף דעם האט דער „מיסטעריעזער־אורח" גע־ענטפערט:

— כ'האב מיין גאנצען לעבען נישט דערצעהלט א מענשען דאס מ'רעד'ט אויף איהם, כאטש כ'האב עס געהערט און אויב צוויי מענשען האבען זיך געקריגט האב איך געמאכט שלום צווישען זיי, דאס איז: „מורשה קהלת יעקב — — —

— עס טוט מיר זעהר לייד, האט רבי ינאי געזאגט, דאס כ'האב אזוי א גרויסען מענשען, ווי דו, וואס בעזיצט אזעלכע ערהאבענע מידות־טובות גערופען „כלב"...

— — — — — — — — — —

(זעה מדרש רבה ויקרא ט.).

רבי ינאי האט גענומען אין הערצען און ער האט געזעהען דאס דער „שער" צו די תורה זאל זיין מצוות־טובות און מענשליכער הנהגה, ביזעט זאל געהן האנד אין האנד מיט דער הייליגער תורה (זעה חגיגה ה', קהלת רבה).

אויסער דעם, וואס רבי ינאי איז געווען א גרויסער תלמיד חכם, א געניטער אגראנאם, א בעל מידות־טובות, האט ער זיך אויסגעצייכענט אין פילאלאגיע.

זעהר אינטערעסאנט איז זיין פילאלאגישער פירוש אויף דעם ווארט „ישראל".

— פאר וואס רופט מען די יודען ישראל?

דאס ווארט, זאגט רבי ינאי, בעשטעהט פון צוויי ווערטער, נעמליך: „משה־אל, דער לעצטער זילב איז „אל", וואס איז דער נאמען פון גאט.

גאט האט צוגעשטעלט זיין נאמען צו די יודען, אום זיי האלטען נישט פערלוירען געהן.

אט, זאגט רבי ינאי, איז אמאל געווען א גרויסער „מלך" האט ער זיך געבויט א פראכטיגען גרויסען פאלאץ, און א שליסעלע צו עפענען דעם פאלאץ האט ער געמאכט א קליינעם זעהר א קליינעם ער זאל עס קענען ארומטראגען מיט זיך, האט אבער דער „מלך" מורא געהאט, דאס ער זאל דאס שליסעלע נישט פערלירען, האט ער צוגעשטעפט א גאלדען קייטעלע צום שליסעלע דורך דעם קייטעלע וועט דאס שליסעלע זיך נישט פערלירען...

אזוי אויך זאגט גאט: אויב כ'וועל מיינע „יודעלעך" לאזען אזוי ווי זיי זענען, וועלען זיי חס־ושלום „פערלוירען געהן צווישען די ווילדע אומות, וועל איך זיין זייער „גאלדען קייטעלע", כ'וועל צו קייטלען מיין שטארקען נאמען צו זיי־ערען, וועלען זיי שוין קיין מאל נישט פערלוירען געהן". *)

(זעה ירושלמי תענית פ"ב).

רבי ינאי האט נישט געהאלטען דאס יודען זאלען טראגען ספעציעלע אוניפארם.... דעריבער, ווען ער האט געשריבען זיין „צוואה" האט ער זיך געווינצעלט, אויסקלייבענדיג די קאליר פון זיינע תכריכים"... און „מיט א שמייכעל האט ער גע־זאגט צו זיינע קינדער: „זייט מיך מקבר" אין „בגדי האלריין" אין די רויטע אפריקאנער אוני־פארם"... — (זעה שבת קי"צ).

ווי א גרויסער צדיק און חכם האט ער גע־לעבט און ווי א טיף־דענקענדער פילאזאף האט ער זיך מיט א שמייכעל געשיידט פון דעם „פרוזדור" די לייכטזיניגע וועלט.... —

---

*) דאס איז דער געדאנק, וואס „בלעם" האט געזאגט: „מה אקוב, לא קבה אל", ווי אזוי קען איך שעלטען יודען, אז כ'זאל נישט שילטען גאט? אין „ישראל" איז דאך דער הייליגער נאמען „אל"...

וואס ס'האט פאווארזעניע

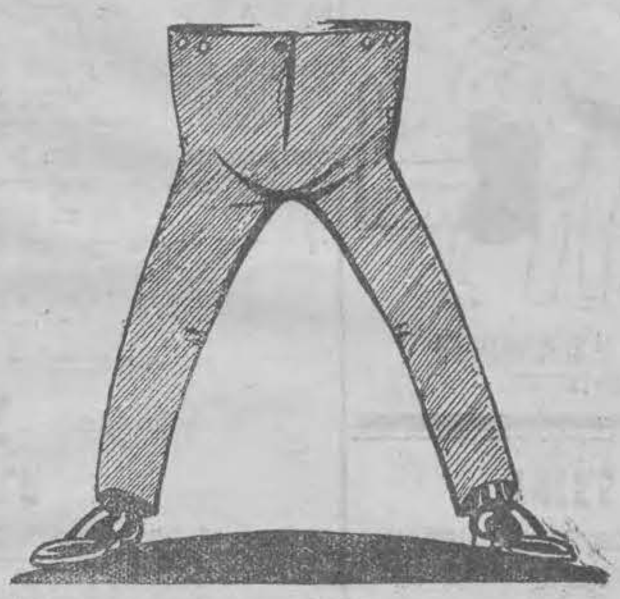

אין סאלומנע, אין ־וווישניאווע און אין טשעבאטשינעק

ביז מנחה למעריב

א קאפעטשקעלע פאליטיק

— דו האסט געלייענט דעם בריסקער פראצעס?
— צו וואס דארף איך לייענען? איך קען איהם אויסענווייניג.

— זאג מיר, כ'בעט דיך די לאנדאנער קאנפע־רענץ איז שוין געענדיגט, צי זי דויערט נאך?
— וואס אינטערעסירט דאס דען דיך?
— כ'וויל וויסען, צי איך דארף שוין לאזען, צי כ'האב צייט אביסעל שפעטער.

ער מוז האנדלען

די געוואוינהייט פון א לאדזער פראצענטניק

דער היגער פראצענטניק, קרוזביק, טעלעפא־נירט אין דער רייזע־ביורא „ארביס" און פרעגט ווען ס'איז דא א צוג קיין קראקע.
— 16.55 — האט מען פון דער ביורא גע־ענטפערט.
— 16.55? — אויף גראדע 16 וואלט איך געפאהרען — האט קרוזביק געענטפערט!

ליבע און קאלאניאל־סחורה

פערפלאנטערטער טעלעפאן־געשפרעך

דורכ'ן טעלעפאן רעדט א פערליבט פא"ל. צו דעם געשפרעך האט זיך אריינגעפלאנטערט א צווייט געשפרעך פון צוויי קאלאניאל־סוחרים. צוליב דעם איז דער געשפרעך אזוי פארגעקומען:
— האלא, מאקס, דאס ביזטו?
— יא, דאס בין איך, מיין מלאך! וואס הערט זיך ביי דיר, קעצעלע מיינס? ווען איך הער דיין שטימעלע, פרעג איך באלד:
— ווא איז דער באזאר פון גאשטשינסקי דיוואר.
— ווי־א־ס? ווער?
— עפעס האט זיך עמיצער אריינגעפלאנטערט אין אונזער געשפרעך. — דו ביזט זיס מיין אוצר'ל...
— ווי חלב'נע ליכט, זאגט איהר? זעהר גוט, האלא! ווער האט זיך צוגעטשעפעט? וואס הערט זיך ביי דיר, מאקס?
— זייף איז שוין ווידער טייערער געווארען צו זל. אויפ'ן קילא.
— וואס פלוידערסטו?
— דאס האב איך נישט געזאגט, מיין גאלד... ווייסטו כאטש, פארוואס איך ליב דיך אזוי?
— ווייל חזיר־שמאלץ איז ווידער געשטיגען אויף 20 פראצענט...
אז איך זעה אויף דיין פנים...
— 110 קילא אייל־פארב — שוין ארויסגע־שיקט.
— דיין מיילעכל איז אזוי ווי.
— א פאס פון הערינג... בעקומט איהר גרא־טיס.
— וואס רעדסטו מאקס?
— דאס רעדט יענער לידאק, וואס האט זיך אריינגעפלאנטערט. דו ווייסט דאך מיין טייבעלע, אז פאר דיר בין איך גרייט אויף צו געבען מיי־נע גאנצע...
— מערידין? מילא, א שטראף פון גאט.
— דו הערסט דאך, אז מ'שטערט אונז. מיר מוזען איבעררייסען דעם געשפרעך. איך קוש דיר אין דיין ביסקעלע, וואס שמעקט אזוי שמאַ־ק מיש....
— קנאבעל? — האב איך נישט אויף לאגער. דאווידזע־יא! דאווידזע־יא!

—):0:(—

אויף דער באהן

— איהר זענט מיר זעהר קענטלעך, איך האב אייך דאכט זיך, אמאל געבארגט 10 זל.
— און האב אייך אפגעגעבען?
— יא.
— אויב אזוי, בין איך נישט דערזעלבער.

א גאלדען פאך

שמועס צווישען צוויי ווייבער

ערשטע ווייבע: וואס מאכען איהנס צוויי זיהן?
צווייטע: א דאנק פאר דער פראגע; איינער איז א זשורנאליסט, און דער צווייטער שטארבט אויך פון הונגער.

ער געהט „בעצאהלען"

מיט וואס ער קען

מוטער (צום זוהן א באקער): לעאן, געה באר ארויס, דער שניידער איז געקומען באן געלד פארן אנצוג.
זוהן: זאג איהם, ער זאל אביסעל ווארטען — כ'וועל מיר באר אנטון די העזשקעס.

אין פענסיאנאט

די קעכין ווייסט דעם אמת

גאסט (צו דער קעכין): וויפיל קאסט אין דעם פענסיאנאט א מעהלצייט?
קעכין: 8 זלאטעס.
גאסט: זאג א וואך?
קעכין: דאס קען איך אייך נישט זאגען, ווייל קיינער איז נאך אין דעם פענסיאנאט נישט געווען קיין גאנצע וואך.

א העכערע זאך

אין בעגריף פון א מאדערנער פרוי

פרוי: דו ווייסט מיין מאנעלע, איך וואלט שוין געדארפט האבען א ניי קלייד.
מאן: שוין ווידער א קלייד, אפשר וואלסטו זיך אמאל געטראכט א טראכט צו זון ווענען עפעס א העכערע זאך ווי פון א קלייד?
פרוי: ביזט גערעכט; איך דארף טאקע האבען א נייעם הוט אויך.

אין דאבראניצקי'ס האלע

ווי אזוי כוחרים „פירהערען" זיך

אין דאבראניצקיס האלע קריגען זיך צוויי סוחרים, זאגט איינער צום אנדערען:
— הער מיך אויס, בעל־עגלה, אמת, דו ביזט דאך א קלוגער מענש?
— וואס פאר א פראגע!
— נו, אויב אזוי, דאפסטו דאך פארשטעהן, אז דו ביזט א בהמה!

—):0:(—

דער קונדס

הומאר ● סאטירע ●

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

בייל אגע צום נייעם פאלקסבלאט נומער 186 פרייטאג, דעם 11 אויגוסט 1933

א מיטעל געגען געסט...

ליטעניק: אפשר וועל איך אזוי ארום פטור ווערן פון די בלוט־זויגערס!..

פאליטיק פון וואך

דייטשלאנד און עסטרייך. א נייער קלאפאט אין דער דיפלאמאטישער וועלט. היטלער האט זיך אנגעזעצט אויף עסטרייך. ייאס וויל ער פון דעם קליינעם, נידערשלאגענעם פראנץ־יאזעף־לאנד ? שוין גענוג פאר די ווינער עסטרייכער, אז זיי זענען בעשטראפט געווארען צו לעבען אויף דער וועלט אהן א פראנץ יאזעף, האט מען נאך איצט אויף זיי אנגעשיקט א ווילדען היטלער.

אוי, וואס וויל מען בעפעה פון די ארימע עסט רייכער ? ! א פאלקעלע, וואס האט ליב זיך צו אמוזירען, צו געהן א וואלצעלע און צו פערברענגען אויפ'ן פראטער, ווארפט מען אויף איהם אן, צוערשט א מלחמה און באכדעם רייסט מען ביי איהם אוועק דעם ליבען קייזער און איצט פערדרעהט מען די עסטרייכער ווידער אמאל די קעפ מיט א היטלער.

וואס וויל דער היטלער פון דעם רוהיגען עסטרייכער ? קארג איז איהם וואס ער רייט אויף דעם ביסעל דייטשע יודען, דארף ער נאך רייטען אויף די עסטרייכער אלס צולאג ?

אזעלכע קשיות פרעגט מען אין די דיפלאמאטישע וועלט־קרייזען און מען פרובט די קשיות צו פערענטפערען דערמיט, וואס מען האלט, אז ביי די יודעלעך איז שוין היטלער אדורכגעפאלען, זיין דעווי'ז פון להרוג ולאבד, האט אין דער וועלט קיין נאכמאכערס נישט בעקומען, איז ער דערמיט ער זוכען ערפאלג ביי די עסטרייכער.

אזוי שמועסט מען אין די דיפלאמאטישע קרייזען און מען האלט דארט אויך, פון דיין באר ווענטע מפלה מיט'ן מארש אויף עסטרייך.

היטלער האט נישט קיין מזל, וואס ער זאל נישט אונטערנעהמען, פאלט ער דערמיט אדורך.

—:.X:—

2 בעקאנטמאכונגען

פאקט פון 4 און פאקט פון 8

1. דער פאקט פון 4 מאכט בעקאנט, אז ער איז מיט מזל געבוירען געווארען.

איטאליען, דייטשלאנד,

ענגלאנד, פראנקרייך.

2. דער פאקט פון 8 מעלדעט, אז אויך ער איז געקומען אויף דער וועלט אין א מול'דיגע שעה

רוסלאנד, פוילען, רומעניע, טשעכיען, יוגאסלאוויע, לעטלאנד, עסטלאנד, און טערקיי.

זאלען די צוויי בעשעפענישען גרינג הערציגען ווערען.

א יוד א ראבינער ?

א קשיא אויף היטלער'ן

אויף דער גרענאדיר־שטראסע שטעלט אן אויס לענדער אפ א יוד, וואס פיהרט דאס קינד אין חדר שולע אריין.

— וואס ווערט איהר מאכען מיט אייער קינד

— האט דער אויסלענדער געפרעגט דעם יוד, אז ער וועט ענדיגען די שולע?

— א ראבינער — האט דער יוד געענטפערט.

— א יוד קען נאך אין דייטשלאנד זיין א ראבינער? — האט זיך דער אויסלענדער געוואונדערט.

צוויי צירקולארען

צו דער געעהרטער מענשהייט

צירקולאר נומ. 1.

דערמיט האב איך דעם כבוד מודיע צו זיין דער מענשהייט, אז די גרויסע מיסיע, וואס דער שיק זאל האט מיר אנפערטרויט אין משך פון 5 יאהר, דערפיהלענדיג מיין מיסיע בשלימות פערלאז איך איצט מיין אמט, און גיב איהם איבער מיין נאכפאלגער.

מיט אכטונג

דער קריזיס.

צירקולאר נומ. 2

פערדרופענדיג זיך אויף דעם אויבענדערמאהנטען צירקולאר פון זעהר געשעצטען הער קריזיס, בין איך מודיע דער מענשהייט, אז גלייך נאך דעם פערענדיגען די ווירטשאפטליכע קאנפערענץ אין לאנדאן, נעהם איך איבער פון מיין אפטרעטענדען פריינד די מיסיע איבער אלע לענדער אין דער גאנצער וועלט.

מיט אכטונג

די נויט.

א נייער רב איז שטעטעל

א בריוועל, איבערגעגעבען פון ב. קאוונער

„מיין ליבער חבר !

„אין די אלטע גוטע צייטען האט אונזער שטעטעל געהאט א סך געלד ; האט מען אויפגעבויט א גרויסע שול ; האט מען אנגעשטעלט א חזן, א שמש, און להבדיל, א רב.

„אלעמען האט מען געצאלט שכירות און אלע האבען געמאכט א לעבען.

„די באלעבאטים האבען געהאט מיטיגען, מען האט געמאכט באנקעטען, מען האט אלע מאנטאג און דאנערשטאג געוועהלט נייע בעאמטע און מען האט יעדען דאווענער פון שול געגעבען א „שאנס צו ווערען א פרנס, א גבאי אדער עפעס אנדערש.

„מיר האבען זיי אלעמען געגעבען א שאנס, אבער עס זאל הערשען שלום : עס זאל נישט זיין קיין מחלוקת. די בעאמטע זענען געווען צופרידען און די פשוט'ע דאוונערס זענען אויך געווען צופרידען.

„די שול אונזערע האבען מיר א נאמען געגעבען : „די אנשי ר'דף שלום".

„שפעטער, ווען די צייטען זענען געווארען א ביסעל ערגער, האבען מיר גענומען איינשפארען געלד. די ערשטע זאך האבען מיר געזאגט צום חזן :

„פאניע חזן ! איצט בעהמט איהר ביי אונז צוויי טויזענט דאלאר א יאהר און איהר דאווענט אלע שבת און אלע יום־טובים. וועלען מיר אייך פון היינט אן און ווייטער געבען בלויז טויזענט דאלארס און איהר וועט בלויז דאווענען א שבת איבער א שבת ; וועט זיך אויסקומען די זעלבע זאך"...

„האט דער חזן נישט געוואלט :

„איך האב א ווייב, איך האב פיר קינדער, עלטערען, א קראנקע שוועסטער אין הויז, ווי וועל איך קענען מאכען א לעבען מיט טויזענט דאלארס א יאהר ?" — האט ער גע'טענה'עט.

„האבען מיר איהם געזאגט : „טוט ווי איהר פערשטעהט ; אדער בלייבט, אדער מיר'ן קריגען אן אנדער חזן".

„הזי דער חזן, אפנים, מורא בעקומען פאר'ן פאסטען און געענטפערט :

„גוט, איכ'ל בלייבען, אבער זעהט מיר מאכט צוזוצשטעלען, מעהר חתונות און מעהר ברית'ן"...

„האבען מיר דאס איהם פערשפראכען און ער איז געבליבען אויף נאך א יאהר.

„דאס אייגענע האבען מיר געטאן מיט'ן שמש : מיר האבען ביי איהם ארונטערגענומען האלב שכירות און א העלפט ארבייט. שפעטער האבען מיר זיך א געהם געטאן צום רב אויך :

„א קאמיטעט פון זיבען שעהנע באלעבאטים האבען געהאט א מיטינג מיט איהם, מיט'ן רב הייסט עס, טאקע אין זיין הויז, און מיר האבען איהם געזאגט דעם אמת :

„איהר זאלט וויסען זיין, רבי, אז מיר קענען אייך מעהר נישט אויפהאלטען ; איהר זענט א הויקער אויף אונזערע פלייצעס ; איהר שטעלט אונז פשוט בדלות ; די צייטען זענען שלעכט, עלעקטריק קאסט ; בעהייצונג קאסט ; דער שמש קאסט ; קיין וואכען־געלד צאהלט מען נישט, קיין עליות בעשטעלט מען נישט ; און אויב מען בעשטעלט שוין יא קען מען נישט קאסירען קיין געלד פאר זיי און פערשליסען די שול פאסט אונז נישט ; עס וועט נישט אויסזעהען שעה פאר די גוים — ווילען מיר ארונטערנעהמען פון אייערע שכירות 50 פראצענט ; אנשטאט זעכצעהן הונדערט דאלאר א יאהר, וועט איהר קריגען אכט הונדערט".

„האט זיך דער רב געשטעלט דאגעגען :

„דאס איז נישט שעהן, נישט יושר'דיג !" — האט ער געזאגט, — „אזא רב ווי איך דארף קריגען צוויי מאל אזוי פיל וויפיל איך נעהם און איהר ווילט מיר גאר ארונטערנעמען א העלפט ! פע, זעהר נישט שעהן ! דאס בעווייזט, אז איהר האט נישט קיין ברעקעל דרך ארץ פאר דער תורה, פאר אייערע גייסטיגע פיהרער ! פע !"

„האבען איהם די באלעבאטים בערוהיגט מיט ווייכע ווערטער :

„רבי, זייט נישט אין כעס, שרייט נישט, קאכט זיך נישט ; מיר נעהמען אייך אויך ארונטער א העלפט פון אייער ארבייט. אנשטאט פיר דרשות א חודש, וועט זיין גענוג צוויי דרשות".

„און דאס וואס איך לערן מיט די ק.נ.ע. איז ביי אייך גארנישט ?"

„די קינדער קענען סיי־ווי־סיי גארנישט און זיי וועלען נישט קענען ; עס איז רעכט נישט צו לערנען מיט זיי".

„וועלען זיי דאך אויפוואקסען גוים ; זיי וועלען דאך אפילו נישט וויסען, אז זיי שטאמען פון יודען"

„ס'וועט זיין פלעצער־גענוג, אז איהר וועט זיי אויסלערנען זאגען קדיש ; מעהר ווילען מיר נישט" — האט דער קאמיטעט געזאגט.

„זיי וועלען שוין דעמאלט זאגען קדיש נאך אייער גאנצער יודישקייט"...

„מיר קענען זיך נישט העלפען, רבי, די צייט איז א ביטערע ; מיר ווערען פערארימט, די שוהל שטעהט אויף היינערשע פיסלעך, רבי"—

„הכלל, האט דער רבי האט זיך געמוזט אונטער געבען ; וואו וועט ער איצטער געהן זוכען אן אנדער שטעלע ?

„הערפאר האט ער זיך אפגערעכענט מיט זיינע באלעבאטים ווי אן אמת'ער תלמיד חכם : אזוי ווי א האונערס א פרוי איז געקומען צו איהם מיט א שאלה, האט ער אלץ געמאכט טריף !

„יעדע פרייטאג פלעגט ווערען אין שטעטעל א בהלה : ציהען און פופצען היבער און הענער און גענז און קאטשקעס פלעגט דער רב טריף מאכען !

„איז געווארען א געוואלד, א געשריי ; „וואס איז דאס פאר אן אומגליק ? ביז אהער זענען אלע עופות געווען כשר און איצטער זענען זיי טריף ? האכט זיך די זעלבע עופות, די זעלבע פרייזען, ביים זעלבען עופות־הענדלער !..

„אבער דער רב האט זיך געטאן דאס זייניגע : אלעס טריף געמאכט !

„האט מען אויף גיך גערופען א ספעציעלען מיטינג און מ'האט ארומגערעדט די פראגע פון אלע זייטען און עס איז געבליבען : „קינדיגען דעם רב !" פאר אכט הונדערט דאלאר קען מען איצט קריגען א רב וואס האט אמאל גענומען פיר טויזענט. פערהאן, א דאנקען גאט, רבנים וואס געהען אויס פאר הונגער, וואס קומען אן צו צדקה.

„און מען האט דעם רב בעצאהלט פאר צוויי וואכען שכירות און מען האט איהם געהייסען געהן — ווייטער.

„און אזוי ווי א שטעטעל אהן א רב האט דאך נישט קיין פנים, האט מען אויסגעשריבען א נייעם רב, א יונגען ; עס נעהמט ערשט שבראצען ביי איהם א בערדעל ; עטליכע יונגע, ווייכע הערעלעך זאגען ערשט אן, אז מיט דער צייט וועלען קומען נאך הערעלעך, און אז אלע הערעלעך וועלען זיך צונויפקומען אויף איין ארט, וועלען זיי זיך ארגאניזירען אין א בערדעל...

„דער גאנצער רב'ל איז נאך קיין 25 יאהר נישט אלט ; אבער ער איז דער אמת'ער פויגעל ; ער פערשטעהט א געשעפט.

„און דער עיקר, וואס ביי איהם איז נישטא אזא זאך ווי טריף ! אלעס מאכט ער כשר !

„איצטער שטעהט דער נייער רב'על אין שידוכים ; יעדער באלעבאס, יעדער בעאמטער פון שול, וואס האט א טאכטער, וויל איהם האבען פאר אן איידעם.

„דערווייל איז איהם גוט און די וועלט, דעם נייעם רב !"

—:0:—

די „רעוויזיאניסטקע"

זי „רעוויזירט" דעם מאנס הויזען־טאשען

גאנצע דריי

צווישען לעטניקעס ביי א יארסטע מיטאג

— וואס הערט זיך? וואו וואוינסטו אויף דאטשע?

— איך וואוין מיר מיט דריי שוועסטערן אין א שטילען דארף.

— מוז דיר דאך זיין שטארק סמוטנע.

— פארוואס? זיי זענען דען מיינע שוועסטערן?

ער ווייסט נאך נישט

די צייטונג וועט איהם אינפארמירען

אין פאזנאנסקיס שפיטאל האט די פאגאטאווע געבראכט א שווער־פערוואונדעטען, וואס איז איבערגעפאהרען געווארען פון אן אויטא. נאך דעם, ווי ער איז געקומען צום בעוואוסטזיין, פרעגט איהם דער דאקטאר: ווי פיהלט איהר זיך? איהר זענט שטארק צושעדיגט?

— כ'ווייס נאך נישט — האט דער פאציענט געענטפערט — כ'האב נאך נישט געלייענט די היינטיגע צייטונג.

ווי אזוי

איז אמעריטשקע רייך געווארען ?

— זאג מיר, כ'בעט דיך, פון וואנען נעהמט זיך אין אמעריקע אזויפיל געלד?

— וואס פערשטעהסטו נישט? אמאליגע צייטען, איז ווער ס'האט גע'גנב'עט געלד אין אייראפע, איז דערמיט אנטלאפען קיין אמעריקע. אזוי האט זיך אנגעזאמעלט.

איך זוך א שידוך

אנ'אנאנס אין א היגער צייטונג

איך זוך א שידוך, איך בין זעהר סאליד און ארבייטזאם. כ'רויכער נישט קיין פאפיראסען, כ'טרינק נישט קיין בראנפען, כ'שפיל נישט גאנצע נעכט קיין קארטען און בין פריי פון מיליטער.

אפערטען פאר פריילין געניא סקראמנעס מעגליך פון 3 נאכמ. ביז 12 ביינאכט אין די „עספלענאדע", אדער אין „לובר".

—§§§[]§§—

האלא! האלא!

אנ'אומגליק מיט די קאנ'ס

אין „גראנד קאפע" קלינגט דער טעלעפאן. דער קעלנער פרעגט: האלא?

— צי גראנד קאפע?

— יא.

— איהר וועט אזוי גוט זיין צורופען צום טעלעפאן דעם הער קאן.

— אין א מינוט ארום קומט דער קעלנער צוריק און ענטפערט: באררזא פשעפראשאם. ביי אונז געפינען זיך איצט גראד 12 קאנס! וועלכען קאן פערלאנגט איהר?

— דעם הער וויצענטי קאן.

— וויצענטי קאנס זענען איצט דא 10!

— דעם הויכען, דעם בלאנדינעם.

— הויכע, בלאנדינע קאנס, זענען איצט דא זעקס!

— דעם, וואס האט ערשט מיט עטליכע טעג צוריק בעקומען א „באדזור".

— אזעלכע זענען דא 5!

— דעם, וואס די מענזשאטקעס און פאניענקעס לאזען פון איהם נישט אראפ קיין אויג.

— אזעלכע זענען דא 4!

— דעם, וואס האט פעך אויף די פערד־ווישטשיגעס.

— אזעלכע זענען דא 3!

— ענטשולדיגט !

אין קאלומנע

אויפ'ן פיזשאמעס־קאנצערט

ער (אין די ווייסע הויזען): זי ווייסען, פאנגע קאראלטשוא, זי האבען אנ'אלט גריכישען פראפיל.

זי (אין דער פיזשאמע): באררזא פשעפראשאם, איך בין ערשט 20 יאהר אלט.

אנפראגעס צום רעדאקטאר

פון א געטרייען לעזער

ליבער, הארציגער רעדאקטאר! איך וויל, אז איהר זאלט מיר ענטפערען אויף פאלגענדע שאלות:

אז א בחור זיצט מיט א מעדעל ביינאכט אין העלענאוו און אז דער בחור געהט אריבער די גרעניץ, צי דארף ער אויך האבען אן אויסלענדישען פאס מיט א וויזע?

אז אלע מעדלעך וועלען חתונה האבען, טא ווער וועט האבען קינדער?

פארוואס איז א פריהצייטיגע קימפעט א רעזולטאט פון א פערשפעטיגטע חתונה?

אז א יודישער ארטיסט האט צוויי זאכען: טא לענט און סוכאטיס. פארוואס בלייבט ער אייביג ביי די סוכאטיס, נישט ביים טאלענט?

ענטפערט, רעדאקטאר, אויב איהר האט וואס צו ענטפערען.

פאר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאגע פון „נייעם פאלקסבלאט“

קאדיע מאלאדאווסקי.

זאלבעדריט

לעבט מען, לעבט מען זאלבעדריט
דרייל אין א באבדיט
ארעלע א נארעלע
און א קעצל שארעלע
ארעלע דער קלעצנפיטע
דרייל דער שטענטער
ביידע גייען בייע שיך
און דאס קעצל דראפעט זיך.
שארפע בענטל — נישט געדאכט,
צאפלע שוין בלוט געמאכט
דרייטלען און באן א ראך
קום אהא אין זי די קאך.
ארעלע לויפט מיט א שטעקען
דרייל דאס קעצל דעקען
און דאס קעצל לויפט אוועק
ווייסט בעוואלצען זיך דעם וועק.
בלייבען אן זיך קערען וועלטען
און מען בעמט דעם קעצל שעלטען:
„פיפערנאטער
שווארצער קאטער
אויפ׳ן רויטען צאנג א בלאטער“
און דערצאך פאר גרויס פארדראס
ביבען איהר א פייג אין נאז.
לעבט מען, לעבט מען זאלבעדריט
דרייל אין א באבדיט
ארעלע א נארעלע
און א קעצל שארעלע.

די מויז אונטערן שפייכלער

א מויז האט געוואוינט אונטער א שפייכלער. אין בריק פונ׳ם שפייכלער איז געווען א שפאלטעל, און דאס ברויט האט זיך געשאטען אין שפאלט אריין. דער מויז האט גארנישט געפעהלט, אבער זי האט זיך געוואלט בעריהמען מיט איהר גוט לעבען. האט זי געמאכט גרעסער דאס לאך און האט איינגער-לאדען צו זיך נאך מייז.

„קומט, — האגט זי, — צו מיר אין געסט, עסען וועט זיין געבוג פאר אלעמען“. אבער ווען זי האט געבראכט צו פיהרען די מייז, האבען זיי קיין שום לאך נישט געפונען.

דער פויער האט בעמערקט דאס גרויסע לאך אין בריק און האט זי פארשלאגען.

א מיידעל א נאר

נעמי האט אנגענומען איהר שוועסטערל און זיך אנגערופען: היינט שפיל איך מיך נאר מיט דיר, נאר מיט דיר, נישט מיט אימיצען אנדערש. קום, לאמיר געהן אין גארטען אריין!

שרה און דבורה קומען נישט. מירעלע וואוינט ווייטער. איהר מאמע וועט זי נישט לאזען.

אין גארטען זענען אנגעגאנגען אינדיקעס מיט גענז מיט קאטשקעס, הינער און העהנער מיט הינד-דעלעך.

א רויטער אינדיק מיט א גרויסען קאמיץ, וואס איז געזעסען פארמאכט די אויגען. א קודלאטער האן, וואס איז געשטאנען אויף איין פוס — דעם צווייטען פארבויגען, דער קאפ פארלעגט, געפעפערט - עס האט איהם געשלאפערט. הינטעלע אויפ׳ן קאפ א פיצעלע. איז געלעגען און געשוויגען. און קוואקע מיט הינדעלעך יונגינקע ברעקעלעך, פון קליינינקע רייבינקע, געלינקע, ווייסינקע, שווארצינקע, האט געפארטשעט, געזוכט עסען.

האט נעמי דערזעהן די פייגעלעך מיט די פי-צינקעלעך אייגעלעך און די סאמעטענע פעדערלעך די שעהנע פיסקעלעך און די קליינע פיסעלעך. האט זיך איהר פארוואלט איינס, א פיצעלע א שעהנס פארגעסען א פנים, אז פרעמדס טאר מען נישט נעהמען. איז זי אוועקגעלאפען אהיים און געהיים, ארויסגעטראגן א שטיקעל ברויט און איז צוגעלא-פען צום שוועסטערל און צו איהר געזאגט: איך שפיל מיך מעהר נישט, כ׳שפיל מיך מעהר נישט, איך געה מיך שוין אליין זיך שפילען!

פרעגט דאס שוועסטערל: מיט וועמען?

ענטפערט נעמי: מיט די הינדעלעך!

— זיי וועלען דיך דראפען!

— איך וועל זיי כאפען!

— זיי וועלען דיך פיסען!

— כ׳וועל זיי האדעווען, געבען עסען!

זאגט שוועסטערל: געה וועסט שוין זעהן!

ענטפערט נעמי: יא, צי ניין — בין שוין א גרויסע!

און אין הענטעלע דאס ברויט, געהט זי צו צום פלויט, און בויגט זיך איין צו די הינדעלעך, ווערט באלד א מוימעל א געפילדער. רויטער אינדיק האט זיך אנגעבלאזען, קודלאטע - האן האט ס׳ פיסעלע אראפגעלאזען. הינטעלע-פינטעלע איז אנ-געלאפען, — ווייל א צרה האט געטראפען.

רויטער-אינדיק האט אויסגעשטרעקט דעם לאנ-גען גארגעל: קולדאר, קולדאר — אוועק פון דאנען מירעלע דו נאר!

קודלאטער-האן, די גרויס ווי א שפאן, האט זיך א טרייסעל געטון, צעוואדערט די פליגעל ווי א ורגעל איז ארויף אויפ׳ן פלויט און זיך צו-שריגען: קו-קו-רי-קו! — מירעלע אוועק פון דאנען!

די גענז און קאטשקעס האבען זיך צוגעגאגעט, גא, גא, גא... שיפ, שיפ, שיפ... — אוועק מיי-דעלע פון דאנען!

הינטעלע-פינטעלע האט זיך צוביי-זערט: האו, האו, האו — איך וועל דיך בייסען, וועל דיך רייסען!

רויטער-אינדיק: קולדאר, קולדאר! קודלאטער-האן: קו-קו-רי-קו!

ראבע גאנז: שיפ, שיפ, שיפ! ווייסע קאטשקע: גא, גא, גא! הינטעלע פינטעלע: האו, האו, האו!! שרייען אזוי אלע, בייזערן זיך און מאכען מיט די פליגעל און הויבען אויף א שטויב אזוי הויך אזוי ווייט ביזקעל א הימעל ארויף.

שטעהט נעמי און ווייסט נישט וואס צו זאגען. ווייסט נישט וואס צו טון. נעהמט הינדעלע און געהט און לויפט אונטער אנצוכאפען דאס קליינע-לע. געבזעלע שטרעקט דאס העלזעלע אויס צום מיידעלע. און קוואטשקע לויפט נאך. און גיט איין פיסעלע א שטאך...

פיהלט נעמי — פיסעלע טוט וועה און צער-ווייבט זיך. ווייסט נישט, וואס צו טון. נעהמט רויטער-אינדיק, קודלאטער-האן, הינטעלע-פינטעלע און ראבע גאנז און שטעלען זיך ארום, שוועסטערל קוקט זיך אונטער, שרעקט זיך, און לויפט צו דער מאמען אהיים.

ווייל נעמי אויך אהיימלויפען קען זי שוין נישט, איבערן פיסעלע.

און רויטער-אינדיק, קודלאטער-האן און הינ-טעלע-פינטעלע געהען און לויפען איהר נאך ביז אין שטוב אריין.

קומט אריין נעמי אין שטוב, דאס פנים רויט, פארוויינט, דערשראקען, און פיסעלע צוביסען, פאלט זי צו צו דער מאמען און פארגעהט זיך: אוי, מיין פוס, מיין פוס, — די הינער, מאמע, — די הינער!..

זעהט די מאמע, פיסעלע צוביסען, ווייסט די מאמע: זי האט זיך געשעפעט — האט מען זי צוביסען און די טרערען אויסגעווישט, און דאס בעטעלע אויסגעבעטעט, און דאס קעפעלע געגלעט, און קאמפרעסעלע צום פיסעלע צוגעלעגט...

פרץ קרני.

זומער

געווען די זון א גרויסע,
ווערען גרויס די טעג,
ווערט די וועלט אויך גרעסער,
אפענער דער וועג.
גרין און גריזג און באבעם
אונזער גארטען ווערט.
עדר דערשמעקט דעם הימעל
אטעמט אויף די ערד.
גאר די ווייטסטע שייבקייט
באר די שטילסטע ליבשאפט
פלאטערט אין דער לופט,
זינגט פון הארץ און רופט.
און די אלטע ליפער
וועהען ביי און שיין,
פרישע גיטולאך לייכטען
פון אנגעטרן שטיין.

י. י. סיגאל.

דער פאלק און דער האן

א פאלק האט זיך צוגעוואוינט צו זיין בעל-הבית און אויף יענעמס רוף געגאנגען צום איהם גלייך אין די הענד; דער האן אבער פלעגט יעדעס מאל אנטלויפען פון דעם בעל-הבית און שטארק שרייען, ווען יענער האט זיך דערנעהנטערט צו איהם. רופט זיך איינמאל אן דער פאלק צום האן:

„בישטו און איך, העגער, קיין דאנקבארער בעד-פיהל: איער קבעסטיש בלויז לאזט זיך באלד פיהר-לען. נאר ווען איהר זייט הונגעריג, געהט איהר צום בעל-הבית. גאנץ אנדערש זענען מיר, די ווילדע פויגעל. כוחות האבען מיר א סך, פליהען, פליהען מיר פליבקער פון אלעמען, פונדעסטוועגען אנטלויפען מיר נישט פון די מענשען, מיר געהען באזן אליין צו זיי אויף זייער רוף, מיר געדענקען גוט, אז זיי גיבען אונז עסען“.

ענטפערט איהם אפ דער האן:

„פארוואס זאלט איהר אנטלויפען פון די מענשען? איהר האט דען געזעהען אמאל א געבראטענע נעם פאלק? וואס שייך אונז, זעהען מיר זעהר אפט געבראטענע העגער“.

דזשאהן ראסקין

דער גרויסער ענגלישער שרייבער, מאראליסט און עססעטיקער

(פארטרעטען פון דער אייראפעאישער ליטעראטור

פון י. מ. פאזנאנסקי

דער נאמען פון דזשאן ראסקין איז נישט אזוי שטארק פאפולער און לאך שטערט דאס נישט, אז ראסקין זאל פארנעהמען אזא חשוב׳ן ארט אין דער ענגלישער ליטעראטור.

אפילו דעם בעסטען, עהנסטערען, דענקענדיגען טייל פון ברייטער׳ן יידישען לעזער פובליקום איז ראסקינס נאמען באר בעקאנט פון הער-רען. מען קען דאך אנדערש נישט בעצייכענען די בעקאנטשאפט מיט אט דעם פליגפיהלענדען דענקער און נאטור-פריינד דורך צופעליגע צייטונגס ארטיקלען, רעפעראטען אדער דינע בראשורעס, וואס ענט האלטען ציטאטען פון ראסקינס ווערק וועגען קונסט עטיק און סאציאלע פראגען.

ראסקין איז בעקאנט אלס דער גרויסער קונסט קענער, פערגעטערער פון דער נאטור און סאציא-לער רעפארמאטאר. ראסקין איז געווען דער אייפערי-גער אנהענגער פון דעם פרימיטיווען נאטור לעבען, געשטרעבט צו דער עסטעטישער אידיליע. יעדע בלום באהן ליניע, יעדען טובעל האט ער בעטראכט פאר א פערזענליכער בעליידיגונג.

ראסקין האט געקעמפט בעגען די גרויסע שטעט געגען די קוימענס פון די פאבריקען וואס פארשטע-לען דאס ליכט פון דער זון, געקעמפט געגען די אייזענבאהנען, און בכלל געגען די פערשידענע טעכנישע קולטורעלע דערגרייכונגען.

נישט קוקענדיג דערויף וואס ער האט גראד געזעהען דעם היפוך הערפון צו וואס ער האט גע-שטרעבט; די צאהל פון די גרויסע שטעט האט זיך פארגרעסערט, די צאהל אייזענבאהנען האט זיך פארמעהרט און די מענשען האבען זיך נישט אויסגע-לאכט בויען די הייזער ווי ראסקין האט פארשטא-נען און געוואלט; די מענשען האבען זיך נישט אויס בעלאסטעט צו לעבען באדערשען זיך אזוי ווי עס האר-

בען געוואלט די בעסטע פריינד פון דער מענש-הייט, און דאך איז ראסקין געבליבען דער אפטי-מיסט און נישט פארלוירען די האפנונג, אז זייבע אידעען וועלען דאך סוף כל סוף אמאל איינגעפיהרט ווערען אין לעבען.

ראסקין איז אין זיין האנדלונג געווען זעהר קאנסעקווענט. אזוי, למשל, איז ראסקין קיינמאל נישט געפאהרען מיט דער באהן, נאר שטענדיג זיך, בענוצט אויף זייבע נסיעות מיט פאסט פערד, מיט וועלכע ער איז געקומען, אמת, אביסעל שפע-טער צום ציל דערפאר אבער האט ער שטענדיג געהאט די מעגליכקייט און געלעגענהייט מיט פרייד און ליבע צו בעטראכטען די לאנדשאפטען, צוקוקען זיך, צו די בעוועגונגען פון די וואלקענס, צו די פליהענדע פייגעלעך און אפט ארויסקריכען פון דער קארעטע כדי צו בעטראכטען און אבסערווירען די רייצענדע פעלד-בלום אדער דעם גרינעם צווייג וואס ער שילדערט שפעטער מיט דער גרעסטער בעגייסטערונג.

די ארט האנדלונגען פון ראסקינען זענען גע-ווען א רעזולטאט פון זיין הארמאניש עטיש-עסטעטישער וועלט-אנשויאונג. — בנוגע זיין חלומ׳ך איז ראסקין געווען איינער פון די טעטיגע און אייד-דעלע מיטגלידער, וואס האבען געשאפען די לעגענ-דע פון לעבען אלס קאנטראסט צום יקאלען לעבען, וואס האט מיט דער שרייענדער אומגערעכטיגקייט שוין צופיל בעליידיגט די מענשליכע נשמה.

ראסקין איז געווען א בעל חלומות, ער האט גע טרוימט, ער האט זיך אבגעגעבען אט דער שוואכ-קייט פון גרויסע מענשען מיט בעגייסטערונג, הגם אפט האט ער אליין איינגעזעהען, ווי ווייניג האפ-נונג עס זענען דא, אז זיינע חלום זאל פערווירקליכט ווערען.

אין אן אבהאנדלונג פון ראסקין וועגען די „אוצרות פון מלכים“ וואס איז ערשינען אין א בע-זונדער בוך א. נ. „סעזאם און ליליען“ ווייזט דער דיכטער און וואס פאר א וואונדערבארע געשעהעניש עס וואלט געווען, ווען מען זאל די פויערים לערנען פערשידענע פראקטישע וויסענשאפטען אידער ווי אומצוגעהען מיט שווערדען! אנשטאט דער קאמאנ-דע פון גוטע גענעראלען אויסהאלטען אנ׳ארמעע פון דענקער אנשטאט אנ׳ארמעע פון מערדער, גע-פינען א נאציאנאלען פארגעניגען אין דעם לעזען צימער אידער צו שיסען אויף פלעצער — און פרייהען זאל מען געבען פאר א גוט געטראפען וואדט און נישט פאר א גוט געטראפענעם שאס! — די קאפיטאליסטען פון דער ציוויליזירטער וועלט זאלען אונטערשטיצען די ליטעראטור און נישט די מלחמה! — און ראסקין איז צום סוף מוסיף: ווען מען זאל דאס וועלען אויסדריקען מיט ווערטער יז געוואלדיג נאריש וואלט דאס געזען.

פון דעם איז צו זעהן, אז ראסקין אליין האט געקוקט מיט אפענע, ניכטערע אויגען און אפטמאל זיך בעצויגען גאנץ סקעפטיש צו זייבע חלומות.

ראסקינס פראפאגאנדיסטישע טעטיגקייט און פערשידענע סאציאלע עקספערימענטען פאלען אויס אויף יענעם פעריאד פון דער צווייטער העלפט פון ניינצעהנטען יאהרהונדערט ווען אין דער פא-ליטיק האט געפייערט דער ערפאלג פון אימפעריא-ליזם פון ביקאנספילד׳ן און פאר דער העכסטער חכמה פון דער עקאנאמישער וויסענשאפט האט זיך גערעכענט די טעאריע פון פריען שפיל פון כוחות, די געזעלשאפט האט געלעבט אין טעות, אז זי לעבט אין אנ׳עלדאראדא.

* * *

ראסקין איז געווען אנ׳אריסטאקראט אין יעדע-נעם גייסטיגען אידעאלען זין, ווען אריסטאקראטיזם קאן ווערען א מעלה. ראסקין האט זיך נישט בענוי-געגט מיט דער ראלע פון א בעגייסטערטען און יו-בעלהאפטען אנהענגער און ליבהאבער פון דער נא-טור, נאר ער גרעט אויף דעם וועג פון א לעהרער, א בעל מוסר, און בעווייזט א געוואלדיגע פעהיגקייט צו זעהען, צו קאנען הערען דעם ווייטעסטען פליס-טערען פון דער נאטור און צו בעמערקען די אונ-קלארסטע און אנדייטליכסטע שאטירונגען פון פאר-בען.

ראסקין האלט אין דער מיינונג, אז די

מענשען קאנען זיך נישט בעגייסטערען מיט דער הייליגער שעהנקייט פון דעם טעמפעל פון דער נאטור. דער דיכטער זעהט און גלויבט, אז די מענ-שען קאנען ברענגען אלס קרבן דאס טייערסטע, די מענשען בעזיצען א מייסטערהאפטע פעהיגקייט איבערצודרעהען דאס לעבען, צו פארדארבען עס, — מיאוס צו מאכען, צו פארוואנדלען עס אין אנ-אמת׳ן גיהנם. — און ראסקין ווערט א בעל מוסר, א סאציאלער רעפארמאטאר, א בעל עצה, פאר דער מענשהייט און אפט קליבגט זיין שטים פון א ברוגזי-דיגען נביא און ער ציטירט אפט די ביבעל.

אינטערעסאנט און כאראקטעריסטיש איז, וואס ראסקין האט זיין קינדהייט און יוגענד פארבראכט ביי זעהר גוטע בעדינגונגען און זיין אינטערעס צו סאציאלע פראבלעמען איז נישט געווען קיין רעזולטאט פון דער פסיכאלאגיע פון א מענש, וואס איז בעליידיגט דורכ׳ן שיקזאל וואס קומט פון די קיהארטאלען וואו עס הערשט ארימקייט און אונ-צופרידענהייט. — ביי איהם איז דאס געווען א רעז-זולטאט פון זיין שטענדיג וואכען געוויסען, האט שעמט זיך מיט דער פריווילעגירטקייט פון אייבעם וואס געהער׳ט צו א קלייבער גרופע גליקליכע אויף דער ערד.

ראסקין ווייזט אן, אז דער גורל פון אלע גרויסע און חכמים איז, אז מען הערט זיי אפט יע-דען אבער מען פאלגט זיי זעלטען אדער קיינמאל נישט, — אויף דער פראגע פאר וואס עס איז אזוי, ענטפערט ער מיט אנ׳ערקלערונג פון איינעם פון די אינטערעסאנטעסטע פארשטעהער פון דער דייט-שער ראמאנטיק, א פריינדין פון געטע, רחל וואַרנהאגען; „די מענשען זענען גוט, אבער זיי טויגען נישט“.

* * *

ווען דער זקן ראסקין האט דורך די פענסטער פון זיי פארצישען הויז אין קאנסטאן געקוקט אויף דער וועלט און איז אין די געדאנקען דורכגע-גאנגען זיין גאנץ לעבען, זייבע שטענדיגע בעד-מיהונגען אויסצולערנען די מענשען ווי אזוי שעהן און געדעכט צו לעבען און ווען ער האט דערביי א טראכט געטאן, אז זיין גאנצע מיה האט אזוי ווייניג ערפאלג געהאט איז ער אפשר אויך געקומען צו דעם געדאנק, אז „די מענשען זענען גוט, אבער זיי טויגען נישט“.

נײַער פאלקסבלאט
דאס לאדזער רעבען
נײַער פאלקסבלאט

פרייטאג
11
יט
מנחם אב תרצ"ג

אויגוסט
זון-אויפגאנג 4.12
זון-אונטערגאנג 7.09
ליכט-צינדען: 6.57

טויזענטער ארימע יודען צוגענומען די רעכט
צו געניסען פון די ביליגע קיכען
אינטערווענץ פון דעפ. מינצבערג ביים דיר. פון וואיעוואדישען קאמיטעט

ווי בעקאנט עקזיסטירט אין לאדז א וואיעוואדישער קאמיטעט, וועמענס אויפגאבע ס'איז צו שטיצען די ביליגע קיכען פאר ארבייטסלאזע און פרנסהלאזע.

דער דאזיגער קאמיטעט האט אויך געשטיצט די יודישע קיכען, פון וועלכע ס'האבען גענאסען א סך טויזענדער ארימע יודישע משפחות. בלויז אין די קיכען פון „נותן לחם" זענען פערגיסטרירט 1,700 פרנסהלאזע יודען.

לעצטענס האט דער קאמיטעט צוגעשיקט א מעלדונג, אז פון די דערמאנטע קיכען קענען גניסען נאר ארבייטסלאזע, וואס קענען בעווייזען מיט דאקומענטען, ווי: קראנקען-קאסע-ביכלעך, א. אנד. בעשייניגונגען, אז זיי זענען ארבייטסלאז, און היות ווי דער גרעסטער טייל צרכים רעקרוטירען זיך על פי רוב פון פרנסהלאזע יודען, וועלכע זענען רואינירט געווארען פון קריזיס, און קענען אזעלכע דאקומענטען נישט בעווייזען, איז ביי 1000 יודישע פאמיליעס צוגענומען געווארען די רעכט צו געניסען פון די קיכען.

די דערמאנטע יודען האבען דערוועגען אינטערווענירט אין דער קהלה. פרעזעס דעפ. מינצבערג האט אין צוזאמענהאנג דערמיט בעזוכט דעם דירעקטאר פון וואיעוואדישען קאמיטעט — ה' וואיטשינסקי, און איהם איבערגעגעבען אן אויספיהרליכען מעמאריאל. דעפ. מינצבערג האט אנגעוויזען אויף דער גרויסער עוולה וואס ס'ווערט געטון די דערמאנטע ארימע יודען.

דיר. וואיטשינסקי האט פערשפראכען אונטערצונעמען שריט, אז די יודען זאלען ווייטער קענען געניסען פון די קיכען.

שלמה, ישראל און ביילע
זענען מיאוס ארײַנגעפאלען, איז — מילא

(2) דער לאדזער אויספארשונגס-אמט איז לעצטענס אפט אלארמירט געווארען דורך געליטענע פון גנבות אין וואוינונגען, די באלעבאטים, פון וועלכע עס געפינען זיך אויף זומער-וואוינונגען.

מחמת דעם, וואס די גנבות האבען נישט אויפגעהערט — ווי פערמעהרען זיך, האט זיך דער אויספארשונגס-אמט גענומען צום ענין אינטענזיווער און ארויסגעשיקט אין דער שטאט ספעציעלע געהיים-אגענטען, כדי צו כאפען די „פויגעל-בהמ"ים" ביי דער ארבייט.

די שפאצירען פון די געהיים-אגענטען האבען שוין געהאט די פעולה, וואס שוין נעכטען בײנאכט האט אזא פאטרול פון געהיים-אגענטען געכאפט ביי דער האנד א „דריליג", וואס האט זיך מיט א באכשליסעל געפארעט ביים טויער פון סקווער-אווא גאס 7.

מען האט דאס דריטעל — 2 מאנסבילען און איין פרויענצימער — פערהאלטען, און עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז דאס זענען אזעלכע לייט, וואס זענען גוט בעקאנט דער פאליציי: דער ווארשאווער יונגערמאנטשיק שלמה קרעדא, דער לאדזער ישראל שטערן (קאמיענגא 5) און זיין קאבאנקע די 29-יעהריגע ביילע ווינטרויב (קאמיענגא 5).

די ערשטע אויספארשונג האט פעסטגעשטעלט אז די ארעסטירטע האבען געוואלט אויספיהרען אן איינברוכס-גנבה אין א וואוינונג אויף סקווערא 7, אבער, ווי געזאגט, איז זיי דאס „מעסמאכען" נישט געגאנגען פערשיט"...

דערווייל זיצען זיי.

צוליב א נארישער בארנע
איז א יוד ארעסטירט געווארען

(2) פאר'ן אויבס-קרעמעל אויף קיליגסקיעגא 4, איז נעכטען אויסגעבראכען א בלוטיגע איבערטורע.

געשעהען איז אט-וואס:

דער 8-יעהריגער סטאניסלאו קראיעווסקי, האט ארויסגעגנבעט פון דעם דערמאנטען געוועלבעל א בארנע.

די באלעבאסטע פונ'ם געוועלבעל, א געוויסע לאה שיינפעלד, האט דעם גנב געכאפט און געוואלט איהם מקיים פסק זיין.

גראד האט זיך געמאכט אז עס איז פערבייגעגאנגען דער פוהרמאן ווינצענטי גאיא וועלכער האט זיך אנגענומען דעם גנב'ס קשיות און גענומען זידלען די אויבסט-הענדלערין.

א צווייטער דורכגייער, איינער יוסף רובינשטיין האט זיך ווידער אנגענומען פאר דער אויבסט הענדלערין און אנגעהויבען צו זידלען גאיאן.

פון ווארט צו ווארט, און — ס'האט זיך ענטוויקעלט א ריגע - קאמף להבדיל שעקספיר-קראוזער...

עס האט זיך אין דעם ענין גענומען אריינמישען פאליציי, וועלכע האט דאס געשלעג ליקווידירט, און רובינשטיינען אלס „אנגריפס-צד" (נישט בתנם האט מען שוין ביי דעם מזרח-פאקט פעסטגעשטעלט, ווער עס דארף בעטראכט ווערען אלס אנגרייפער...) אפגעשטעלט אין 5-טען קאמיסאריאט.

ער דארף הייסען גנב-גנב'אווסקי
ווי קומט מאיאווע קרחת צו פערהוילענע 800 זלאטעס

(2) דעם 17-טען נאוועמבער פ. י. האט איינער מאיר וואלמאן איבערגעשיקט דורך פאסט דעם אינהאבער פון א מאיאנטעק אין יא-זומין, מאגדאליצקי 841 זלאטעס מיט 50 גראשען פאר צוגעשטעלטע מילך.

נאך א געוויסער צייט האט זיך וואלמאן געווענדעט אין דער פאסט מיט א טענה און מיט א פאסט-קוויטונג:

— סטייטש, ער האט דאך ארויסגעשיקט מאגדאליצקין 841 זלאטעס מיט 50 גראשען און יענער האט בלויז בעקומען 1 זלאטעס מיט 50 גר.

דאס קלייניגעלד האט, אלזא, געשטימט: און דאס גרויס-געלד, די הונדערטער זענען איבגעגנבעט געווארען...

מילא. האט מען זיך גענומען דעם ענין גענוי חוקר ודורש צו זיין, און מען איז דערגאנגען אז די אנווייזונג האט אנגענומען איינער פון די בעאמטע סטאניסלאוו מאר-מאיעווסקי.

איז ער נעכטען, דער סטאניסלאוו מאר-מאיעווסקי געשטאנען פאר'ן לאדזער שטאטישען געריכט, און האט בעקומען א פסק-דין — 8 חדשים צו זיצען. (משמעות לויט'ן מספר פון די הונדערטער)...

עס איז כדאי צו בעמערקען אז דער פערמשפטער איז א ברודער פון דעם מיט יאהרען צוריק בעקאנטען נאציאנאלען טוער און פאטריאט, יוגעניוש מאר-מאיעווסקי. וועלכער איז אויך איינגעמישט געווען אין מיסברויכען פון אויבערשלעזישען פלעביסציט-קאמיטעט, דער יוגעניוש איז דערנאך געשטארבען און איז דאן בעפרייט געווארען פון שולד און שטראף.

א שווינדעליי פון שווינדלערן
גוט — דאס ווייב, אבער וואס איז דאס קינד שולדיג?

(2) איינער מלך לעסקי, האט, געהענדיג אויף דער דאלגא גאס בעמערקט ווי איינער א יוד טראגט א קינד.

איז איהם עפעס דער דאזיגער יוד פארגעקומען צו זיין אויפפאלענד, — און ער איז איהם נאכגעגאנגען און געזעהען אט-וואס:

קודם איז דער יוד אריין אין טויער אויף פאלנאצנא 26, איבערגעלאזט דארט דאס קינד און געוואלט אוועק.

אין דעמזעלבען מאמענט איז אבער פון טויער ארויסגעלאפען עפעס א פרוי און געמאכט א גרויס געוואלד.

דער יוד האט דאן צוגענומען דאס קינד, און איז אוועק ווייטער.

אפגעשטעלט האט ער זיך ביי פילסודסקיעגא 26, וואו ער האט איבערגעחזרט די זעלבע מעשה, וואס אין טויער פון פאלנאצנא 26.

אבער דא האט איהם ווידער געשטערט איבערצולאזען דאס קינד עפעס א מאנספערשוין.

האט דער יוד בלית ברירה ווידער צוגענומען דאס קינד און געפרובט עס איבערלאזען אין טויער אויף פאמארסקא 6.

דא האט שוין לעסקי נישט געקאנט אויסהאלטען און ער האט שוין געמאכט א געוואלד.

א אנגעקומענער פאליציאנט האט דעם יודען ארעסטירט — זיין נאמען איז אברהם-הערש שווייגער (פון דאלגע 37) און נעכטען איז ער געשטאנען פאר'ן געריכט.

ער, ווינציגסטענס, איז שוין איצט פערזארגט מיט א האלב יאהר דירה און חיונה, ווארום ער האט נעכטען בעקומען א פסק דין פון געריכט. — 6 חדשים צו זיצען. (די שטראף איז אפגעלייגט — מסתמא אויף בעסערע צייטען).

אויפ'ן פראצעס האט ער זיך פערטיידיגט, אז דאס ווייב האט איהם אוועקגעווארפען און ער האט זיך נישט געקאנט אן עצה געבען מיט'ן קינד.

אפטייקען
היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט בײנאכט דיזשורירען: מ. קאצפערקעוויטש (זגערזשער 54), י. סיטקעוויטש (קאפערניקא 26) י. זונדעלעוויטש (פיעטרקאווער 25) סאקאלעוויטש און שאט (פשעיאזד 19), מ. ליפיעץ (פיעטרקאווער 193), ריכטער און לאבאדא, (11 ליסטאפאד 86).

ד"ר מעד.
מ. העללער
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
צוריקגעקעהרט
8 טראגוטא 8, טעל. 17989.
נעמט אן ביז 10 פריה און פון 4-8 אוו.
פאר פרויען א ספעציעלע ווארטע-זאל.
אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

אינספעקציע פון שול-לאקאלען אין לאדז

(2) אין שייכות מיט'ן אנהויב פון שול-יאהר, האט זיך אויפ'ן אויפטראג פון ווארשעווער-לאדזער קרייז-שול-קוראטאריום אנגעהויבען א קאנטראלע פון שול-לאקאלען, ובפרט פון פריוואטע מיטעל-שול-לאקאלען, כדי פעסטצושטעלען, צי דער אלגעמיינער מצב פון די לאקאלען ענטשפרעכט די געהעריגע פאדערונגען.

צוגאב-פאבאר-קאמיסיעס

(א) די לאדזער שטאטישע סטאראסטווע האט פעסטגעשטעלט די טערמינען פון די צוגאב-באבאר קאמיסיעס אויפ'ן חודש אויגוסט.

דעם 16 ד. ח. וועט אויף פיעטריקאווער 165 אמטירען א צוגאב-קאמיסיע פאר פ. ק. או. לאדז-שטאט 1. עס דארפען זיך צושטעלען פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1912 און עלטערע, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און 11 פאליציי-קאמיסאריאטען.

דעם 28 ד. ח. וועט אין דעמזעלבען לאקאל אמטירען א צוגאב קאמיסיע פאר די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 14 פאליציי-קאמיסאריאטען.

לאדזער רעגירונגס-קאמיסאר
פערקלענערט דעם טאג-לוין פון די סעזאן-ארבייטער

(2) עהערנעכטען איז ביים רעגירונגס-קאמיסאר, ה' וואיעוואדזקי פארגעקומען א לענגערע קאנפערענץ מיט פארשטעהער פון אלע פראפעסיאנעלע פעראיינען.

עס האט זיך געהאנדעלט וועגען רעדוצירען די לוינען פון די סעזאן-ארבייטער, וואס דער ה' וואיעוואדזקי וויל אדורכפיהרען — פון 5 זלאטעס א טאג אויף 4.

די ארבייטער-פארשטעהער זענען דערווייל נישט איינגעגאנגען אויף דער רעדוקציע-פארשלאג, און דער קאמיסאר האט זיי דאן געווארענט, אז אויב די ארבייטער וועלען אויף דער רעדוקציע נישט מסכים זיין, וועט ער מחמת'ן מאנגעל אין געלד, געצוואונגען זיין צו פערענדיגען די סעזאן-ארבייטען אין משך פון די נאהענטסטע וואכען — שפעטסטענס ביז'ן 1 סעפטעמבער ה. י.

איצט איז די ברירה ביי די ארבייטער.

רעגירונגס-קאמיסאר וואיעוואדזקי לוסטרירט
די אפטיילונג פאר סאציאלער שוץ

דער רעגירונגס-קאמיסאר אינזש. וואיעוואדזקי, האט אין דער בעגלייטונג פון מאגיסטראט-דירעקטאר קאלינאווסקי לוסטרירט די אפטיילונג פאר סאציאלער הילף אויף זאוואדזקא 11. דעם קאמיסאר האט דער נאטשעלניק ווישלאווסקי בעקאנט מיטען לאקאל און מיט די איינריכטונגען.

געענדערט דער טעלעפאן-נומער
פון נאטשעלניק ווישלאווסקי

דער קאבינעט פון נאטשעלניק פון דער סאציאלע הילף-אפטיילונג ביים מאגיסטראט — ווישלאווסקי, האט בעקומען א נייעם טעלעפאן-נומער 163,15. דער ביזאיצטיגער טעלעפאן-נומער 180,67 איז סקאסירט געווארען.

בעפאר איהר פאהרט אויף
ערהאלונג!
קויפט איין | קויפט איין
נייעסטע פערפומען
ערשטקלאסיגע פודערן, טואלעט-זייפען זאווי אלערארט מאדערנסטע קאסמעטיק
צו פאבריקס-פרייזען
אין דער בעקאנטער פערפומעריע
י. דרוקער
5 זאוואדזקא 5
טעל. 175-92
רעיעלע און סאלידע בעהאנדלונג!
הורט און דעטייל
הורט! | דעטייל!

א גאַסט פון היטלער-לאַנד אין לאָדז

ווי מ'טיילט אונז מיט פון א זיכערער קוועלע איז געקומען קיין לאָדז הער פייט, א אגענט פון א דייטשער עקספּאָרט-פירמע פון דער אַבּפאַל און אָטע-בראַנזשע.

דער דאָזיגער אגענט בעמיהט זיך צו בעקומען בעשטעלונגען ביי יודישע אַבּפאַל-הענדלער און פאַבריקאַנטען.

מיר האַלטען פאַר אונזער חוב נאָכאַמאָל צו דערמאָנען די סוחרים און פאַבריקאַנטען זייער פליכט שטרענג אָבצוהיטען דעם אנטי-היטלעריס-טישען באָיקאָט און גלייכצייטיג וואָרנען מיר אַז מיר וועלען תיכף שטעלען אויף דער שוואַרצער ליסטע פון דער יודישער פּרעסע די יודען, וועלכע וועלען עובר זיין אויפ'ן חרם פון דייטשע סחורות.

דער קאָמיטעט פאַרן אנטי-היטלעריסטישעןווירטשאַפטליכען קאַמף אין לאָדז
וואָלטשאַנסקאַ 37.

בעשטימט א רעגירונגס-קאָמיסאַר
פאַר דער לאָדזער האַנדעלס-און אינדוסטריע-באַנק

(א) לויט א דעקרעט פון פינאַנץ-מיניסטער איז בעשטימט געוואָרען אַלס קאָמיסאַר פון דער „באַנק האַנדלאָוויע פּשעמיסלאָווי" אין לאָדז דער ראַטגעבער פון פינאַנץ-מיניסטעריום, ה' פּושאַק.

די דאָזיגע בעשטימונג שטייט אין שייכות מיט דער שווערער פינאַנציעלער סיטואַציע פון דער דאָזיגער באַנק.

דער ה' פּושאַק — דערוויסען מיר זיך, — וועט אויך אַדורכפיהרען אַן אינספּעקציע פון אַנדערע בענק ובפרט פון די קלענערע, וועלכע געפינען זיך, מחמת'ן קריזיס, אין אַ שווערען פינאַנציעלען מצב.

ענדערונגען אין די רייזעס
פון די עמיגראַנטען-טראַנספּאָרטען קיין אַמעריקאַ

(2) די לאָדזער אַפּטיילונג פון עמיגראַציע-סינדיקאַט אינפאָרמירט, אַז דער עמיגראַציע-טראַנספּאָרט וואָס האָט געדאַרפט אָפּשווימען אין אַמעריקאַ מיט דער שיף „פּולאַסקי" וועט אַרויס-פאָהרען פון וואַרשאַ נישט דעם 10, נאָר דעם 16 ד.ח. און פון גדיניע וועט ער אָפּשווימען נישט דעם 14-טען נאָר דעם 19-טען ד.ח.

דער קומענדיגער טראַנספּאָרט וואָס האָט געדאַרפט אָפּשווימען פון גדיניע מיט דער שיף „פּאָלאָניאַ" דעם 25 ד.ח. איז אינגאַנצען אָפּגערופען געוואָרען און די נאָענטסטע עמיגראַנטען-טראַנספּאָרט וועט אַרויספאָהרען פון וואַרשאַ דעם 11-טען סעפּטעמבער און וועט אָפּשווימען פון גדיניע מיט דער שיף „קאָשטשושקאָ" דעם 15 סעפּטעמבער.

די עמיגראַנטען וואָס האָבען געזאָלט אָפּ-פאָהרען מיט דער שיף „פּאָלאָניאַ" וועלען אָפּ-שווימען מיט דער שיף „פּולאַסקי" ד.ה. אַנשטאָט 25. ד.ח. — דעם 19 ד.ח.

די עלטערע און די עממאַ
שוועסטער-ליבע קומט צוהילף די זינדיגע ליבע

(2) מאַרטאַ דרעגער האָט דעם 9. מערץ ה. י. געמאָלדען אין דער פּאָליציי, אַז איהר שוועסטער די 27-יעהריגע עלזאַ, האָט אַריינגעוואָרפען איהר אַלזאָס אַ קינד אין קלאָזעט.

דערנאָך האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז עלזאַ האָט נישט אַריינגעוואָרפען דאָס קינד אין קלאָזעט, נאָר איבערגעלאָזט עס אויף די טרעפּען פון נאַרוטאָוויטשאַ 13.

געהאָלפען האָט איהר אין דעם די שוועסטער איהרע, עממאַ.

בעטען איז די 27-יעהריגע עלזאַ און די 30-יעהריגע עממאַ געשטאַנען פאַר'ן געריכט.

עלזאַ האָט זיך פערטיידיגט דערמיט, וואָס מחמת דעם, וואָס זי האָט געבוירען אַ ממזר'ל, האָט מען זי אַרויסגעוואָרפען פון שטוב, און דער פער-פיהרער איהרער האָט מיט איהר נישט געוואָלט חתונה האָבען. קיין אַרבייט האָט זי נישט געקאָנט בעקומען.

דאָס געריכט האָט פערמשפּט עלזאַן אויף אַ האַלב יאָהר טורמע, און עממאַ'ן פרייגעשפּראָכען.

איינשרייבונגען אין די פאַך = שולען

(2) סונ'ם 16 ד. ח. הויבען זיך אָן איינ-שרייבונגען אין די פאַך-צובילדונגס-שולען.

עס זענען זיך מחויב איינצושרייבען: טער-מינאַטאָרען, פּראַקטיקאַנטען און יוגענטליכע אַר-בייטער פון ביידע געשלעכטער, אין דעם עלטער פון 15 ביז 18 יאָהר.

די איינשרייבונגען וועלען געמאַכט ווערען 4 טעג: דעם 16, 17 18 און 19 ד. ח.

די אַרבייטס געבער וועלכע וועלען נישט מקפּיד זיין אויף דער פליכט, אַז די פּראַקטיקאַנ-טען און טערמינאַטאָרען זאָלען זיך איינשרייבען אין די פאַך-שולען, וועלען פערמשפּט ווערען אויף 6 וואָכען אַרעסט, אָדער אויף א געלד-שטראָף ביז 250 זלאָטעס.

אָרטאָפּעדישער אַנשטאַלט

באַנדאַזשען, קאָרסעטען, אָר-טאָפּעדישע אַפּאַראַטען אַלער אַרט, לייכטע פּלאַט-פוס-איינלאַגען בעגען פּוס-שמערצען אַלס נאָך גיפּס-אָבדרוק.

Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović
פּיעטריקאָווער 119. טעל. 231-81.

יודיש טעאַטער
„פילהאַרמאָניע"
נאַרוטאָוויטשאַ 20, דיר.: ד. צעלמייסטער

היינט, פרייטאַג און מאָרגען, שבת, האַלב 10 אָוונט און מאָרגען שבת האַלב 5 נאָכמיטאָג

גאַנץ לאָדז איז עלעקטריזירט! 3 שעה פון אמת'ן עונג-שבת רעדט וועגען די גאַסטשפּילען! אין „פילהאַרמאָניע" פאַר קליין געלד

פון דעם אַמעריקאַנער גאַסט, דער שטאָלץ פון דער יודישער אָפּערעטע

מיכאל
מיכאלעסקאָ

צוזאַמען מיט דער פענאָמענאַלער פּרימאַדאָנע

בעטי סימענאָוו

אין דער גרויסער אויסערגעוועהנליכער אימפּאָזאַנטער אָפּערעטען-שלאָגער אין 3 אַקטען, (6 בילדער), 30 נומערן געזאַנג און טענץ, רעקאָרד-שלאָגערס איינס-ביי-איינס

דער לעצטער טאַנץ

וועלכע איז איבעראַל אָנערקענט דורך די פּרעסע און פּובליקום.

אין דער אָפּערעטע „דער לעצטער טאַנץ" נעמען אָנטייל איבער 50 פּערזאָן
אַ טעמפּאָ-קאָנצערט צוזאַמענשפּיל פון די בעסטע יודישע אַרטיסטען אין פּוילען.
אַ פערגרעסערטער כאָר, באַלעט, אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון קאָמפּאָזיטאָר דוד ביינגעלמאַן. טעכנישע לייטונג: ק. גוטמאַן.

8-טוגב! מאָרגען, שבת האַלב 5 נאָכמיטאָג 8-טוגב!
פּאָפּולערע פאָרשטעלונג צו זעהר ביליגע פּרייזען.

זונטאָג 12 בייטאָג אַ פריהמאָרגען-פאָרשטעלונג פאַר אַרבייטער-אינטע-ליגענץ — איינהייטס-פּרייזען. —:— פערזאָרגט אייך בעצייטענס מיט בילעטען.

דער סך-הכל: דאָס שענסטע פון שענסטען, דאָס בעסטע פון בעסטען, אַזוינס האָט מען נאָך אין לאָדז נישט געזעהען. קומט און איבערצייגט אייך!

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון „פילהאַרמאָניע".

אַ קלייז קינד דערטרונקען גע-וואָרען אין אַ טאָרף-פעלד

(2) אין דאָרף פּאָלוואַרק, פּיעטרקאָווער קרייז, האָט פּאַסירט אַ טרויעריגער פאַל מיט אַ קינד — אַ מיידעלע פון 2 יאָהר, לעאָקאַדיאַ שימטשאַק, וועלכע האָט זיך פערבלאָנדזשעט אין א טאָרף-פעלד און איז דאָרט דערטרונקען גע-וואָרען.

ערשט אין אַ צייט שפּעטער האָט מען אויס-געזוכט איהר טויט'ן קערפּער.

ביים שפּילען זיך

(2) ביים שפּילען זיך מיט נאָך קינדער אויפ'ן הויף פון גדאַנסקאַ 14, האָט זיך דער 9-יעהריגער דוד ל' ויילע פון דעם זעלבען הויף, מיט אַ קינדער-וועגעלע צובראָכען דעם לינקען פוס.

מ'האָט דאָס קינד אָפּגעפיהרט אין אַננאַ-מאַריאַ-שפּיטאַל.

ענדגילטיגע ליקווידאַציע פון דער אַלטשטעטישער פאָלקס-באַנק

(א) נאָך די מיספּרוּליכען וואָס זענען מיט אַ צייט צוריק ענטדעקט געוואָרען אין דער „אַלטשטעטישער" פאָלקס-באַנק, אויף פּלאַץ קאָשטשעלני 4, און דער פערוואַלטונג איז טראָץ אַלע בעמיהונגען נישט געלונגען צו סאַנירען די לאַגע — וועט איצט אַדורכגעפיהרט די פּוּלשטענדיגע ליקווידאַציע פון דער באַנק און דעריבער וועט זי אינגאַנצען געשלאָסען ווערען.

Dr. med. H. LUBICZ

ספּעציאַליסט פאַר ווענערישע און געשלעכטס-קראַנקה

צוריקגעקעהרט

צעגעלניאַנאַ 7. טעל. 141-32.
נעהמט אָן פון 8—10 פריה, פון 12—2 נאָכמ. און פון 5—8 אָוונט, זונטאָג פון 9-11 בייטאָג

ר. איזראַעל

דיועקטאָר אַדאָלף גאָלד

סענסאַציאָנעל-שפּאַנענדער ראָמאַן פון יודישען לעבען

19

אַ פונק פון האָפענונג האָט זיך אַריינגעגנבעט צו פרוי גאָלד אין האַרצען. זי האָט קיינמאָל נישט געגלויבט אין אַדאָלף'ס שולד, ביז זי האָט אַליין גע-הערט מיט איהרע אייגענע אויערען ווען אַדאָלף האָט אין געריכט ערקלערט: „איך בין זיך מודה אין דער שולד", זי האָט אָבער נישט פערשטאַנען אַז ס'קען מען זיין אַזאַ מעגליכקייט מען זאָל זיך מודה זיין אין דער שולד און נישט שולדיג זיין. איצט איז איהר דאָס געוואָרען פערשטענדליך באַכדעם ווי דער מאַן טאַקע האָט איהר געגעבען עטליכע אויפ-קלערונגען און השערות, האָט זי די גאַנצע טרוי-ריגע געשיכטע אַנדערש געזעהן און געפיהלט...

קאַפּיטעל 5

וואָס זוכט זי ביי לעאָנען...

אין צימער, וועלכער איז געווען בעלויכטען נאָר פון דעם ליכט פון דער קליינעם באַנ-אויוון וואָס איז געשטאַנען אין'ם ווינקעל — איז אַ מאַנספּער-שוין און אַ פרוי געשטאַנען אַקעגענאיבער זיך מיט מיצעס, ווי יעדער פון זיי וואָלט געוואָלט אַז דער אַנדערער זאָל אויפקלערען די סיבות פון זיין אָנוועזענהייט אין דעם דאָזיגען צימער. די פינגער פון דער פרוי, אַנלעהנענדיג זיך לייכט אויפ'ן שרייב-טיש, האָבען געציטערט. און דער צווייטער האַנד, האָט מאַכטלאָז זיך אַראָפּגעלאָזט די הענטשקע, וואָס זי האָט אָט וואָס אַראָפּגענומען, דער מאַנס-פּערשוין, וועלכער איז געשטאַנען מיט די פּלייצעס צו דער טיר, דורך וועלכער ער איז ערשט וואָס אַריינגעקומען, האָט געהאַלטען אויף דער האַנד זיין פוטער, דעם הוט האָט ער נאָך געהאַט אויפ'ן קאָפּ און אין מויל אַ פערלאָשענעם פּאַפּיראָס.

דער מאַנספּערשוין האָט זיך דער ערשטער בע-הערשט. ער האָט דאָס פוטער אַוועקגעוואָרפען אויפ'ן ערשטען בעסטען שטוהל, און איבערגעדרעהט דעם עלעקטרישען קאָנטאַקט, אין צימער איז גע-וואָרען ליכטיג, די פרוי האָט געמאַכט אַ שריט צוריק, אויף איהר פּנים האָט זיך אָפּגעשלאָגען אַן אויסערגעוועהנליכער פערוואונדערונג, וואָס איז גע-ווען פערבונדען מיט שרעק. זי האָט נישט דערקענט איהר אייגענע שטים, ווען זי האָט אויסגעשריגען:

— ווער זענט איהר? וואָס פערלאַנגט איהר דאָ?

— מיר דוכט זיך, האָט ער צערליך געזאָגט, אַז די דאָזיגע פראַגע האָב איך געדאַרפט שטעלען, נישט קוקענדיג דעריויף האָב איך גערנישט געגען דעם, אַז איך זאָל זיך פאַר אייך פאָרשטעלען, איך הייס לעאָן דאָבּושינסקי. איהר וועט מיר ער-לויבען אייך צו פרעגען וואָס האָב איך צו פערדאַנקען אייער אומגעריכטען וויזיט ביי מיר?

זי האָט געשוויגען. דאָבּושינסקי האָט געקוקט אויף איהר מיט אַלץ שטייגענדער פערוואונדערונג ער האָט איצט בעמערקט אַז פאַר זיין קומען האָט זי אַלץ איבערגעוואָרפען און איבערגעקעהרט אין אַז ער האָט זי געכאַפּט ממש ביי דער „אַרבייט". דאָך האָט ער פערשטאַנען אַז ער האָט פאַר זיך נישט קיין געוועהנליכע גנבטע. די פרוי איז געווען זעהר שיין און האָט געטראָגען אַ שוואַרץ טריקאָ-קלייד. וועלכעס האָט בולט געמאַכט די ליניעס פון איהר שלאַנקען קערפּער. דאָס פערהאַלטען זיך פון דער פרוי און איהרע מלבושים האָבען איהם געגעבען צו פערשטעהן אַז ער האָט פאַר זיך אַ מענש, וועלכער פערבערגט אין דער אַריסטאָקראַטישער געזעלשאַפט. אָבער וואָס טוט זי אין זיין וואוי-נונג? צוליב וואָס האָט זי זיך דאָ אַזוי בוזיג גע-דאַרפט בעקענען מיט זיין איינריכטונג?

— לעאָן דאָבּושינסקי? האָט זי איבערגעפרעגט.

צובליגענדיג זיך צו איהם. אויב איהר הייסט אַזוי טאָ וואָס פערלאַנגט איהר דאָ?

— דאָס איז דאָך מיין וואוינונג, האָט ער גלייך גילטיג געענטפערט.

— דאָס איז אייער וואוינונג?...

זי האָט גענומען דעם שליסעל פון טיש.

— דאָס איז וואוינונג נומער 111, נישט אמת?

האָט זי שנעל געפרעגט.

— ניין, נומער 111 איז אַ שטאָק העכער, פונקט איבער מיין וואוינונג.

די פרוי האָט נאָך אַלץ נישט געגלויבט.

— אָבער איך האָב דאָך געעפענט די וואוי-נונג מיט דעם דאָזיגען שליסעל?

— איך מיט הער ווינקעל וועלכער וואוינט איי-בער מיר, האָבען מיר דיזעלבע שלעסער, און דיזעל-בע שליסלען.

די אומבעקאַנטע האָט טיף און לייכט אָפּגע-אָטעמט און איז צוגעגאַנגען צו דער טיר.

— אַ גרויסער שאָד, האָט זי געזאָגט, איך האָב געהאַט אַ טעות, איך בעט ענטשולדיגונג.

דאָבּושינסקי איז אונבעוועגליך געשטאַנען ביי דער טיר, ער איז געווען אַ גוט-ערצויגענער מענש, ער האָט געהאַט אַ דעליקאַט בלאַס גלאַט-אויסגע-זירט געזיכט און געווען עלעגאַנט אָנגעטאָן, דייגע גרויסע אויגען און דאָס גלייכע קליינע מויל האָבען איהם געמאַכט עלטער ווי ער איז ווירקליך געווען.

די פרוי איז צוגעגאַנגען צו איהם זעהר נאָהענט אָבער ער האָט זיך נישט גערוהרט פון אָרט.

— איהר וועט אַזוי גוט זיין מיך אַדורכלאָזען האָט זי שטאָלץ געזאָגט.

— באַלד, האָט דאָבּושינסקי געענטפערט נישט ריהרענדיג זיך ווייטער פון אָרט.

— איך האָב דאָך אייך אויפגעקלערט, ווי אַזוי איך בין דאָ אַריינגעקומען, ס'איז פּאַסירט מען אַ טעות, וועלכען איך בעדויער שטאַרק, איך בעט מיך גלייך אַרויסצולאָזען פון דאַנען.

— צוליב וואָס דאַרפט איהר זיין אין ווער-מ'ס וואוינונג. איהר ווילט ביי איהם אַדורכפיהרען אַ רעוויזיע אַזוי ווי איהר האָט דאָס דאָ געמאַכט, האָט דאָבּושינסקי געפרעגט, אָנווייזענדיג אויף דער אומ-אָרדנונג וועלכע איז געמאַכט געוואָרען דורך דער אומבעקאַנטער.

— דאָס דאַרף אייך נישט אינטערעסירען, האָט זי געענטפערט.

— ביי געוועהנליכע בעדינגונגען, פערשטעהט זיך, אַז נישט, אָבער איצט דאַרפט איהר געדענקען אַז איך האָב אייך געטראָפען ווען איהר האָט איי-בערגעקעהרט מיינע פּאַפּירען, דעריבער קען איך זיך משער זיין אַז איהר ווילט אויך ביי מיין פריינד ווערפעל אַדורכפיהרען אַזאַ רעוויזיע.

— און אויב אַפילו יאָ, טאָ וואָס איז דאָס אייער עסק, אפשר האָב איך בעקומען אַ דערלויבניש אַדורכצוזוכען זיין וואוינונג? אַט דאָס איז זיין שליסעל, נישט אמת?

(פאָרטזעצונג קומט).

א קינד. וואס וויל נישט געהערן צו זיין מאמע

העכסט-סענסאציאנעלע לאָזער פאסירונג

עס איז א וואונדער־געשיכטע געצייכנט פון לעבען אליין און אויפגעשריבען דורכ'ן פערפאסער, וועלכער קאן די העלדען און ווייסט אלע פרטים פון זייערע איבערלעבענישען.

אנהויבען, הויבט זיך אן די געשיכטע הערי־פון, וואס מאשא ראזענוואלד, א יונג, פריש ווייבעל איז פלוצלינג געבליבען אן אלמנה אהן מיטלען צום לעבען. געהאט א מאן א וועבער, געהארעוועט אונטערן וועב־שטוהל, קוים מיט צרות אויסגעשלאגען דאס ביסעל חיונה, מיט פרייד גע־פראוועט דעם ברית פון זיין יונגעלע שלמה און אומגעריכט אוועקגעשטארבען, לאזענדיג א גאלדען קינד, אין וועלכען טאטע־מאמע און שכנים האבען זיך געציטערט.

געוויינט און געקלאגט האט די פערצאגטע מאשע ראזענוואלד, אבער צום קלאגען און יאמערען אפילו נאך א געליבטען מאן, נעהמט אויך אמאל א סוף, בפרט אז דער מענש איז אליין שיין און א בריעל'ע אויפ'ן שויס, מאהנט עסען און דאר־גען פאר דעם טאג און נאכט.

אמת, די לאגע ביים יונגען ווייבעל איז גע־ווען זעהר א טרויעריגע, זי האט נישט געהאט אויפ'ן ע'ס'טען אבבייסען צומארגענס נאכ'ן מאנס טויט. כאטש דעמאלט איז נאך נישט געווען קיין קריזיס, מענשען האבען נאך געלעבט און גע־לאבט, אבער ארימעלייט פון אזא גראד, ווי מאשע ראזענוואלד, וועלכע האט געוואוינט אין א קליין שטיבעל אויף זגערזשער גאס האבען גאנץ אפט אויך אין יענע צייטען געקענט טאמלען פאר א שטיקעל חמץ.

א גליק איז געווען פאר פרוי ראזענוואלד. וואס איהר שוועסטער, א קינדערלאזע, איז א גוט־הארציגע, און איהר מאן, כאטש א בהמה־הענד־לער, א מענש, וואס ס'איז א שאד אז א נעגעלע זאל איהם וויי־טאן, די שוועסטער מיט'ן שוואגער האבען זיי ארומגעריגעלט מיט זארגפעלטיגקייט; ביי איהר צוגענומען דאס קינד, געדונגען פאר דעם א אם, און פרוי ראזענוואלד איז ווידער געווארען פור־גלי־פריי, מיט מיידלעך צוגלייך, אהן דער לאסט פון זארגען. ווי פאר דער חתונה. אין מאשע ראזענ־וואלד ווידער געגאנגען צו דער ארבייט, זי איז גע־ווען א שניידערין און פערדינט פאר זיך. זי האט פונסניי זיך אנגעהויבען שיין קליידען, אויסגע־האלטען זיך און פאר'ן קינד, וואס איז געהאדער־וועט געווארען אין הויז פון איהר שוועסטער און שוואגער, פלעגט זי ברענגען מתנות ווי א שטייגער א מהמע, וואס קומט צו גאסט און פרייט זיך מיט א קרובה'ש חנעוודיג קינד.

אפנים, דער יונגער אלמנה איז בעשערט גע־ווען נישט אפצופיכסטערען איהרע יאהרען אין איינזאמקייט און עלענד, ווימיה'אלמנה'ריין, איז זי דער געקומען אין געזעלשאפט און אין איהר האט זיך פערליבט א יונגערמאן וועלכער האט איהר פארגעלייגט מיט איהם חתונה האבען און באלד אוועקפאהרען קיין אמעריקע, וואוהין ער ווערט ארויסגעפאדערט פון זיינע עלטערען און משפחה.

מאשע ראזענוואלד'ן איז דער יונגערמאן אויך אנ'אמת געפעלען געווארען און זי האט בעשלא־סען מיט איהם צו פערבינדען איהר ווייטערדיגען גורל, פון איהר ליבע האט זי טאקע באלד דערציילט איהר שוועסטער און שוואגער, וועלכע זענען גע־ווען צו איהר שטארק צוגעלאזען און האבען איהר אויך צוגעזאגט צום שידוך. בפרט, אז ס'האט גע־שמעקט מיט פאהרען קיין אמעריקא, וועלכע הטא געשמט פאר א מדינה, וואו עס רעגענט מיט גאלד.

— באַרעלע, ס'וועט דיר גוט זיין, אז דו וועסט זיך באר אריבערכאפען אהין... — האט מען איהר אנגעמאכט חשק צום שידוך.

און וואס אנ'אמת איז אויך דער יונגערמאן מיט זיין ערנסט און שכל'דיגקייט אלעמען שטארק געפעלען געווארען און פון שידוך איז געווארען. מאשע ראזענוואלד האט אפיציעל געענדערט איהר נאמען אויף מאשע פרידע און זי איז צוזאמען מיט איהר מאן אוועקגעפאהרען קיין אמעריקא. די גע־זעגענונג מיט איהר אנדערהאלבען־יעהריגען קינד איז געווען א הערשיטערדיגע. די יונגע מוטער האט ממש זיך צוזאמענגעבראכען זי איז אוועקגע פאלען א פערחלשטע און נעבען איהר איז געפאלען אין אהנמאכט די שוועסטער מיט'ן שוואגער, וועלכע זענען געווען צו איהר צוגעבינדען מיט די אונאנזעהבארע פעדים פון ליבשאפט, וואס עס האט א פאטער און מוטער צו זייער קינד. עס איז געווען א שרעקליכער אפשיד וואס האט געקאסט א סך לעבען אויך זייטיגע מענשען, וועלכע האבען ביגעוואוינט די צעשיידונג.

דאס קינד, ביי וועלכען די געזעגונג איז גע־ווען אנ'אומקלארע סצענע פון געוויין אהן א בע־שיינפערליכען פארוואס, איז געבליבען פערבליפן און צומאל נישט מיטגעוויינט אלעמענס געוויין.

זינט יענעם מאמענט האבען זיך געריקט יאהרען נאך יאהרען. שלמהלע איז אויסגעוואקסען שיין, געזונד, מוסקולירט; דער פעטער און מוהמע ביי וועלכע ער איז אויפגעצויגען געווארען, זענען איהם געווען באהענט ווי טאטע און מאמע, הגם מען האט איהם קלאר געמאכט, אז נישט דער בהמה־סוחר און נישט זיין פרוי וועלכע ער־שלען איהם אזוי, זענען זיינע עלטערען. מענשען, זייטיגע האבען זיך געקויפט די מצווה און פערסמט דעם זיסען צוטרוי. וואס דאס יונגעל שלמה האט געהאט צו זיינע אפוטרופסים, אבער שלמה, ווען עס איז געווארען עלטער, שוין געווען אין דער פערטער קלאס גימנאזיע האט זיך אפגעגעבען א חשבון פון זיין מצב און ערקלערט דער מוהמע וועלכע האט געציטערט איבער איהם, ווי איבער א פייגעלע, ס'זאל נישט אנטלויפען, אז ער וועט אויף שטענדיג פערבלייבען ביי איהר און אז ער וועט צו 21 יאהר אליין זיך לאזען צושרייבען פאר איהר געזעצליכען זוהן.

פערשטעהט זיך אז פעטער און מוהמע וועלכע זענען געווען קינדערלאז זענען געווען גליקליך צו הערען אזא צוזאג פון יונגעלע אין וועמענס רייד עס האט זיך געהערט א גאנצע פון טיפער דאנק־בארקייט צו די האזיגע ליבע מענשען.

בעווייס, אלע יאהרען זענען אנגעקומען פון אמעריקא בריף, וואס אמאל בעסערע בריף, וואס רימע גרויסע פאר דער שוועסטער און שוואגער און טויזענטער קושען פאר שלמהלען דעם זוהן.

די שוועסטער האט פון לאדז געשריבען קיין אמעריקא גוטע ענטפערס וועגען שלמהלען; שלמהלע האט אייגענהענדיג אויך גע־שריבען צו דער מוטער אבער דאס שרייבען זיינס איז געווען א צוגעווארעמטס. אין די בריוולעך האט זיך נישט געשפירט קיין בענקשאפט פאר'ן אייגען בלוט און פלייש.

אז ביי די פרידעס אין אמעריקא זענען די ביזנעס אוועק גוט, וואסאמאל בעסער, דאס ווייבעל האט אויפגעהערט מיטהעלפען דעם מאן אין דער פרנסה — האבען זיי זיך דערמאנט, אז זיי האבען נישט קיין קינד. די איינזאמקייט האט זיך ארויס־געפיהלט אויף שריט און טריט, און ביי פרוי מאשע פרידע, וועלכע האט אויפגעהאלטען אין זיך די געפיהלען פון א מוטער, וועלכע האט נישט געהאט דאס גליק אויפצוציהען איהר אייגען קינד, איז די בענקשאפט נאך איהר שלמהלען געווארען נאך שטארקער, צוריינגליכער, ביי איהר ממש געטריבט די רוהע בייטאג און ביינאכט.

— ביז ענדליך —

פרוי פרידע האט אדורכגערעדט מיט איהר מאן וועגען ברענגען צו זיך איהר קינד, דעם זוהן שלמה, וועלכער איז אויפגעוואקסען אין דער שטוב פון איהר שוועסטער און שוואגער אין לאדז.

דאס פארפאלק איז געווען איינשטימיג בנוגע דעם האזיגען פלאן. ס'איז נאר געבליבען פראקטיש דורכצופיהרען די זאך.

צו ערשט האט פרוי פרידע אנגעהויבען צו שרייבען צו איהר שוועסטער, זי זאל זיך גרייטען ארויסצושיקען צו איהר איהר קינד. אויך צו שלמהלען האט די מוטער געשריבען בריף וועגען דעם, אבער דאס יונגעל האט וועגען דעם נישט געוואלט הערען און געדענקען.

(ווייטערעס — זונטאג).

יוד־טעם.

פארזיכטיג ביים עסן אויבס

(א) אין שייכות הערטיס, וואס לעצטענס ווערען אפט בעטטרט שווערע ערקראנקונגען, און אפילו טויט־פאלען מחמת עסען צופיל אויבס, אדער נישט־געהעריג ארומגעוואשען — האט די סאניטאר־מאכט ארויסגעגעבען א ספעציעלע הערמאנונג אויפ'ן ארט פון דער בעפעלקערונג וועגען דער נויטיג־קייט צו אבהיטען די פארזיכטס־מיטלען ביים פער־נוצען אויבס.

צוויי זעלבסטמארדען

(א) אויף באלוטלאווא 3 אין ראדא־פאבריאניק האט זיך מחמת א שווערער קרענק און אויסגאבגס לאנגער בויט אויפגעהאנגען דער 55־יעהריגער אבר־גרייס הענקע. פון דער שטריק האט מען איהם ארונ־טערגענומען א טויטען.

* * *

(א) אין טויער אויף זשעלאזנא 3 האט זיך גע־סמ'ט מיט סובלימאט די 43־יעהריגע פראנטשישקא קאזאק (פון לענטשיצקע 11).

פאגאטאוויע האט איהר ערטיילט ערשטע הילף.

וואו ארימע קינדער שפילן זיך

פון די שטאטישע שפיל־און פער־ווייליגנס־פלעצער

פון 16־טען יוני ד. י. זענען אין לאדז טעטיג 40 שטאטישע שפיל־ און פערווייליגנס־פלעצער פאר קינדער. אין משך פון לעצטען חודש, האבען אויף די פלעצער פערבראכט 313.147, דערפון 114.103 יונגעלעך און 199.044 מעדלעך. טעגליך האבען פערבראכט 9.076 קינדער, בעשעפטיגט זע־נען אויף די פלעצער 40 געצאהלטע ערציהערינס און 22 פראקטיקאנטקעס.

די גרעסטע פרעקווענץ האבען געהאט די פלעצער: פאניאטאווסקי־פארק טעגליך 753 קינדער, באהן־גארטען — 428. פאמארסקא 71 — 497. לאגעווניצקא 32 — 470. זאקאנטנא 29 — 466. זגערזשער 117 — 443. ביאלא — 417. שיענקיע־וויטש 42 — 387. בזשעזשינער 104 — 380 קינ־דער טעגליך. אויף די אנדערע פלעצער פון 150 ביז 250 קינדער טעגליך.

Dr. Z. RAKOWSKI

ספעציאליסט פאר

אויערן, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייטען

11 ליסטאפאד 9 (קאנסטאנטינער)

טעל 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7

נעהמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17

פון 11—1 און פון 2—3 נאכמ.

די קונסט-זייד בראנזשע

(אג) די בראנזשע פון קינסטליך-זייד געהערט צו די געזונדסטע בראנזשעס אין לאדז. אין דער דאזיגער אינדוסטריע הערט מען גארנישט וועגען באנקראטען אדער מאנגעל אין בעשטעלונגען און דאס שוין זייט א לאנגער צייט. די פרייזען וואס זענען פעסטגעשטעלט געווארען אין פוילישע זלא־טעס, האבען א פעסטע טענדענץ, אבער נאר זעל־טען קומט פאר א ענדערונג אין די פרייזען. די נישט געזונדע קאנקורענץ צווישען די צוויי גרעסטע ליפעראנטען אין דער דאזיגער אינדוסטריע און נעמליך צווישען כאדאקאוו און דער טאמאשאווער פאבריק פון קינסטליכע זייד, האט זיך אויך שוין אפגעשטעלט, מסתמא צוליב דער גרויסער נאכ־פראגע א דאנק וואס ביידע קאנקורענטען האבען גענוג קליענטען.

די קויף-בעדינגונגען זענען דא ענליכע ווי אין אנדערע בראנזשעס, צוליב דעם אבער וואס ביז איצט זענען די סוחרים פינקטליך נאכגעקומען זייערע התחייבות'ן, בעקומען זיי סחורה אויף אפענע רעכנונג, צו בעצאהלען נאך 30 אדער 40 טעג.

פון די יודישע גימנאזיעס

ווי מען מיילט אונז מיט האט זיך שוין אנ־געהויבען דאס איינשרייבען פון שילער און שילע־רינס אין די גימנאזיעס פון פעראיין פאר יודישע שולען אין לאדז און אין די פאלקסשול = קלאסען ביי די דאזיגע גימנאזיעס.

שילער דארפען זיך פערשרייבען אין דער ערשטער מענער-גימנאזיע, מאניוסטראצקא 21 אדער אין דער צווייטער מענער-גימנאזיע, מאניוסטראצקא 22. שילערינס אין דער פרויען-גימנאזיע, פיראָ־מאָווישא 6.

אין דער ערשטער פאלקסשול-קלאס ווערען אנגענומען פון 6 יאהר אן.

דער שכר-למוד איז פערקלענערט געווארען.

פון אנפאנג שול-יאהר עפענט דער פעראיין א מאדערנע פרעבעל-שול פאר קינדער פון 4—6 יאהר אויף שענקעוויטשא 26 אונטער א ספעציע־לער לייטונג.

איינשרייבונגען אין דער דאזיגער פרעבעל־שול נעמט אן די קאנצעלאריע פון דער יודישער גימנאזיע, פיאטרקאווסקא 6.

ביי הארץ-ליידען און אדערן-פערקאלכונג

נוצט מען צו געהעריגען בלוטגאנג און שטאָף־אפטלען וויכטיגט דאס נאטירליכע ביטער-וואסער

Franciszka Józefa

א ליכטען שטוהלגאנג אהן אנשטרענגונג. עמפעהלם פון דאקטוירים.

די עקסקורסיע קיין פראג

די עקסקורסיע קיין פראג, צום 18 ציוניס־טישען קאנגרעס, האט ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג, בפרט, אז אויך די „מכבי'אדע" וועלכע האט געזאלט פארקומען אין טשערנאוויץ, איז אויך איבערגעטראגען געווארען קיין פראג. מיט דער עקסקורסיע פון „תוצרת ארץ-ישראל", פאהרט מיט ד"ר ע. סארנע.

אינפארמאציעס אין „תוצרת ארץ-ישראל".

טעטיגקייט פון „פערמיטלער-פערבאנד"

עס איז פארגעקומען די יעהרליכע פערזאמ־לונג פון פערמיטלער-פעראיין פיעטריקאווער 64.

דער טאג-ארדנונג איז געווען: טעטיגקייט-בעריכט פון די פערוואלטונג אין פערלויף פון 18. יוני 1932 ביז ד. 18 יוני 1933, וועהלען א נייע פערוואלטונג און רעווידיר-קאמיסיע.

די פערוואלטונג האט אפגעגעבען פאלגענ־דען בעריכט: עס איז ארויסגעגעבען געווארען 200 הלוואות אויף א סומע פון 2032 זל.; ערצטליכע־מעדיצינישע הילף האט דער פעראיין ארויסגעגע־בען אין 50. פאלען; 20 מיטגלידער ארויסגעהאל־פען פון עקסמיסיעס; 60 מיטגלידער בעזארגט מיט קוילען אום ווינטער; א גרויסע יום-טוב־אקציע האט די פערוואלטונג דורכגעפיהרט אויף פסח און אנדערע יום-טוב'ים; ביים פעראיין עקזיס־טירט א יורידישע סעקציע מיט אנטייל פון אדוו. אספיס, וועלכע האט געגעבען פאר אונזערע מיטגלידער הילף אין 300 פאלען.

אין דער פערוואלטונג זענען געוועהלט גע־ווארען די ה"ה: פרעזעס ח. מאנדעלגרין, וו. פרעזעס: — ל. מ. גראסבארד, קאסירער י. קליי־נער, סעקרעטאר ה. וו. פיטלאוויטש, פ. גינ־גאלד. א. ש. מארגענשטערן, ש. לעווקאוויטש, מ. מ. הערצאג, י. שימשיא. אין די רעוויזיאנס-קא־מיסיע פארטשעטעל, ראבינאוויטש, קאהן.

RATUJCIE WŁOSY! — używajcie znany balzam na włosy „MAG".
„MAG Nr. 1" usuwa radykalnie łupież, zapobiega wypadaniu włosów, Cena zł. 3.—
„MAG Nr. 2" (nie farba) stopniowo przywraca siwym włosom pierwotny kolor. Cena zł. 3.—
Fabryka kosmet. „Pharmachemia", Bydgoszcz
Mag Paździerski
Żądać w aptekach, drogerjach i perfumerjach.

הנחה-רייזעס אין די קור-ערטער

די היגע אפטיילונג פון וואגאן־לי־קוק ארגאַ־ניזירט אין משך פון די לויפענדע וואך פאלגענדע הנחה־רייזעס:

קיין קריניץ, אפפאהר זונטאג דעם 13טען ד. ח. 9,40 אווענד, פון פאבריקס באהן־הויף מיט א דירעקטען צוג און נומערירטע פלעצער, די רייזע בעטרעפט 3־טע קלאס 22.80 זל. 2־טע קלאס — 34.20 זל.

קיין טרוסקאוויעץ אפפאהר זונטאג ד. 13טען ד. ח. 8.08 אווענד, פון קאלישער באהן, מיט א דירעקטען צוג, רעזערווירטע פלעצער, די רייזע בע־טרעפט 3טע קלאס 26.90 זל. 2־טע קלאס 38.10 זלאטעס.

קיין גדיניע אפפאהר שבת דעם 12 ד.ח. 8.50 אווענד, פון קאלישער באהן, אפפאהר פון גדיניע דינסטאג אין די אווענד־שעהן, רעזערווירטע פלע־צער, דער פרייז אין ביידע זייטען איז 14.70 זל.

אויף די אלע איבערדערמאנטע אויספלוגען קען מען בעקומען בילעטען אין רייזע ביורא פון „וואגאן־לי־קוק" פיעטריקאווער 64, פון 9 פריה ביז האלב 2 מיטאג און פון 3 ביז 8 אווענד.

בילינע אויספלוגן קיין עסטרייך

דאס ארגאניזירען פון דער היגער אפטיילונג פון וואגאן־לי־קוק אויספלוגען נאך עסטרייך איז אויפגענומען געווארען פון די ברייטסטע מאסען מיט גרויס צופריעדענהייט. דער אויספלוג ריהרט דעם 21. אויגוסט פון לאדז, פאר אנ'אפצאהל פון 165 זל. יעדער פאסאזשיר בעקומט א פאס מיט א וויזע, וועל־כער איז גילטיג 1 חודש און גיט איהם די מעגליכ־קייט זיך פריי צו בעוועגען אויף דער עסטרייכישער טעריטאריע. איינשרייבונגען ווערען אנגענומען ביז שבת דעם 12 ה. ח. אין וואגאן־לי־קוק, פעטריקא־ווער 64.

בילינע אויספלוגען קיין קאלומנע און גלאווגע

דורך די בעמיהונג פון היגען „וואגאן־לי־קוק" ווערט ארגאניזירט אויפ'ן קומענדיגען זונטאג אנ־איינטאגיגער אויספלוג קיין קאלומנע.

אפפאהר פון לאדז 8,50 פריה פון קאלישער באהן, אפפאהר פון קאלומנע דעמזעלבען טאג 11 מיטוג נאך 12 ביינאכט.

עס וועלן האבען די מעגליכקייט די אנטיילנעה־מער אין באל פון „מכבי" אין קאלומנע צוריקצוקע־רען דעמזעלבען טאג פון דארט.

דער פרייז אין ביידע זייטען איז באר 1,50 זל.

קיין גלאווגע אפפאהר היינט פרייטאג 4.18 פון קאלישער באהן, צוריקפאהר זונטאג 9,35 אוו. אפפאהר זונטאג 7.28 פריה און צוריקפאהר אין זעלבען טאג 9,35 אווענד.

פרייז אהין און צוריק 3 זלאטעס.

בילעטען צו בעקומען אין ביורא פון „וואגאן־לי־קוק" פיעטריקאווער 64.

פערווייליגונג פון „מכבי" אין קאלומנע

קומט פאר קומענדיגען זונטאג

קומענדיגען זונטאג, ד. 13-טען ד.ח. ארדענט „מכבי" איין אין קאלומנע די יעהרליכע פערוויי־לונג.

די פערווייליגונג קומט פאר אין לאקאל פון „קאלומנארא" מיטן אנטייל פון ארטיסטען פון שטאטישען טעאטער. הנחה באהן-בילעטען בעקומט מען אין וואגאן-לי-קוק, און אין סעקרעטאריאט פון „מכבי" (אל. קאשטשושקי 21).

מ. מיכאלעסקאס גאסטשפילן אין פילהארמאניע

מיכאל מיכאלעסקא און בעטי סימענאוו האבען געוואונען די סימפאטיע און צוטרוי פון דעם לאדזער טעאטער־עולם, אין דער שעהנער אפערעטע „דער לעצטער טאנץ". היינט און מארגען שבת ביינאכט און זונטאג — „דער לעצטער טאנץ" מיט די געסט אין די הויפטראלען.

פון רשווי-טעאטער „נאווי גאנג"

„נאווי גאנג" (אין גארטען שרודמיעסקא 17) היינט פרייטאג וודער־האלונג פון דער גלענ־צענדער פרעמיערע א. נ. „שרויענער אלמנ'ס — פערליבט אויך" אין 2 טיילען 18 בילדער.

עס נעהמען אנטייל די בעדייטענדסטע ארטי־סטישע קרעפטען פון ווארשאווער טעאטערס און אויך באלעט. אנהויב 8.15 און 10 אווענד.

פון פארק „העלענאוו"

מארגען שבת באכמיטאג קומט פאר אין דעם שעהנעם פארק „העלענאוו" א גרויסע פערווייליגונג פערבונדען מיט א פאפולערען קאנצערט אויסגע־פיהרט פון סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דיר. ס. רידער, 9 אווענד ארטיסטישע אויפטריטען מיטן אנטייל פון ארטיסט־ליבלינג יא־נוש שינדלער. נאך די אויפטריטען טאנצען, בעני־פליק, א. אז. וו.

לאָדזער יודישער קצב זיך אויפגעהאַנגען

ווען ווייב און קינדער זענען שוין געשלאָפען

(—) אויף אַלטשטאַט און באַלויט האָט־בעטען שפּעט אין אָוונט זיך דורכגעטראָגען אַ ידיעה וועגען אַ זעלבסטמאָרד פון אַ יודישען הויז־בעזיצער אַלזער מיטאַרבייטער האָט וועגען דעם טראַגי־שען פאַל צונויפגעזאַמעלט פאָלגענדע איינצעל־הייטען:

אַרום 11 אָוונט, ווען די פרוי און קינדער זענען שוין געשלאָפען, האָט דער קצב גאַרשקעוויטש אין זיין יאַטקע אויף בושעוויצער 60 (עק קעלמא) זיך אויפגעהאַנגען. צום גליק האָט די דינסט אין געזעבענדיגען צימער דערהערט פון דער יאַטקע אַ פאַרדעכטיג קלאַפּען. זי איז אַריין אין דער יאַטקע און געזעהען גאַרשקעוויטשען זיך צאַפּלען ביי דער לופטען, העגענדיג מיט אַ שטריק אַרום האַלז, די דינסט האָט זיך נישט פאַרלוירען, זי האָט אָפּגעשניטען דעם באַלעבאָס פון דער תליה און גלייכצייטיג אַלאַרמירט האָט הויזגעזינד און די שכנים.

די אַרויסגערופענע „גיכע הילף" האָט גליק־ליכערוייז געטראָפען דעם זעלבסטמערדער אין אַ צושטאַנד, וואָס גיט נאָך האָפנונגען אים צו קענען דערהאַלטען ביים לעבען. גאַרשקעוויטש'ס צושטאַנד איז אַן ערנסטער און קיין אויפקלערונגען וועגען דער סיבה פון זיין טראַגישען שריט האָט ער נישט געקענט געבען. ער איז אַוועקגעפירט געוואָרען אין שפּיטאָל.

די פרוי מיט די דריי קליינע קינדער זענען צוזאַמענגעבראָכען צוליב'ן אומגעריכטען אומ־גליק. מען זאָגט, אַז די סיבה פון זעלבסטמאָרד זענען פינאַנציעלע שוועריגקייטען.

גאַרשקעוויטש איז אַ שותף צום הויז אויף בושעוויצער 60. ער איז אַלט 29 יאָהר.

ספּאָרט

די בעסטע יודישע פוסבאָלער אויפ'ן קויש-באַל-שפּילן אין לאָדז

אויף דעם עלימינאַציע־לאַגער וואָס וועט פאָר־קומען אין לאָדז פון 17־טען ביז'ן 19־טען ד. ח. זענען דורך דעם ספּאָרט־קאָמיטעט פון צענטראַלען פוילישען מכבי־פערבאַנד בעשטימט געוואָרען פאָל־גענדע ספּאָרטלער.

צומבערג (הכח, בענדין), פאָמע־אַנצענבלום, באָסין (מכבי, לאָדז), העניג (הכח, ביליץ), האָפּש־מאַן, רעזער, אשאַק, ספּירא, קרומהאָלץ, הערמאַן („מכבי", קראָקא) סאַמסאָן, ווינאַקור, חייפעץ (חשמונאי ראָוונא), פיגעס (חשמונאי — לוצק), זעליגער, קאָזשטיק, פרידמאַן (מכבי ווארשא), הירש (מכבי סאָסנאָוויץ).

די ליינונג פון לאַגער ליגט אין די הענט פון טרענער פון ל.ז.א.פ.ב. קראָנק. דאָס'איז די סענסאַציע פאַר די יודישע ספּאָרטלער וואָס אַרויסגעוויזען דער מעטש צווישען דער יודישער רעפּרעזענטאַנץ דרוישלאנד אין פוילען אויף דער פּראַגער מכביאדע מיט דער ליגע־מאַנשאַפט פון ל. ק. ס. דער מעטש וועט פאָרקומען שבת דעם 19. ד.ח.

די יודישע רעפּרעזענטאַנץ – מאַנשאַפט וועט פעסטשטעלען דער קאַפּיטאַן פון מכבי־פוסבאָל־פערבאַנד ד"ר בעקמאַן אויס קראָקא.

דער קאַפּיטאַן פון ספּאָרט שפּילען אין פויל־שען מכבי־פערבאַנד ה' זיילער אין לאָדז האָט בעשטימט צום לאַגער פון ספּאָרט־שפּילען, וועלכער וועט פאָרקומען אין לאָדז פון 15. ביז'ן 19. ד.ח. די בעסטע יודישע נעץ־באַל און קאָרב־באַל שפּילער פון גאַנץ פוילען. ס'זענען בעשטימט געוואָרען פאָלגענדע ספּאָרטלער:

אומשווילג, יאָס, קאַמינער, קאַהלער (דרור, לעמבערג), לעוקאָוויטש, האָבער, מאַשקאָווסקי, גאָלדבערג (זשאָס, ווארשא), לאַנגבאַר, מאַליניאַק, אָסשמעניק, קליינמאַן, איינבינדער (מכבי, לאָדז). יאַבלאָנסקי, פּרוסאַק, קאָסמאַן, קאַרוואַנער, (מכבי, ווארשא).

דעם 19, ד. ח. וועט די רעפּרעזענטאַציע־מאַנ־שאַפט שפּילען קאָרב־באַל און נעץ־באַל מיט ל.ק.ס. דעם 20. ד. ח. מיט ווארשאווער „פּאָלאָניא".

ראַדיאָ-פּראָגראַם

פרייטאַג, דעם 11 אויגוסט 1933

11,57 צייט-סיגנאַל, 12,05 גראַמאָפאָן, 12,25 פרעסע, 12,33 קאָמוניקאַט, 12.35 גראַמאָ־פאָן, 12,55 טאָג-ידיעות, 2,55 גראַמאָפאָן, קאָמו־ניקאַטען פון לאָדז, 4,00 קאָנצערט פון טשעכאָ־טשינעק, 5,00 איבערזיכט איבער די נייעסטע אויסגאַבען, 5,15 סאָליסטען=קאָנצערט, 6.15 רע־פעראַט, 6,35 קאָנצערט, 7.05 מוזיק, 7,20 פער־שידענעס, 7,40 פעליעטאָן. 8,00 סימפ. קאָנצערט, 10,00 טאַנץ-מוזיק, 10.25 ספּאָרט, 10,35 קאָמו־ניקאַטען, 20,40 טאַנץ מוזיק.

* * *

אויסלאַנד

8,00 מינכען – אָפּערעטקע, 8.20 שטוט־גאַרט – סימפ. קאָנצערט, 9,20 לאָנדאָן – סימפ. קאָנצערט, 9,20 מינכען – סימפ. קאָנצערט.

שבת דעם 12 אויגוסט

11,57 צייט-סיגנאַל, 12.05 קאָנצערט, 12,25 פרעסע, 12,33 קאָמוניקאַט, 12.35 מוזיק, 12,55 טאָג-ידיעות. 2,55 גראַמאָפאָן, קאָמוניקאַטען פון לאָדז, 4.00 אָוידיציע פאַר קראַנקע, 4,30 גראַמאָפאָן, 5,00 אַקטועלע שמועסען, 5.15 קאָנ־צערט, 6,15 רעפעראַט, 6,35 קאָנצערט, 7,20 פערשידענעס, 7,40 ליטעראַרישע פערטעלשטונדע, 8.00 לייכטע מוזיק, 9.05 אָווענר-פּרעסע, 9,15 קאָמוניקאַט פון דער לאָדזער האַנדעלס-קאַמער. 9,25 שאָפּין-קאָנצערט. 10 00 טאַנץ מוזיק 10,25 ספּאָרט, 10,35 קאָמוניקאַטען, 10,40 מוזיק פון טשעכאָטשינעק, 11,30 פערשידענע ידיעות.

* * *

אויסלאַנד

7,15 וויען – אָפּערע פון מאָצאַרט, 7,30 ריגא – סימפ. קאָנצערט, 7,35 דאַווענטרי – סימפ. קאָנצערט, 8,30 באַרי – אָפּערעטקע „נעישא".

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי – – – –	82.25
3 פּראָצענטיגע בודאָוולאַנע –	39.00
4 . דאָלאַרובקא –	49.55
7 . סטאַביליזאַציע (אמ.)	52.00
8 . ווארשאָווער פאַנד-בריף	43.63
8 . לאָדזער . .	40.00
ענגלישער פונט – – –	29.63
דאָלאַר – אָפיצ. 6.59, נישט אָפיצ. –	6.55
גאָלד-דאָלאַר – – –	9.06
גאָלד-רובל – – –	4.80
דייטשער מארק – – –	2.10

מעלדונג

אינטערעסאַנטע אויספלוגען פון דער יודישער געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטשאַפט

די יודישע געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטשאַפט אין לאָדז, וואָלטשאַנסקע 35, טעל. 121-53 אָרדענט איין פאָלגענדע אויספלוגען:

1) דעם 13-טען ה.ח. אַ דריי-טאָגיגער אויספלוג נאָך טאָמאַשאָוו און אומגעגענד. עס וועלען בעזוכט ווערען: יוזעפאָוו (פרויען אינסטרוק־טאָרען-לאַגער), אינאָוולאָדז, טעאָפילאָוו. ספּאַלער רעזערוואַט, בלענקיטנע-זשרודלעס, באַטשאָן (פליאַ־שעווען) און אויך די טאָמאַשאָווער זייד-פאַבריק. אָפּצאָהל פאַר מיטגלידער – 11 גילדען, פאַר געסט – 13 גילדען.

2) פון 13–15 ה. ח. נאָך גדיניע, העל און קאַרוויע. עס וועלען בעזוכט ווערען: גדיניע (האַנדעלס-פּאָרט, מלחמה-פּאָרט און אַנדערע אינ־סטיטוציעס), העל, יאַסטרזשעמביע=גורא, לישי-יאַר, ראַזעוויע (ים-לאָמטער), קאַרוויע (קאָלאָניע פון י. נ. פ. ל). אָפּצאָהל פאַר מיטגלידער 35 גילדען פאַר נישט-מיטגלידער 38 גילדען

3) שבת, דעם 12-טען ה. ח, אויספלוג אין אינטערנאַט אין העלענובעק און ניי-גדיניע.

4) זונטאָג, דעם 13=טען ה. ח. אויספלוג נאָך גלאָוונע אויף דער קאָלאָניע פון דער יוד. געז. פאַר לאַנדקענטשאַפט (פּלאַזשעווען).

דער סעקרעטאַריאַט וואָלטשאַנסקע 35. איז טעטיג יעדען טאָג פון 6–10 אָוונט. 4097

ר' שלמה אבן גבירול

(ענד עפון 9-טע זייט)

מאָל באַטש איז ער צו־יקגעגאַנגען מיט'ן פאָטער, וועלכער האָט איהם געהאַלטען פעסט ביי דער האַנט און בערוהיגט. האָט איהם צוגעדריקט צו זיך, דעם קאָפּ געלעגט אויף זיין האַרץ און שטיל גע־מאַכט זיין געוויין.

— ווויין נישט, מיין איינציגער שלמה — האָט ער איהם געזאָגט — איך וועל צו דיר זיין ביידע: אַ פאָטער און איך וועל דיר אויך דער מאַמען פאַר־טרעטען.

אָבער איצט?

אַ יתום פון ביידע, אַ קיילעכדיגער יתום, אָהן טאַטע און אָהן מאַמע....

ווי קאָן מען דאָס אַליין לעבען?..

ס'האָט זיך איהם געשוינדעלט אין קאָפּ פער־שידענע מחשבות און רעיונות זענען דורך אין דעם באַך קינדערישען מוח'ל. ער האָט זיך נישט בע־הערשט, ר'האָט ספּאָנטאַניש געוויינט, וואָס אין גאַלד איבערגעגאַנגען אין אַ שטאַרק העשען.

די אויגען האָבען געבלאָנדזשעט אַרום זיך. פון אַלע זייטען האָבען איהם אַרומגערינגעלט ברייטע פעלדער, אויף וועלכע ס'האָט זיך נאָך געצייגען די נאָך נישט געשניטענע תבואה. פויערים אין זיי־ערע ספּעציפישע פויערישע בגדים, האָבען זיך גע־פאָרעט אַרום די פרוכטען און געוויקסען, בעטראַכ־טענדיג דאָס געוועקס. פויגעלעך האָבען גע־טשווירשטשעט, פליהענדיג און שפּרינגענדיג פון איין בוים אויפ'ן צווייטען.

ער האָט אָבער גאָרנישט געהערט און גאָר־נישט געזעהן. די אויגען זענען געווען, ווי איבער־צויגען מיט הייטלעך, פערשטעלענדיג פאַר איהם אַלעס. צו טראָגען אפשר די ליכט-שטראַהלען נישט צו די אויגען אַרבעסלעך צו?

באַך אַ גרויסער מהלך טיילט איהם אָפּ פון דער היים, פון דעם אָרט, וואו ער האָט פערבראַכט דאָס רוב פון זיין לעבען ביז'ן היינטיגען טאָג. ער פיהלט נישט אין זיך אַזויפיל כח, ער זאָל קע־נען אַהיימקומען מיט זיינע אייגענע קרעפטען. אָ־בער צו וואָס זאָל ער זיך בכלל אַהיים אַהיים אַליין? וועמען וועט ער דאָרט אין דער שטוב איצט טרע־פען? דעם וועט וויל ער טאַקע וואָס שבעלער האָבען הינטער זיך, אָבער וואַהין געהט ער, וועמען האָט ער דאָרטען?

אַלע האָבען איהם פערלאָזט, געבליבען איז ער אַליין, פער־איינזאַמט, עלענד, ווי אַ שטיין...

אַ גרויל געהט דורך זיין לייב, דיין יעדער אונז פון שוידערזוכט אַדורכגעפרעסטער קערפער ווי־בערט אין גאַנצען, שרעקליכע ווילדע ערשיינען פאַר איהם. עס שווינדעלט איהם און גרויסע פייער־דיגע רעדער דרעהען זיך פאַר די אויגען...

ער זעצט זיך אַוועק אויף אַ שטיין, וואָס ליגט אָביסעל אין דער זייט פון וועג, שפּאַרט אונטער דעם קאָפּ מיט זיין ביינערדיגער האַנד און שלוכצט.

(המשך — פרייטאַג)

Dr. med.
H. Różaner
הויט, ווענערישע קראַנקהייטען און מענער=שוואַכ
NARUTOWICZA 9, tel. 128-98.
צוריקגעקערט.
עמפּפאַנגט פון 8–10 און פון 5–8 אָוו.

CASINO
היינט און פאָלגענדע טעג!
די נייעסטע שאַפונג פון דער
Metro-Goldwyn-Mayer
די ווייסע ליליע
רעזשי: VICTOR FLEMING
אין די הויפּטראָלען:
CLARK GABLE
HELENA HAYES
LEWIS STONE
היינט אָנהויב 4 30 נאָכמ. — שבת און זונטאָג 12 און 2 נאָכמיטאָג פריהמאָרגען־פאָרשטעלונגען צו נידריגע פּרייזען.

Dr. R.
Zalcwasser
CHIRURG — כירורג
ציגעל=גאַס 19, טעל. 125=17
נעהמט אָן פון 1–2 ביי טאָג און פון 4–7 נאָכמ.

ציהונג פון דער מלוכה-לאָטעריע

4-טע קלאַס — 1-טער טאָג

Po 15,0000 na N-ry 41613 66390 85769.

Po 10,0000 zł, na N-ry 69153 779206 109635

Po 5,000 zł. na N-ry 18905 24040 86584 123440+.

Po 2,0000 zł. na N-ry 3450 4702 20357 44411 62153 113326 125399 143055 144900.

Po 1.000 zł. na N-ry 16107 48957 55168 73517 93946 104063+ 107865 110882 133353 148763+ 148833 154376.

Po 500 zł. na N-ry 32380 32474 34626 39102 61042 72197 114959 121722 125750 131489.

Po 400 zł. na N-ry 16727 24593 39127 48263 50040 73520 126120 127758 132510 137965 142389 143900 147836+ 148694 154547.

Po 300 zł. na N-ry 234+ 2045+ 5290 5458 6004 6117 6172 6463 8893 12659 14829 17323 20711 23068 23756 24030 24971 30596 32090 33170 34640 42347 46349 51408 53063 56523 57205+ 57732 59746 62967 63215 64332 64585 65394 76090 77934 82991 83207 92365 94068 98206 1001113 105554 108422 116349 118837 120070 123133 126745+ 129089+ 134312 141913 142445 145794 145974 146479 148148 150303 150633.

Po 250 zł na N-ry:

43 496 754 824 1566+ 678 708 958 2083 173 248 67 515 688 748 851 958 3025+ 116+ 312+ 68 638 901 57 86 4037 140+ 316+ 529 905 5053 166 250 73+ 856 98 6485 642 750 856 915 93 7009 155+ 433 54 98 675 897 8151 80 244 19 416 718+ 9128+ 91 93 320 74 93 448 504 626 733 10630 981 110073 95 270 453+ 681 859 12197 561+ 601 23 70 727 33 85 13067 223 382 598 681 877 14027 15068 371 954 16066 89 246 476 751 808 17008 225 36 42 50 52 185 334 51 4009 33 722 837 18145 389 481 527 928 19880 155 59 248 483 673+ 772 20288 93 334 59 672 717 51 854 21129 98 635 839 910+ 26 22010 22 26 87 122 54+ 88 23010 220 49 90+ 343 459 683 870 24038 41 75 206 304 31 52 720 32 844 947 25157 363 413 798 830 78 86 26036 193 259 392 411 57 515 51 694 819 955 27087 109 69 93 310 87+ 435 628+ 737+ 924 2807 20 257 70 332 430 666 29112 70 223 28 32 392 425 30488 534 795 815 921 31038+ 132 204 16 372 518 72 693 811 32120 284 310 36 68+ 542 50+ 92 937 33063 104 32 430 713 98 845 74 985 34092 239 517 606 846 85 977 15112 292 387 859+ 934 207 36257 92 358 65 95 418 590 790 845 37027 58 159 226 67 362 645 70 731 878 900 23+ 89.

38003 332 70 95 242 604 76 715 39456 595 944 40188 331 871 88 92+ 41176+ 235 630 54 735 90+ 926 4206 146+ 96 277 348 440 577 708 43124 35 307 478 622+ 760+ 79 84 949 44076 216 61 326 442 558 635 73 827 37 45064 109 390 412 625 767 907 82 46189+ 91 582 633 849 58 938 47226 70 77 407+ 530 80 604 862 48017 69 265 422 579 897 48031 187 349 75 84 443 900 50217 364 414 809 935 51720 62 951 52194 2001 643 70 773 53099 118 219 446 500 23 30 875 921 60 54142+ 53 298 329 30 84 455 589 634 39 76 752 943 55167 243 600 758 898 56042 43 92 127 46 60 462+ 617 750 61 76 870 909 80 57012 55 322 423 560 694 706 80 693 919 58323 461 735 830 59101 71 53 488 516 624 790+ 60369 492 663+ 816 41 67 931+ 56 61025 496 625 741 974 62021+ 65 289 325 471 521 63 614 22 700 63071+ 89 194+ 561 780 827 973 64083 106 242 459 90 594 655 800 939 65019 23 56 198 271 572 76+ 649 764 72 66327 52 61 72 81 426 75 81 589 67263+ 378 416 518+ 59 814 71 68026 453 588 853 69186 250 86+ 311 89 602 808+ 31 939 70376 745 936+ 82 71307 521 827 98 99 72427+ 84+ 99 755 973 73065 102 26 328 421 27 29 42 528 40 688 765+ 88 827 74127+ 210 334 43 99 478 763 803 989 75214 84+ 427 591 908.

76264 826 984 77018 29 85 104 18 90 295 359 67 782 915 78018 390 474 97 511 24 49 715 855+ 82 79003 20 76 132 563+ 682 87+ 740 80164 459 707 978 81001 11 22 275+ 324 61 618 735 966 82029 356+ 564 785 804 83023 132 83 96 432 34 56 547 659 85 88 761 84158 398 468 739 43 959 85028 102 89 536 685+ 724 86076 138 45 214 87 459 66 560 626 908+ 50 57 87025 40 370 555 776 933 60 88173 248 98 977 89220 341+ 548 676+ 90186 402 536 622 719 88 996 91153 78 82 216 23 321 478 610 63 945 92197 448 617 52 56 770 808+ 26 74 926 93398 793 940090 204 549 95027 183 305 523+ 706 804 96198+ 305 18 42+ 600 32+ 36 7006 11+ 97202 388 618 55 704 60+ 69+ 961 98092 163 263 668 829+ 996 99540 903 100026 38 48 200 70 84 334 830 908 62 101633 60 736 102349 488 552+ 744 103122+ 225 760 636 872 104178 246 379 506 760 105109 394 601 86 802 08 106043 154 208 15 99 550 107251 556 68 88 108156 143 675 85 752 85 109059 155 591 701 972 109007 74 165 272 34290 455 581 731 979 111212 334+ 600 112076 286 539 689 710 841+ 961 113038 41 150 205 411 63 573 628

114366 905 62 115572 900 116092 137 213 46 319 481 588 944 87 117029 90 216 47 318 440 515 77 616 60 89 954 118155 63 431 57 726 812 119572 637 759 838 43 120079 116+ 20 410 547 78 951 121209+ 96 453+ 519 539 822 51 939 122212 411 72 558 64 83 749 977 123044 207 366 400 515 657+ 713 41 124001 06 29 902 08 125074+ 252 394 595 605 759 126139 52 87 229 388 405 514 127796 128074 229 503 58 129052 104 361 86 457 621 720 866 990 130140 62+ 84 258 355 425 70 686 810 131016 69 173 79 470 556 99 132064 149+ 205 71 506 38 44 624 32 778 845 947 62 64 133342 79 632 750 134134 62 334+ 68 673 960 135404 57 92 653 73 748 882 940 87 136038 55+ 167 504 10 922 137139 77 224 68 78 655 778 92 928+ 46 138158+ 526 56 625 79 139065+ 73 150 315 419 550 679 789 800 61 948 74 140252 382 597 711 81 834 912 73 141054 60+ 190 228 539 713 60 877 940 142051 119 232 609 841 59 904+ 16+ 143399 507 94 773 77 144003 376 461 575 712 26 43 965 145003 212 634+ 730 961 146007 153 308 677 147248 471 538 46 611 85 731 887 148042 113 321 479 500 864 149049 197 235 82 85 309 24 934 150019 488 569 601 80 799 151117 240 49000 623 863 956 152145 62 92 795 183146 356 552 638 750 80 923 85 154195 730 978.

NOWOCZESNE ZAWODOWE **KURSY** **Kroju, modelowania i szycia** damskiego i dziecinnego koncesjonowane przez Ministerstwo W. R. i O. P. Długoletniej instruktorki T-wa „Praca" w Łodzi, dyplomowanej mistrzyni Izby Rzemieślniczej

Liny Kaufman
Łódź, Narutowicza 49, tel. 207-23

Kancelarja czynna od 9–13 i od 15–19 w. **Po ukończeniu kursu wydaje się dyplomy.** CENY PRZYSTĘPNE.

פארק HELENÓW

מארגען, שבת
דעם 12 אויגוסט ד. י.

גרויסע גארטען-פערווײלונג

פון 5 נאכמיטאג פאפולערער קאנצערט פון סימפאנישען ארקעסטער אונטער דער דיר. TEODOR RYDER

8.30 אווענד קומען פאר **ארטיסטישע אויפטריטען — לידער! הומאר! טאנץ!** אונטער דער לייטונג פון Janusz Szyndler

נאך די ארטיסטישע אויפטריטען בענגאליש פייער און דאנסינג אויף דער פרייער לופט.

אנאנס: **זונטאג און דינסטאג 11 פארמיטאג פריהמארגען-קאנצערט.**

RAKIETA

Sienkiewicza 40 Tel. 141-22
איינציג זומער-טעאטער אין גארטען

אויפ׳ן ברעג

אין פילם ROZSI BARSONY

שענסטער און גרעסטער שלאגער פון סעזאן 1933. פילם פון אונגארישער פראדוקציע. אין דער הויפטראלע

„אונגארישע ליבע"

מיט׳ן אנטייל פון **Tybor v. Halmay**

METRO

2 פושעיזד 2

היינט פרעמיערע!

מאנדזשוריע ברענט!

מעכטיגע דראמע געשאפען אויפ׳ן גרונד פון די געשעהענישען אין מאנדזשוריען. אילוסטרירט די ליבע פון אן אמעריקאנערין צו א רוסישען אריסטאקראט. אין דער הויפטראלע Richard Dix ווי אויך די ווייזלקע פון Marlena Dietrich

אנהייב פון די סעאנסען 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 1 א זייגער בייטאג.

ADRIA

1 גדאנסקא 1

קלאנג-קינא CAPITOL

היינט פרעזענטירען מיר דעם גרויסען סאוויעטישען פילם פון פראך. „SOWKINO" לויט דער ערצעהלונג פון מאקסים גארקי

„קין און ארטעם" (Kain i Artem)

(Burłak Artem) רעזשי: Piotr Bytow כארעז פון דער נאדוואלגער מלוכה-אפערע

אין די הויפטראלען: Grzegorz Uwarow, Mikołaj Simon i J. Egorow

אנהייב 5 נאכם., שבת און זונטאג 12 בייטאג.

קלאנג-קינא-טעאטער „CORSO"

זשעלאנא 2-4

היינט און פאלגענדע טעג!

1) **„געפעהרליך שפיל"**

דער לאנג-ערווארטעטער פילם פון דער נייעסטער קלאנג-פראדוקציע א. נ.

אין די הויפטראלען: TOM MIX מיט זיין ליב פערדעל. סענסאציע! עמאציע!

רעוועלאציאנס-דאפעלטער-שלאגער-פראגראם!

2) **„לעגיאן פון דער גאס"**

צום ערשטען מאל אין לאדז!

ערשטער פוילישער סענסאציאנעלער לעבענס-קלאנג-פילם, אונפערגלייכליך שפילען פון א 12-יעהריג יונגעל.

אנהייב 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג.

פרייזען פון די פלעצער אויפ׳ן ערשטען סעאנס צו 54 גראשען

קלאנג-קינא-טעאטער PRZEDWIOŚNIE

זשעראמסקיעגא 74/76
(רוג קאפערניקא)
דער זאל איז ווענטילירט און בעקיהלט.

היינט און פאלג. טעג!

ליבעס-פראבע

גרויסער פילם א. נ.:

אין דער הויפטראלע: **Mirjam Hopkins**

אויסערן פראגראם: „אויפן אינזעל סאהארא"

נעכסטער פראגראם: „יעדען איז ערלויבט צו ליבען" אין די הויפטראלען Dymsza, Zielińska, Zimińska, Maszyński

אנהייב 4 נאכם. שבת און זונטאג 2 בייט. פרייזן פון די פלעצער: 1 פל. 09 1 זל., 2 פל. 90 גר., 3 פל. 50 גר. הנחה-קופאנען צו 70 גר.

קליינע אנאנסען

1 זלאטי אנ׳אנאנס ביז 15 ווערטער 1 זלאטי

פון זאפארט צו פערקויפען א דעמבאווע קרעדענס מיט א פאמאצניק און 5 שטיהל מיט א מאטעל מיט לעדער-צעראטע און א טואלעטע אלעס אין גוטען צושטאנד. צו ערפאהרען ביים ווירט סקווערצאווא 18. 4151

Zaginiony został kwit z Elektrowni Łódzkiej za Nr. 7029417 na zl. 15 na imię Binem Zylbersztajn Nowomiejska 27 kwit unieważnia się. 4127

פריוע פאסטענס

ס׳ווערט געזוכט א טיכטיגע און קוואליפיצירטע פערקויפערין אין דער שיך-בראנזשע. צו מעלדען זיך אין דער פירמע זאנדבערג, פיעטרקאווער 161. 4107

ס׳ווערט געזוכט אנ׳אינקאסענט מיט א געהאלט פון 50 זל. א וואך. מוז בעזיצען פון 5 ביז 6 טויזענד זל. צו ערפאהרען אין אדמינ. 4133

א טאמבורירער א גוטער פאכמאן ווערט געברויכט צו קאנפעקציע. צו ווענדען זיך אין אדמיניסטראציע. 4139

ס׳איז נויטיג א קוואליפיצירטע נייהערין צו מענסקע אבערהעמדער וואלבארסקא 7 ביי ווייספאגעל. 4141

ראקאלען

צו פערמיטען א וואוינונג ערשטער שטאק פון 2, 3 צימער און קיך גלייך פון ווירט קאנסטאנטינער 16, צו ערפאהרען ביים וועכטער. 4122

צו פערדינגען א געוועלב מיט א שטוב און א קיך מיט בעקוועמליכקייטען זעהר פאסענד פאר א קצב מיט אויך 2 שטיבען מיט א קיך אהן אבטריטס-געלד קילינסקיעגא 240. צו ערפאהרען אויפ׳ן ארט. 4113

א גרויס לעצט צימער מיט בעקוועמליכקייטען צו פערמיטען פילסודסקיעגא 49 ערשטען איינגאנג לינקס 2 שטאק, ביי שארפער. 4123

צוליב אברייזע אוועקצוגעבען א לאקאל, פריש רעמאנטירט אויף א רעזורע אדער אויף א קאוויארניע, אין בעסטען צענטרום שרודמיעסקא 7 זילבערבערג.

פערשידענעס

צו בעקומען שייטלען מיט פאריזער שרינדען ביי פרוי ראזענבערג, קאמיענא 5, 2-טער הויף 2-טער שטאק, וו. 36. 4126

געזונט איז אנ׳אוצר

Primeros PREZERWATYWY

איז די גאראנטיע פאר׳ן געזונט.

Dr. med.
S. Kantor

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען.
בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
וואוינט יעצט אויף
90 פיעטריקאווער 90
טעל. 129-45
נעמט אן פון 8–2 בייטאג און 5–9 אוו.

פייער און גנבות-פערזיכערונגען

אויף לייכטע בעדינגונגען ערלעדיגט שנעל און פינקטליך דאס בעקאנטע פערזיכערונגס-ביורא

שיינבערג,

39 פילסודסקיעגא 39.
טעל. 129-04.

בעמערקונג: אגענטען ווערען אנגענומען געגען פראוויזיע און פעסטע געהאלט טעגליך פון 8—11 פארמיטאג. 3791

אמביליגסטע און רעעלסטע קויפט מען

1896 עקזיסטירט זייט

מעטאל-בעטען, מאטראצען אלערארט
קינדער-וועגעלעך

אין א גרויסען אויסוואהל ווישימאטשקעס, אייזן-קאסטענס, פעלד-בעטען-מאטענס Perfekt א. ד. גל. ביי דער עלטסטער פירמע

J. B. WOŁKOWYSKI

פאבריקס-לאגער:

Łódź, Narutowicza 11, tel. 137-70.

עס ווערען אויסגעבארגט בעטען אויף זומער-וואוינונגען.

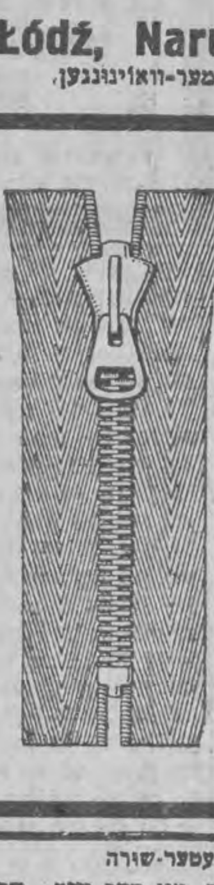

וויכטיג נייעס

פאר סוויטער- און טריקאטאזש-פאבריקאנטען!

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז צום סעזאן איז מיין הורט-גאלאנטעריע-געשעפט פערזעהן מיט א גרויסען אויסוואל פון די בעסטע

רייז-פערשלוסען

צו אויסערסט ביליגע פרייזען.

קומט און איבערציינגט אייך!

מיט אכטונג

H. APFELBAUM

Łódź, Północna 2,
tel. 142-92.
P. K. O. 68-384.

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה

פאר׳ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב-יו״ט—24 גר. אין דער זייט שפאלטען
אין טעקסט—40 . . . . —68 4
זאָב׳ן טעקסט—12 . . . . —18 . . . . .
אויסער דער שטאָדט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען—20 גר. א מ/מ (אין דער זייט) שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווערטער 1 זל. יעדעס נאכפאלגענדע ווארט — 10 גר.

אבאנעמענטס-פרייז:

אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט צושטעלען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש ; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

פעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדרוקען די אנאנס אדער צוריקצואהלען פאר דעם אנאנס

פאר׳ן אינהאלט און טעקסט פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך. די אדמיני. איז אפען בייטאג און פייערנאכט.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman